

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÖZGÜR
ÜNİVERSİTE
KİTAPLIĞI 39

GEORGE NOVACK

Kızılderili soykırımı

GEORGE NOVACK

KIZILDERİLİ SOYKIRIMI

***KIZILDERİLİ SOYKIRIMININ
AMERİKAN KAPİTALİZMİNİN
YÜKSELİŞİNDEKİ ROLÜ***

ÇEVİRİ

MEHMET BEYAZIT

ANKARA / MART 2003

Özgür Üniversite Kitaplığı: 39

© Maki Basın Yayın

Kitabın Orjinal Adı

Genocide Against The Indians
Its Role In The Rise Of U.S. Capitalism

Kapak Resmi

Trail of Tears

Görsel Tasarım ve Teknik Hazırlık

Ayhan Çınar

*Bu kitapda kullanılan Fotoğraf ve spotlar Atlas Dergisi,
ve Kongre Kütüphanesinden alınmıştır.*

Basım Yeri

Cantekin Mat. Yay Tic. Ltd. Şti.
384 34 35

Maki Bas. Yay. Ltd. Şti.

Bayındır 1 Sokak 16/3 Kızılay-Ankara
Tel: 432 11 29 • Fax: 433 71 72

ISBN: 975-8449-22-2

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	5
Kültürü Öldürmek	5
Beyazlar Gelince.....	6
Etnosit ya da Kültür Kırımı	12
Kırım Sürüyor	20
Küreselleşen Yeryüzü Dilsizleşiyor	28
KIZILDERİLİ SOYKIRIMI.....	33
Kızılderili Soykırımının Amerikan Kapitalizminin Yükselişindeki Rolü.....	33
ÖNSÖZ.....	33
KIZILDERİLİLERİN FETHİ.....	39
KIZILDERİLİ KOMÜNAL DEMOKRASİNİN İMHASI..	71
KIZILDERİLİLER VE TOPRAK SAHİPLİĞİ MÜCADELESİ.....	85
YERLİ HALKLAR ve ETNİK AZINLIKLAR: TANINMALARININ TOPLUMSAL KOŞULLARI.....	111
Yerli Halkların Kimliksel Tanımlanması ve Terminolojik Belirleme	114
Kriterler ve Tanımlamalar	118
2. Sayısal Gerçeklik	126
II. Sömürgeleştirmeden Küreselleşmeye: Baskı Altına Alınan Halklar	128
I. Guatemala'daki Maya'ların Sembolik Durumu	129
2. Baskının Genelleştirilme Süreci	137
III. Su Yüzüne Çıkan Halklar: Hangi Koşullarda?	139
1. Kimliksel ve Toplumsal Hakların Dile Getirilmesi	141
2. Kimliksel Geri Çekilme ve Zayıflama Riski	146
SONUÇ.....	151
<i>Duwarmish Kızılderili Reisi Seattle'nin Mektubu</i>	157

SUNUŞ

Kültürü Öldürmek...

Sibel Özbudun

1500 yılı Avrupa’da Yüksek Rönesans olarak bilinen dönemin başlangıcı sayılır. Aynı yıl, Grönland Inuitleri (Eskimolar), ilk kez, kıyılarından Portekizli kaşif Gaspar Corte-Real’in Labrodor’a doğru seyretmekte olan gemisini görmüşlerdi. Corte Real, ertesi yıl, Kuzeydoğu Atlantik Kıyısı’ndan kaçırdığı 50 Kızılderiliyi Lizbon’a getirecekti.

Beyazlar Gelince...

Corte Real'in kaçırdıkları, Yeni Dünya'dan kaçırılarak Avrupa kentlerinin sokaklarında sergilenen ilk yerliler değildi. 1492'de, Arawak'ların büyük reisi Guacanagari, Karayibler'de bir mercan adasına çarparak karaya oturan İspanyol gemisi Santa Maria'nın ekibini ve yükünü kurtarmış, İspanyol kaptan Christoph Columbus'u, barışçıl bir ilişki isteğini gösterir maskeler, tabakalar, bir kemer ve altın bir başlık dahil olmak üzere çeşitli altından yapılmış armağanlarla karşılamıştı. Bu armağanları İspanya'ya bağlılık işareti olarak algılayan Columbus, İspanya'ya iki düzine kadar Arawak tutsağıyla dönecekti. Böylelikle İspanya kralından, yeni bir sefer için 17 gemi, 1.200 yerleşimci, 300 asker, 34 at ve çeşitli hayvanlar kopartabildi.

"Eski Dünya"nın "Yeni Dünya"yı keşfi, daha ilk andan itibaren "Yeni Dünya"lılar için kırım ve tutsaklık anlamına geliyordu. Columbus'un, ilk seferinden dönerken Karayibler'de kurduğu sömürge, Hispaniola'da geride bıraktığı adamları, altın aramada ve dağlarda kurdukları maden ocaklarında çalışmak üzere Arawakları tutsaklaştırmıştı. Yerliler 1493'de buna bir ayaklanmayla yanıt verdiler ve Columbus'un Hispaniola'da inşa ettiği La Navidad kalesini yıkarak İspanyolları öldürdüler. Columbus adaya döndüğünde Guacanagari adamlarını "beyaz reis"e şikayet edecek, ancak beklemediği bir tepkiyle karşılaşacaktı. Columbus köylerin kuşatılmasını ve

Kızılderililerin öldürülmesini, sağ ele geçenlerinse tutsak alınarak İspanya'ya götürülmesini emretti. Direnenlerin kulak ya da burunları kesilecekti. Kimileri diri diri yakıldı, kimileri asıldı. Columbus, 14 yaşın üzerindeki tüm Arawak erkeklerinin üç ayda bir, bir şahin kursağı dolusu altın haraç ödemesini buyurmuştu. Dönüş seferinde ise, gemilerinde, Sevil'deki köle pazarlarında satılmak üzere 500 kadar Arawak tutsağı bulunuyordu. Arawaklar, 20 yıl boyunca zırhlı ve atlı İspanyol askerlerine karşı direndiler. Bazıları tutsak olmaksızın ölümü yeğliyor, kendilerini, çocuklarıyla birlikte yüksek kayalıklardan aşağıya atıyordu. İspanyolların Arawak nüfusunu neredeyse toptan katlederek adaları boşaltması, 50 yıl sürdü. Bundan böyle İspanyolların işlettiği madenlerde, boyunlarında zincirlerle Afrika'dan getirtilen köleler çalıştırılacaktı.¹

İspanyolları kıtalararası göçe yönelten başlıca itici güç, eski ticaret (özellikle baharat ticareti) yollarının İslam dünyasının denetiminde olmasıydı. Amerika kıtalarında baharat bulunmayışının Columbus'u derin bir düş kırıklığına uğrattığı kaydedilir. Ancak İspanyol fatihler, çok kısa sürede baharat yokluğunu kat be kat telafi edecek bir servetin farkına vardılar: Amerika'nın yerli uygarlıkları altın zenginiydi – ya da ilk bakışta Avrupalı fatihler öyle sanmışlardı. Böylelikle Amerika'ların

¹ Judith Nies, Native American History, A Chronology of a Culture's Vast Achievements and their Links to World Events. New York: Ballantine Books, 1996: 69-75. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

yağmasına girişildi.² Yerliler yakalanarak tutsak alınıyor, maden yataklarına sürülüyor, Orta ve Güney Amerika uygarlıklarının görkemli kentleri talan edilerek, bulunan altın ve gümüş eşyalar gemilerle İspanya ve Portekiz'e taşınıyordu. Cortes, "Biz İspanyollar," diye yazmaktaydı, "yalnızca altının tedavi edebileceği bir yürek hastalığından mustaribiz." Pizzaro ise, kendisini yerlilerin ruhlarının kurtarılması yolunda çaba göstermemekle eleştiren bir rahibe şu yanıtı veriyordu: "Ben buraya bunun için gelmedim. Altınlarını almak için geldim, o kadar."³

İspanyol sömürgecilerin "fethettikleri" toprakların yerli halklarına yaptıklarını, sömürgelerde geçirdiği 35 yılda gördüklerini Brevissima relacion de las Destruycion de las Indias occidentales (Batı Hint Adaları'nın Yıkımının Kısa Anlatısı) başlıklı bir raporla Prens Philip'e sunan Dominiken rahip Bartolomé de las Casas'ın tanıklığından izlemek yetecektir:

"İşledikleri cinayetler, gerçekleştirdikleri katliamlar arasında, otuz binden fazla haneli Cholula adlı büyük kentte yaptıklarını anlatacağım: ülkenin ve komşu bölgelerin efendileri, başını başrahibin çektiği rahipler geçidi önde olmak

² Orta ve Güney Amerika'nın yağmalanması için bkz. F. Başkaya, T. Demirer, S. Özbudun, Dünyanın Balkonundaki İsyancılar, Ankara: Öteki Yayınları, 1996: 43-65.

³ Peter Worsley, "The Nation State, Colonial Expansion and the Contemporary World Order", Companion Encyclopedia of Anthropology, Humanity, Culture
Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantev.org>

üzere, büyük bir saygı ve ciddiyetle İspanyolları karşılamaya geldiler, onları aralarına alıp kentteki konutlarına ve kentin efendisinin ve diğer efendilerinin sarayına götürdüler. İspanyollar durumu suistimal edip bir katliam (ya da kendi deyişleriyle) bir cezalandırma yaptılar ve acımasızlıklarını o ülkenin her yanında sürdürdüler.”

Yine Las Casas'ın anlattığına göre 1525 yılında Yucatan'a atanan bir vali, “hiç kimseye zarar vermeksizin evlerinde oturan bu masum ve zavallı insanlara karşı” tam bir savaş açmış, sayısız Kızılderiliyi öldürüp evlerini yakmıştı. “Tüm bunların nedeni, ülkede altın bulunmayışydı, çünkü eğer bulunsaydı, aynı Kızılderilileri madende çalıştıracaktı: böylelikle Hazreti İsa'nın uğurlarında ölüme gittiği insanların beden ve ruhlarını altına dönüştürecekti. Öldürmediklerinin çoğunu esir aldı ve gelen gemilere doldurdu.”⁴

Meksika'nın yağmalanması⁵, kısa sürede kıtadaki altın kaynaklarını da tüketecekti. 16. yüzyıl sonlarına gelindiğinde,

and Social Life, Tim Ingold (ed.), Londra ve New York: Routledge, 1999: 1046.

⁴ Briefe or Chronicle of the actes and gestes of the Spaniards in the West Indies, called the newe World for the space of xl years, written in the Castilian tongue by the reverend Bishop Bartholomew de las Casas or Casaus, a friar of the order of S. Dominicke, and now first translated into English by M.M.S. Londra, 1583.

⁵ Bu yağmalanma, yalnızca doğal kaynaklara yönelik değildir. Beyazların ülkeye ulaşmasından çok değil, yirmi yıl kadar sonra 25 milyonluk Orta Meksika nüfusunun 16.5 milyona düştüğü hesaplanmıştır. (Michael C. Howard, Contemporary Cultural Anthropology, Harper Collins Publishers, 1988: 397). 1519'da tüm Meksika'da 5.3 milyon, 1548'de de 1 milyon kişi yaşamaktadır. Peru nüfusu ise, beyazlar gelmeden 7 milyon iken, 1580'de 1.8 milyona düşmüştür. (Worsley, a.y.s. 1947)

tüm sömürge ihracatının yüzde 95 kadarını gümüş oluşturmaktaydı; bu sayede Avrupa'daki gümüş miktarı, üçe katlanmıştı. Kraliçe Elizabeth, İngiltere'nin tüm dış borçlarını ödeyebileceği ve Levant Şirketi'ni finanse edebileceği miktarda gümüşü, Drake'in 34 aylık korsanlık seferinden sağlayabilecekti.⁶

Altın ve gümüşün bulunmadığı ya da tükendiği yerlerdeyse, sömürge kârının temel kaynağı şeker oldu. Bu, aynı zamanda, İspanyol ve Portekizlilerin talana dayalı sömürgeciliğinden, diğer Batı Avrupa ülkelerinin tarımsal-sınai sömürgeciliğine geçişe de denk düşmektedir. Kuşkusuz, bu “yeni” sömürgeciler de, İspanyol ve Portekizlilerden daha “insafli” olmadıklarını kısa sürede kanıtladılar. İngiltere, Fransa ve Hollanda, İspanya ve Portekiz karşısında yükselirken, geniş sömürge toprakları kısa sürede üzerinde yerli halkların yanısıra Afrika'dan getirilen yüzbinlerce kölenin çalıştırıldığı şeker kamışı plantasyonlarına dönüştürüldü. 16. yüzyıl sonlarına gelindiğinde Britanya'nın denizaşırı topraklardan elde ettiği gelirin beşte dördü Batı Hint Adalarından, Fransa'nın dış ticaretinin üçte ikisiyse St. Dominik (Haiti) adasından kaynaklanmaktaydı.

“Plantasyonları kim işletirse işletsin, yeni ve daha geniş köle emeği tedariki gerekmektedir. Tüm bir kıta, Afrika ana

⁶ Worsley, a.y. Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

tedarik kaynağına dönüştürüldü. 36 milyon insan Amerika kıtalarına ulaşmadan yaşamını yitirdi; belki oniki milyonu buraya varabildi: toplam yaklaşık elli milyon kişi yerinden edilmişti. Bu süreç içinde Afrika'nın yerli ekonomileri yıkıma uğradı; güçlü krallıklar parçalanıp köle avı aygıtlarına dönüştürüldü ve yeni köle avcısı ve köle taciri devletler yaratıldı.”⁷

Afrika'dan köle ihracının gerisindeki neden, büyük ölçüde Amerika kıtaları nüfusunun kırılmasıydı. Bunda savaş ve katliamların yanı sıra, yerli halkların bağışık olmadıkları hastalıklarla ilk kez karşılaşmaları etken olmuştur. Avrupalı sömürgecilerin beraberinde getirdikleri çiçek, kızamık, tifüs ve difteri, Afrikalı kölelerin Yeni Dünya'ya taşıdığı sıtma, sarı humma ve bağırsak parazitleri kıtada tam bir kırıma neden olacaktır. Dahası, Yeni Dünya'da beyazlardan önce bilinen, ancak öldürücü olmayan tüberkülozun, beyazların dayattığı zorlu çalışma, açlık ve nüfus yığılması koşullarında, ölümcül bir hastalık haline geldiği kaydedilmektedir. Amerika kıtalarındaki nüfus azalmasının diğer nedenleri arasında, istilacıların ürünlere el koyması ya da yakmasının yol açtığı kıtlık, maden ve plantasyonlardaki zorla çalıştırma, savaşlar, evlenecek eşlerin sayısındaki azalma, salgın hastalıkların yol açtığı panik, toplumsal örgütsüzleşme ve moral çöküntüsü sayılmaktadır.⁸

⁷ Worsley, a.y. s. 1048.

⁸ Stephen J. Kunitz, "Disease and the Destruction of Indigenous Populations" <https://pankey.org>

Etnosit Ya Da Kültür Kırımı

Avrupalı sömürgecilerin karşılaştığı yerli halklar, eşitlikçi avcı-toplayıcı takımlardan, yerli tarımsal-yağmacı imparatorluklara dek çok farklı toplumsal örgütleniş tarzları sergilemekle birlikte, genellikle kendine yeterli geçim örüntüleri izleyen ve eşitlikçi geleneklerini ayinsel düzlemde de olsa sürdüren topluluklardı.⁹ Bizzat Columbus, Amerika kıtasının doğusundaki adalara ayak baştığında karşılaştığı insanları şöyle betimliyordu:

“(Kızılderililer) son derece sade, dürüst ve eli açık insanlar. Herhangi birinden sahip olduğu herhangi bir şey istenince hemen veriyorlar. Kötülüğün ne olduğunu hiç bilmiyorlar, almıyorlar, ldrmyorlar. Komşularını, kendileri kadar çok seviyorlar. Dünyada onlar kadar tatlı dilli insanlar yoktur. Her zaman gülüyorlar. Elli adamla bu halkın hepsini boyunduruk altına alabilir ve onlara her istediğimizi yaptırabiliriz.”¹⁰

Yerli imparatorluklar, beyazlar tarafından “keşfedildikten” kısa bir süre sonra gt. Fetihi “Beyaz Uygarlık”ın

Companion Encyclopedia of Anthropology, Humanity, Culture and Social Life, Tim Ingold (ed.), Londra ve New York: Routledge, 1999: 302.

⁹ Columbus’un Karayib adalarında karşılaştığı (gelişkin bir tarımsal ve ticari sistemine sahip) Arawakların kendisini çeşitli armağanlarla karşıladığı yukarıda aktarılmıştı. J. Nies, “Arawaklar arasında,” diyor, “ticaret ayinselleşmişti, dostluğun ifade edilmesi, tartışmadan kaçınma ve barışı sağlama yoluordu. Armağanlar bir haraç değil, bir etkileşim biçimiydi.” (J. Nies, agy. 69).

¹⁰ H. Zinn, M. Marable, M. Davis, V. Yılmaz, Fatihler Yargılanıyor. 500. yılında Karşı-Amerika. İstanbul: Tmzamanlar Yayıncılık, 1992: 54.

hışmından kaçınabilenler, yakın zamanlara dek sık tropikal ormanları, çöl bölgeleri ya da kutuplar gibi sömürgeleştirmeye değer bulunmayan topraklara sığınan seyrek nüfuslu topluluklar oldu. “Yitik halklar”a ilişkin bu son kalıntıları, misyonierlerin anlatılarının yanısıra, aralarında alan çalışmaları yapan antropologların tanıklıklarından tanıyabilmekteyiz. Örneğin Fransız etnolog Eric Navet’nin Guyana ormanlarında yaşayan Amerika yerlileri Wayana, Wayapi ve Emerillon’lara ilişkin anlattıkları:

“Amerika yerlilerinin toplumsal örgütlenişi kısa sürede, dışevlilikçi klan örgütünden güçlü biçimde içevlilikçi, boyutları sınırlı yerel cemaatler sistemine geçerek çevre değişikliğine ve demografik düşüşe uyarlanmak durumunda kaldı.

Ekonomik planda, Amerika yerlilerinin Guyana ormanları mekanını geleneksel kullanımları dört kutup çevresinde dönmektedir: avcılık, balıkçılık, toplayıcılık ve yak-aç tarımı. Tüfek, ok ve yayın yerini hemen tümüyle almıştır ve bol ve çeşitli bir av sağlamaktadır.

Yağışlı mevsimde -Aralıktan Temmuza dek- Amerikalı yerliler oltayla balık avlarlar. Kurak mevsimde, sular çekilince -Ağustosdan Kasıma dek- ok ve yay, (yakın zaman önce tanıştıkları) kurşunlu serpmeye ağı ve sarhoş edici bitkileri kullanırlar. Kaplumbağa ve iguanalar çekilen sulardan arta kalan, güneşin ısıttığı kumsalda yumurtlamaya gelirler. Kimi

larvalar, yaban balı ve yıl boyu toplanan bir düzine meyve çeşidi gibi, yumurtalar da gözde bir toplayıcılık ürünüdür.

Yak-aç ekimi beslenme için kendine yeterlidir. Ekim için arazi açma işi erkeklerindir; kolektif çalışma ya da mayuri'yle ağaçları devirip yakarlar. Ardından kadınlar 38 tür ve 131 çeşidi bulan ürünleri ekip hasadını gerçekleştirir. Bunlar arasında acı manyok, hint patatesi, tatlı patates, şeker kamışı, muz, mısır vb. yenabilir bitkilerin yanısıra, tütün, pamuk, kamış gibi besin-dışı bitkiler de bulunmaktadır.

(...) Bir “bolluk toplumu” olan Amerika yerli toplumu aynı zamanda bir “boş zaman toplumdur da. Günde birkaç saatlik bir çalışma, geleneksel olarak topluluğun geçimini sağlamaya yetmektedir ve aşiret toplumları toplanmak, cachiri (manyoktan yapılan düşük alkollü bir bira) içmek, şarkı söylemek, çalgı çalıp dansetmek için bol zaman bulabilmektedir. J.M. Beudet Wayapilerin, J. Hurault ise Wayanaların lirik ve enstrümantal repertuvarının zenginliğini sergilemiştir.

Wayana, Wayapi ve Emerillonların hâlâ capcanlı bir sözel edebiyatta ifadesini bulan gelişkin bir kozmolojileri vardır. Mitoslar, insanların ortaya çıkışını ve ister Wayanaların Kuyuli'si olsun, ister Wayapilerin Yaneya'sı, ister Emerillonların Wilakala'sı;Yüce Varlık'ın yarattığı tüm varlıklarla akrabalığını anlatmaktadır. Yüce Varlık, insanlara düşlerinde ya da sanrı-uandırıncı bitkilerle ayırcalıktı yurtları

olan ormanlarda yaşayan ruhların dünyasına ayrıcalıklı bir erişimi olan şamanın kudretini öğretmiştir. Yalnızca şaman, sağaltıcı bilgisi, şarkıları ve malaka kudretiyle insanlar dünyası (köy, odun yığınları) ile “ruhlar” dünyası (orman, “öte”) arasındaki bozulan dengeleri düzeltebilir; böylelikle hastalıkları iyileştirir, yağmur yağdırabilir veya durdurabilir vb.

Genel tablo, bir ruh ekolojisinin varlığını, ya da daha doğru bir deyişle, insanın doğal çevresiyle girdiği ilişkilerin ötekilerle ve kendisiyle girdiği ilişkilerden kopartılamaz olduğunu kabul ediyorsak, “ekolojik” olarak nitelenebilecek toplumları ortaya koymaktadır. Tüm bu düzlemlerde, bir denge ve uyum, dolayısıyla da bilgi ve saygı ilişkisi söz konusudur. Amerika yerli toplumları en geniş anlamıyla “doğal”dan her türlü kopuştan kaçındıkları, insan dünyasıyla alemin geri kalanı arasındaki “geçitleri” (Şamanizm, düşler, bayram, müzik vb.) tanıdıkları için temelde kendine-yeterli ve bağımsızdılar.”¹¹

Amerika yerlilerinin -ve sömürgeleştirilme öncesindeki yerli toplulukların büyük çoğunluğunun- doğayla uyumu esas alan ve kendini doğanın bütünsel, kopartılamaz bir parçası olarak gören dünya görüşleri, Batılı fetihçilerin anlayabileceği bir şey değildi. Onlar, baskı ve tahakkümü Tanrı buyruğu belleyen bir kültürün¹² Batı Avrupa’da yükselmekte olan

¹¹ Eric Navet, *Ike Munanam, il était une fois... Epinal: Nitassinan*, 1990: 16-17

¹² “Ve Allah dedi: Suretimizde, benzeyişimize göre insan yapalım; ve denizin balıklarına, ve göklerin kuşlarına ve asgulara, ve bütün varlığına, ve yerde

kapitalizmi gereksindiği altın, gümüş ve hammaddelerle beslemeyi misyon edinmiş hırslı ve acımasız evlatlarıydı.¹³ Topraklarından ettikleri, geçim örüntülerini parçalayıp kendileri için üretmek ya da yok olmak ikilemiyle karşı karşıya bıraktıkları yerlilerin kültürlerini de parçalayıp yok etmek, bu “uygarlaştırmacı misyon”un asli unsuruydu. Keşfedilen toprakların yağmalanması ve sömürgeleştirilmesi sürecine, yoğun bir kültürel kırım (ethnocide) da eşlik ediyordu.

Kültürel kırımın birkaç boyutundan söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki, yüzlerce, belki de binlerce yıldır içinde yaşadıkları ekosistemin yok edilmesi (ormanların yakılması, toprakta tuzlanma vb.) ya da bölgelerinden sürülmeleri/kaçmaları ile toplumsal yapılarında olagelen kırıma ve parçalanmalar, kültürlerinde bozulmalara yol açmaktaydı. Beyaz sömürgeciler milyonlarca yerliyi öldürür, sürer ya da köleleştirirken, onların bütüncü, kendine yeterli ve

sürünen herşeye hakim olsun. Ve Allah insanı kendi suretinde yarattı; onları erkek ve dişi olarak yarattı. Ve Allah onları mübarek kıldı; ve Allah onlara dedi: Semereli olun, ve çoğalın, ve yeryüzünü doldurun, ve onu tabi kılın; ve denizin balıklarına, ve göklerin kuşlarına, ve yer üzerinde hareket eden her canlı şeye hakim olun.” Tekvin 1:26-28.

¹³ “Keşif”ten çok sonraları, 1880’de ABD Kongresi kızılderililere ait kamu topraklarının “özeleştirilmesi”ne ilişkin, Senatör Henry Dawes’in yasa önerisini görüşürken, Dawes, gezip gördüğü Cherokee kabilesini şöyle anlatarak savunmaktaydı önerisini: “(...) Bu milletin içinde kendi evi olmayan kişi yoktu. Bütün kabile, bir tek dolara bile sahip değil, ama yine de aralarında hiç yoksul bulunmuyordu. Kabile, kendi okul ve hastanelerini kendisi inşa ediyordu. Ama sistemin kusuru da gözler önündeydi. Varabilecekleri yere kadar ulaşmışlardı, çünkü üzerinde yaşadıkları topraklar hepsinin ortak malıydı. Kendi evini komşunukinden daha iyi ve daha güzel yapamıyorsan, ortada girişim ve atılım yok demektir. Böyle bir yaşam düzeninde uygarlığın temel dürtüsü olan ‘bencillik’ ögesini bulamazsınız.” (Zinn Marable Davis, Yılmaz, sgy. 78-79).

özsaygınlık üzerine temellenen benlik kavrayışlarını da yok etmekteydi.

Kültürel kırımın ikinci yolunu, beyazların yerli toplulukların yapı ve örgütlenişiyle bilinçli oynamaları oluşturmaktadır. Beyazlar, yüzyıllar boyu yerli kabileler arasındaki düşmanlıkları bilinçli şekilde manipüle etmiş, yapay payeler, makamlar yaratarak aralarından kendilerine “yandaşlar” yaratmaya çalışmış, örneğin Güneybatı Avustralya’da sömürge yöneticileri Aborijinler arasında idari görevler yaratarak yerlileri ‘kral’ ilân etmiş ve boyunlarına takmaları için pirinç plakalarla donatmışlardı.¹⁴ İngilizlerin, Afrika güneyinde kendilerine karşı şiddetle direnen Xhosa kabilelerini kabileler-arası savaşları kışkırtarak birbirine kırdırdıklarını yerlilerin tarihleri kaydetmektedir.¹⁵ Yine İngilizlerin, 1607 yılında bugünkü Virginia topraklarına vardıklarında, “Jamestown’ı yerleşilebilecek bir duruma getirinceye kadar barışı güvence altına almak amacıyla, yerli kabile şeflerinden Wahunsonacook’un başına altından bir taç” geçirip Powhatan’ların kralı ilân ettikleri ve “beyazlara yiyecek sağlamak üzere halkını çalışmaya koşması gerektirdiğine

¹⁴ Howard, ay. 281.

¹⁵ Son derece çarpıcı tanıklıklar için bkz. Credo Mutwa, *My People, Writings of a Zulu Witch-Doctor*, Penguin Books, 1971. Bir Zulu büyücü-hekim olan Credo Mutwa’nın belki de en trajik anlatısı, genç bir Xhosa kızına, ata ruhları kisvesiyle görünüp, yakında İngilizlerin kırma uğrayacağını, Xhosa’ların ise bundan böyle yurtlarında sonsuza dek bolluk ve bereket içinde yaşayacaklarını, ancak kabilelerin bunun için ellerindeki tüm hayvanları öldürüp tüm ekinlerini yakarak beklemesi gerektiğini “muştulayan” ve böylelikle Xhosa’ların toplu kırımına yol açan Cape’in

inandırdıkları” aktarılmaktadır. “Wahunsonacock ilk önceleri kendi asi halkına mı, yoksa İngilizlere mi bağlı kalacağı konusunda bir hayli bocaladı, ama John Rolfe kızı Pocahontas’la evlendikten sonra, bir Kızılderiliden çok bir İngiliz olduğu kararına vardı.”¹⁶

Kültürel kırımın üçüncü ve en etkili yolu ise, sömürgeleştirilen topraklardaki yerli halklarının “Hristiyanlaştırılması”ydı. Yeni ülkeleri fetheden asker ve yerleşimci filolarına mutlaka Dominiken, Fransisken, Cizvit vb. misyonerler de eşlik ediyor, bunlar, bedenleri köleleştirilen yerlilerin “ruhlarını kurtarmak” için derhal işe koyuluyorlardı. Böylelikle fethedilen topraklarda on binlerce misyon kuruldu, kiliseler inşa edildi, yerli çocuklar ailelerinden kopartılarak yatılı bölgesel misyoner okullarında eğitildi, ve “iyi Hristiyanlar” olarak yetiştirilmelerine çalışıldı.¹⁷ Yerli kültürlerin asimilasyonunun araçları olan bu misyoner okulları, varlık ve etkinliklerini yakın zaman öncesine sürdürmekteydiler.

İngiliz valisi Sir George Grey’e ilişkin olanıdır (ss. 293-319).

¹⁶ Zinn, Marable, Davis, Yılmaz, agy. 31-32. Başka örnekler için bkz. Dee Brown, *Kalbimi Vatanıma Gömün*, İstanbul: E Yayınları 1994.

¹⁷ Bir Hristiyan misyoner yatılı okulda Lacota/Sioux öğrencilere dağıtılan duvar afişlerinde şu buyruklar yer almaktaydı: “1. İsa seni kurtarsın. 2. Battaniyenden çık, saçını kes ve beyaz adam gibi giyin. 3. Yaşam boyu tek bir karın ve Hristiyan bir ailen olsun. 4. Beyaz kardeşininkine benzer bir evde yaşa. Sıkı çalış ve sık sık yıkan. 5. Zorlu bir çalışmayla kazanılmış doların kıymetini bil. Paranı sağa sola harcama. Dakik ol. 6. Mülkiyet ve servetin İlahi rızanın işaretleri olduğunu bil. 7. Barlardan ve sert içkilerden uzak dur. 8. Beyaz kardeşinin dilini konuş. Aynı şeyi yapmaları için çocuklarını okula gönder. 9. Sık sık ve düzenli olarak kiliseye git. 10. Yerli danslarına katılma, büyücü hekimlere gitme.” (Aktaran: Mary Crow Dog, *Lacota Woman*, Harper, 1991).

Örneğin ABD’de yerli hakları savunucularından Winnebago’lu Reuben Snake, misyon okulunda geçen çocukluk yıllarını şöyle dile getirmektedir:

“1942 yılında annem Wisconsin’e geldi ve biz çocuklarını Neillsville adındaki küçük bir şehre götürdü. Orada Jacob Stucki adındaki göçmen bir Alman doktor ile “İsa’nın Birleşik Kilisesi”nden bir papazın açtığı misyoner okulu vardı. Kız kardeşim, ağabeylerim ve ben Neillsville’deki bu yatılı okula başladık. Wisconsin’den gelen birkaç kuzenimiz de bu okuldaydı. Bu yüzden daha sonraları takdir ettiğim gibi, burada çocukları sıkı bir disiplin içinde yaşamaya hazırlıyorlardı. Sabahın belli bir saatinde kalkıp, temizlenip, daha sonra da uygun adım kahvaltıya gitmek zorundaydık. Kahvaltı masasında oturmak için hepimizin belli yerleri vardı. Bütün çocukların gün boyunca yapacağı belli görevleri vardı: tabakları yıkamak, sebzeleri soymak ve koridorları silmek gibi...

Okulun kurucusu kendi çocuklarını Winnebagolar arasında yetiştirdiğinden, çocuklarının hepsi Winnebago dilini çok iyi biliyordu. Fakat okuldaki kurallar ana dilimizi konuşmamızı yasaklıyordu. Hepimiz İngilizce konuşmak zorundaydık. Kendi kültürümüze ait her şey batıl inanç ya da putperestlik sayılıyordu; bu kültürümüze ait hiçbir şey yapamıyorduk. Babaannem bizi ziyarete geldiğinde okul müdürüyle Winnebago dilinde neşeli sohbetler yapardı. O Winnebago dilini istediği gibi konuşurken biz çocukların bu dili

konuşamaması, konuştuğunda suç işlemiş sayılması canımı sıkardı. Bu durum, beyazların iki yüzlülüğüyle ilgili ilk deneyimimdi; yaptıkları söylediklerinin tam tersi oluyordu.

Okulda hayat çok katıydı. Sekizinci sınıfa giden bir liderimiz vardı. Gerçek bir Winnebago'ydu; safkan bir Winnebago. Biz küçükleri etrafına toplar tenekelere vurarak bize davul çalardı. Daha sonra da şarkı söyler ve dans ederdi. Gerçekten etkileyiciydi; fakat yakalanırsak hepimiz bu yüzden cezalandırılacaktık. Hatırlıyorum da bir seferinde Winnebago şarkıları söyleyip, dans ederken yakalanmıştık. Bakıcı kadın beni merdiven korkuluklarına bağlayıp ustura bileme kayışıyla dövdü. Bu şekilde dayak atmak okulun standart cezalandırma biçimiydi. Ara sıra, okulda tanık olduğum şeyleri babaanneme ve diğer akrabalarımın anlatırdım. Okuldaki durumu anlayıp bize acırlardı. Ama okul beyaz adama aitti. Eğitilmek için oradaydık, bu yüzden ailem bana “Ne derlerse onu yap, başını belaya sokma, derdi.”¹⁸

Kırım Sürüyor

Batı, bugün yerlilere karşı işlediği soykırım ve kültür kırımını suçunu, gönülsüz de olsa kısmen kabulleniyor. Kuzey Amerika'da yerlilerden geriye kalanların “toprak ve özyönetim hakları” büyük ölçüde kabul edildi ve ABD ve Kanada'da Anayasal düzenlemeler haline getirildi. Yerlilerin dinsel

¹⁸ Jay Fikes, Reuben, Snake, Your Humble Serpent. <https://rantey.org>

uygulamaları Kuzey Amerika’da artık yasaların güvencesi altında. BMÖ 1996-2005’i “Yerli Halklar Onyılı” ilân etti, Yerli Halklar Bildirgesi BM Genel Kurulu’na sunuldu. Yerli kültürlerle ilişkin sayısız çalışma yayınlanıyor, kültürlerinden geriye kalanlar korunmaya çalışılıyor. Bunda kuşkusuz yerlilerin yurtlarını, özsayıgılarını ve kültürlerini korumak için giriştikleri silahlı-silahsız binlerce mücadelenin büyük payı olmuştur. Yeryüzü yerlilerinden günümüze kalmayı başaranlar, kimliklerinin ve kültürel haklarının tanınması, ellerinde kalan son yaşam alanlarında onurlu bir yaşam sürdürebilmek için dişe diş bir mücadele sürdürdüler. Barışçıl yürüyüşlerden resmi binaların işgaline, topraklarındaki baraj vb. inşaatlarına düzenlenen sabotajlara¹⁹ ve silahlı çatışmalara, her düzlemde sürdürdüler hayatta kalma savaşımalarını. Kazandılar mı?

“Filipinler’de Ferdinand Marcos hükümetinin desteklediği bir hidroelektrik projesi Igorot’ların taraçalı sulamaya dayalı yerli ekonomisini yıkma tehdidiyle yüklüdür. Igorot siyasal eylemi ve silahlı direnişi, projeyi durdurdu. Aksi durumda, barajlar, kuşaklar boyunca 90 000 kişinin geçimini sağlayan son derece verimli bir su ve toprak yönetimi mühendislik sistemini tahrip edecekti.

Sudan’daki silahlı direniş, bu satırların yazıldığı sıralar daha az etkin olabilmekteydi. 1974’de hükümet Sudan’ın güneyinde, Nuer ve Dinka’lar gibi Nil halklarının anayurdunda Jonglei kanalının inşaatına başladı. İnşaat alanlarına silahlı saldırılar sonucunda, yapım çalışmaları 1984’de durduruldu. Kendilerine Sudan Halk Kurtuluş Ordusu adı veren direnişçilerin çoğu, kanalı Müslüman kuzeyin bir saldırısı olarak gören Nil’lilerdi. Uzunluğunun 360 kilometreyi bulması planlanan Jonglei kanalı iddialı bir mühendislik projesiydi. Hedefi, ‘su kaybı’nı azaltmak ve suyu, pamuk gibi ihraç ürünleri için kuzeye doğru akıtmak için Nil’deki büyük kıvrımı aşmaktı.

Jonglei Barajı kuzeyli çiftçilere yarayacak, ancak güneyli çobanları zarara uğratacaktı. (...) Güney Sudan halkları mevsimlik taşmalara bağlı otlakları yok edeceği gerekçesiyle projeye direndiler. (Conrad Philip Kottak, Anthropology, The Exploration of Human Diversity, Mc.Graw Hill Inc. (6. Basım) 1994: 497-498.

Bu soruya kesin bir “evet” yanıtını vermek, güç gözüküyor. Sömürgecilik, yerküreyi gerçekten de tek bir küresel pazara çeviren emperyalist girişimin ilk adımıydı. Kapitalizmin günümüzde vardığı durak, altın bulma umuduyla Atlantik Okyanusuna açılan İspanyol denizcilerin, uçsuz bucaksız toprakları geniş tarım alanlarına ya da otlaklara dönüştürmek üzere Avustralya’ya yelken açan İngiliz yerleşimcilerin düşlerinde dahi göremeyeceği bir küresel pazara denk düşüyor. Bu süreç içinde “onlar”, sömürge imparatorluklarının dağılmasının ardından, yapay sınırlar içinde oluşan “devlet”lerin, “etnik azınlıklar”ına dönüştüler. Büyük bölümünün yaşam koşulları, birkaç kuşak içinde kökten dönüştü. Sahra-altı Afrika’da açlıktan kırılıyor, Avustralya içlerinde, kendilerine ayrılan rezervasyonlarda hayır kuruluşlarının sadakalarıyla karın doyurmaya çalışıyorlar. Giderek avcı-toplayıcılıkla, bahçe tarımıyla geçindikleri anayurtlarından, ata topraklarından kopup sömürge kentlerinin ya da metropollerin saçağında iş arayan, fahişelik, dilencilik ve yankesicilikle geçinmeye çabalayan, alkol-uyuşturucu bağımlısı, “marjinal” nüfus haline geldiler. Afrika’da, Güneydoğu Asya’da hâlâ sömürge siyasetlerinden artakalan yapay bölünmelerin acılı sonucu, birbirlerini boğazlıyorlar. Saçaklarında yaşadıkları “ulus-devletler”den bazılarında, askeri rejimlerin birincil kurbanları arasında yer almaktalar. Guatemala’da yürüttüğü Yerli ve İnsan Hakları mücadelesinden dolayı 1992’de Nobel

Barış Ödülü'ne layık görülen Quiché yerlisi Rigoberta Menchú'nun ağzından dinleyelim:

“Guatemala’da Quiché halkı yerlisiyim. Yaşamım uzundu. Olaylar tıpkı bir film gibi gelişti. Ebeveynlerim baskılar sırasında yaşamlarını yitirdi. Yaşayan akrabam kalmadı gibi. Bu, pek çok Guatemalalı’nın paylaştığı bir yazgı.

Çok yoksul bir aileydik. Ebeveynlerim pamuk ve kahve toplamada çalışırdı. Erkek kardeşlerimden ikisi plantasyonda öldü. İçlerinden biri hastalanıp öldü. Diğeri, toprak sahibinin biz tarladayken pamukların ilaçlanmasını emretmesi nedeniyle öldü. Kardeşim zehirlenmişti, onu plantasyona gömdük.

Babam bir kateşistti; Guatemala’da kateşistler İncil va’zeden cemaat önderleridir. Katolik dinini öğrenmeye başladık ve kateşist olduk.

Büyüdük – gerçekten de mücadeleye kısa zaman önce başladığımızı söyleyemezsiniz; babam 22 yıldır toprağı için savaşıyor. Toprak sahipleri elimizdeki küçük toprağı da almak istiyorlardı, babam da toprak için savaştı. Guatemala’nın çeşitli yerlerinde valiler ve yargıçlarla konuşmaya gitti. Yıllar boyu, İspanyolca bilmediğı için aldatıldı. Hiç birimiz İspanyolca bilmiyorduk. Böylece babamı bir bölgeden bir bölgeye göndererek kağıtlar, mektuplar, telgraflar imzalattılar; bu masrafların ödenmesi için yalnız onun değil, tüm cemaatin özveride bulunması anlamına geliyordu.

Babam pek çok kez cezaevine konuldu. İlk halkı tahrik etmekle suçlanmıştı. O cezaevindeyken ordu bizi evlerimizden attı. Kil çömlüklerimizi yaktılar. Bu durumu anlamamız gerçekten zordu. Sonra babam 18 yıl hapse mahkum oldu; ama avukatlarla çalışıp salıverilmesini sağlayabildik. Bir yıl iki ay sonra, daha azimli ve öfkeli bir halde eve döndü.

Kısa bir süre sonra, toprak sahibinin korumaları ona işkence yaptılar. Silahlı kişiler onu evden alıp götürdüler; iki kilometre kadar ötede, bir yol kenarında can çekişir durumda bulduk. Rahipler gelip onu hastaneye götürdü. Altı ay kadar hastanede kaldı, sonra çıkartılıp öldürüleceğini haber aldık. Toprak sahipleri bunu aralarında yüksek sesle tartışmışlardı. İyileşmesi için özel bir kliniğe yatırmak zorunda kaldık.

1977'de babam yeniden cezaevine konuldu. Askerler onu görmemizi istemediklerini, çok suç işlediğini söylediler. Avukatlardan idam edileceğini öğrendik. Çok sayıda sendikalı işçi, öğrenci, köylü ve bazı rahipler gösteriler düzenledi. Babam serbest bırakıldı ama bize komünist olduğu için öldürüleceği söyleniyordu.

1979'da yüzleri maskeli beş silahlı adam erkek kardeşlerimden birini kaçırdı. 16 yaşındaydı. Babam dışarı çıkamadığından, annem ve köyümüzden birkaç kişiyle orduya şikayette bulunmaya gittik, ama bir şey bilmediklerini söylediler. Vilayet binasına gittik, Guatemala'daki bütün cezaevlerini dolastık. Annem altüst olmuştu. Kardeşimi

yaşatmak çok zor olmuştu, bu nedenle kaybolmasını kabullenmek çok zordu.

O sıralarda ordu bazı gerillaların gözaltında tutulduğunu ve onları kamunun önünde cezalandıracaklarını bildiren bir bülten yayınladı. Annem, “Dua ediyorum ki oğlum oradadır,” diyordu; “ona ne olduğunu öğrenmek istiyorum. Kente gitmek için bir gün bir gece yürüdük. Yüzlerce asker yapacaklarına tanıklık etmek üzere halkı toplamıştı. Bir süre sonra içinde çeşitli işkencelere uğramış 20 kişi bulunan bir kamyon geldi.

Aralarında kardeşimi gördük. Annemi, kendini ele verirse gerilla ailesi olduğu için oracıkta öldürüleceğini söyleyip yatıştırmamız gerekti. Ağlıyorduk, ama orada bulunanların hemen hepsi de işkence görmüş o insanların görüntüsüne ağlıyordu. Ordu kardeşimin tırnaklarını sökmüş, kulaklarını, vücudunun başka kısımlarını, dudaklarını kesmişti, bütün gövdesi yara bere içinde ve şişmişti. Tutsaklar arasında bulunan bir kadının da göğüsleri ve vücudunun başka bölümleri kesilmişti.

Bir yüzbaşı uzun bir konuşma yaparak komünizme bulaşırsak bizim de başımıza aynı şeylerin geleceğini söyledi. Sonra da tutsaklara uyguladıkları işkence çeşitlerini anlattı. Üç saat sonra birliklere tutsakları soymalarını emretti ve, “Cezaları daha bitmedi, dedi. Direğe bağlanmalarını emretti. İnsanlar ne yapacaklarını bilemiyorlardı; annem umutsuzluğa kapılmıştı.

Gördüklerimizi yüreğimiz nasıl kaldırdı, bunu bilmiyorum. Subay tutsakların üzerine benzin dökülmesini emretti ve hepsini bir bir ateşe verdiler.”²⁰

Yerlilerin son sığınakları, tropikal ormanlar, kutup bölgeleri ya da çöller, hidroelektrik santral, otoyol yapımı ya da zengin kereste kaynakları veya uranyum gibi son dönemlerde kullanıma giren maden yataklarını barındırdığı için “küresel korsanlar”ın iştahını üzerine yeni çekmeye başladı. Örneğin Brezilya Amazonları yağmur ormanlarının otoyol yapımı ve baraj inşaatları, kereste elde edimi vb. nedenlerle yok edilmesi, bugüne değin beyaz gözlerden gizli yaşamayı başaramış Amazon yerlileri Yanomamileri yok olma tehdidiyle yüz yüze bırakmıştır. Dünyanın “uygar” efendileri ise, bir yandan “yerli halkların kültürüne saygı” vaazları verirken, bir yandan da çevreyi ve içinde yaşayan yerli halkları yok eden “kalkınma projelerini” desteklemeyi sürdürmektedir. Yanomami kültürünün korunması için bir kampanya sürdüren antropolog Shelton H. Davies’in sözleriyle: “Amazon kalkınma programına teknik ve mali desteğin büyük bölümü Brezilya dışındaki kurumlardan geldiğinden, Brezilya Kızılderililerinin durumunu uluslararası bağlama yerleştirmek önemliydi.

²⁰ Rigoberta Menchú, ‘Things Have Happen to Me as in a Movie,’ The New York Times, 17 Ekim 1992, a25. You Can’t Drown the Fire: Latin American Women Writing in Exile, Cleiss Press, 1989’deki özyaşam öyküsünden alınmıştır.
 Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://mailey.org>

Örneğin Dünya Bankası ve Amerikalar-arası Kalkınma Bankası Brezilya hükümetine otoyol, liman ve hidroelektrik baraj inşaatı için kredi sağlamıştı. U.S. Steel, Bethlehem Steel, Alcoa Aluminum, King Ranch ve Georgia-Pacific gibi şirketler Amazonlarda geniş yatırımlar yapmışlardı. Bu yabancı yardım ve yatırımlar olmaksızın, Amazonlardaki bölgesel kalkınma programı ilerleyemezdi.”²¹

Yerlilerin son sığınakları, dünyanın pek çok bölgesinde benzer tehditlerle karşı karşıyadır. Örneğin, ABD nükleer denemelerini, yerli rezervasyonlarının bulunduğu bölgelerde yapmakta, nükleer atıkları da yine buralara depolamaktadır.²²

Tüm “çokkültürcülük” söylemlerine karşın, yerli halkların kültürlerine yönelik tehditler ABD’de de ortadan kalkmış değildir. Günümüzde geleneksel geçim tarzlarından kopmuş, “yeni dünya düzeni”nin ise ancak saçaklarında yer alabilen yerliler, sözde “korunmak” üzere tıkdıkları rezervasyonlarında ya hayır kurumlarının insafına terk edilmişlerdir, ya turistik eşya imaliyle geçinmeye çalışmaktadırlar ya da asalaklaştırıcı, yozlaştırıcı “iş” alanlarına mahkum kılınmaktadırlar. Örneğin, ABD’nde eyalet yasaları, Kızılderili rezervasyonlarını kumar

²¹ Shelton H. Davis, “The International Campaign on Behalf of Brazilian Indians” *Contemporary Cultural Anthropology*, ss. 446-449.

²² Mescalero Apaçileri 1994’de federal hükümetle nükleer atıkların bölgelerinde depolanabileceğine dair bir sözleşme imzaladılar. Kabile başkanı Wendell Chino, federal hükümetin kendilerine vermeyi kabul ettiği milyonlarca doların, kabilelerine refah sağlayacağını söylemekteydi. Uluslararası yerli gruplarını bünyesinde toplayan Yerli Çevre Adaletleri Ağı, karar şiddetle protesto etti. (Nias, ay. s. 393-394.)

yasağından bağışık tutmakta, ve günümüzde yüzlerce rezervasyon, kumarhane işleterek geçimini sağlamaktadır.²³

Eski sömürgeciliğin “Bize benze, ya da yok ol”, siyaseti günümüzde Kuzey ülkelerinde büyük ölçüde, “Nasıl olsa yok oluyorsun, son demlerini sana bıraktığımız alanlarda, dilediğin gibi geçir”e dönüşmekte. Gerçekten de yerlilerden ve kültürlerinden geriye, etnografya müzeleri ve turistik pazarları dolduran “etnografik malzeme”den başka fazlaca bir şey kalmadı. Yeryüzünün büyük bölümünü kaplayan üç kıtanın (Afrika, Avustralya, Amerika) sakinlerinin çoğu, tamtamlarını, ok ve yaylarını, hamaklarını, takılarını müzelere bırakıp göçüp gittiler. Onlarla birlikte, “dünyayı farklı kavramak” demek olan kültürleri de yok olmakta. Bu, yeryüzünün, ormansızlaşması, gölsüzleşmesi, denizsizleşmesine koşut olarak “dilsizleşmesi” anlamına da geliyor aynı zamanda. İşte bir haber:

Küreselleşen Yeryüzü Dilsizleşiyor²⁴

Hızla küreselleşen dünya, ekolojik dengesinin bozulması, açlık ve savaş kadar vahim bir felakete sürükleniyor. Araştırmalar gelecek yüzyıl içinde yeryüzünde konuşulan 6 binden fazla lisanın çoğunun tarihe karışacağını gösteriyor. En yaygın konuşulan lisanlar olan İngilizce, İspanyolca ve

²³ Nies, ay. s. 391.

Mandarin'ın (Çince'nin bir diyalekti, bn.) ekonomik ve demografik nedenlerle etkinliğini giderek arttırması, genç kuşakların ana dillerini hiç öğrenmeksizin bu lisanlara yönelmesini getiriyor. Çünkü 6 bin lisanın pek çoğu sadece birkaç bin kişi tarafından konuşuluyor. Bazılarını bilenler ise bir elin parmaklarını geçmiyor. Bu yüzden bir insanın ölümü, bir lisanın ölümü oluyor.

Dünyanın bu en görkemli kültürel hazinesini kurtarma çabasındaki dilbilimciler ise umutlu değil. Kaybolan sesleri dünyaya döndürmek için hazırlanan programlarda, kaynaklar da yetersiz. Oysa kaybolan sadece kültür mirası değil. 6 binden fazla dehanın hediye ettiği birer 'harika' Örneğin Güney Amerika'daki Maya lisanını konuşan çocuklar, akranlarından yıllar önce sağı solu ve kuzeyi güneyi öğrenmiş oluyor. Çünkü Mayaca'da yön mefhumu ve coğrafi duruş, lisana içkin. Yani bir nesneden söz ederken, çok küçük tonlama farklılıklarıyla, onun yerinden de söz ediyorsunuz. Bazı bilim adamları, Mayaca'nın yok olmasının NASA'nın yok olmasından daha büyük felaket olacağı görüşünde.

Bazı başarılar da yok değil. Dilbilimcilerin 1970'lerde başlattığı çalışmaların ardından, Kanada'nın Quebec eyaletindeki Mohawk dili diriltilmiş. Bilim adamları, Mohawkça'yı sadece kayda geçirmekle kalmamış, Quebec'in

ilkokullarında seçmeli dil olarak okutulmasına önayak olmuşlar.”

BÜYÜK SESSİZLİĞE DOĞRU			
LİSAN	NEREDE KONUŞULU YOR	KONUŞAN SAYISI	ÖZELLİK
Ahlon	Batı Afrika	Bilinmiyor	Benzersiz bir gramer yapısı
Cambap	Kamerun	30	Tarihsel bilgi deposu
Harsusi	Umman	600	Klasik ve modern Semitik diller arasında köprü
Kayardild	Avustralya	6	Karmaşık gramer yapısına sahip
Leco	Bolivya	20	Yerli halkların kökenine iniyor
Mohawk	Kanada	2000	Karmaşık kelime yapısı
Yup'ik	Alaska	10 000	Evrensel dil yapısı
Yeli dünya	Papua/Yeni Gine	4000	Benzersiz zenginlikte renk tarifleri

Dünyayı devasa bir tüketim pazarına dönüştürürken hayat alanlarını (ormanları, denizi ve havayı) yağmalayan kapitalist küreselleşme, insanlığı, tarihsel ve kültürel zenginliğinden soyarak ruhsuzlaştırıyor. Küresel yağmacılığa karşı çıkan bir duruşun,

“Her şey bağlıdır birbirine

Herşey birbirine örülür.

Toprağın başına gelen, O’nun çocuklarının da başına gelir.

Yaşamın ağını ören, insan değildir.

O bir ipliktir yalnızca.

Ağa yaptığı, kendi başına da gelmektedir”²⁵ diyen anonim Kızılderili bilgeliğe her zamankinden fazla gereksinimi var.

²⁵ Anonim, Nasıl Sorabilirsin ki Hava? Ankara: Üçüncü Yayınlar, 2000, s. 25.

EDWARD S. CURTIS / SIOUX ŞAMANİ TEMBEL BOGA, 1907

KIZILDERİLİ SOYKIRIMI

Kızılderili Soykırımının Amerikan Kapitalizminin Yükselişindeki Rolü

ÖNSÖZ

Kuzey Amerika Kızılderilileri, baskılara karşı seslerini yükseltmek ve doğrudan karşı koyabilmek için Siyahlara ve Chicano'lara katıldılar. Kızıl Güç Hareketi (The "Red Power" movement), yaşlı Tomahawk'ların aksine, soylarına yapılan haksızlıklara daha fazla tahammül edemeyen genç militanlar tarafından yönlendirilmektedir. Kısmen sömürge halkların kurtuluş hareketlerinden, özellikle de Vietnam ve kendi kaderini tayin etme hakkı için verilen Afro-Amerikan mücadelesinden esinlenerek, kendi halklarını duyarsızlıktan

kurtarmaya ve onları sefalete, yokluğa ve utanç verici bir duruma iten sistemle ve rejimle mücadele etmeye başladılar.

Bu Yeni Kızılderililer, bir sahilden diğerine, kendilerinden çalınan toprakların bir kısmını geri alma amaçlarını heyecanla anlatmak için harekete geçtiler. Bir grup Amerikan Yerlisi, San Francisco Körfezi'ndeki Alcatraz Adası'nı ele geçirdi ve buraya yerleşti. Diğer bir grup, Seattle'ın dışındaki, adını Geronimo'yu teslim olmaya zorlayan generalden alan, Fort Lawton'un yönetimini ele geçirmeye çalıştı. Burasını (Fort Lawton'ı) kendi halkları için bir kültür ve eğitim merkezine dönüştürmeyi planlamaktadırlar. Birleşik Amerika Kızılderili Kabilelerinin tümünün bildirgesine uygun olarak; onlar bu bölgeyi istiyorlar, çünkü burası "Kızılderili rezervasyonlarının hemen hiçbirine benzememektedir. Bu bölge modern olanaklar, gerekli sağlık hizmetleri, koruyucu hekimlik, içme suyu, balıkçılık sahaları, taşımacılık, eğitim ve araştırma imkanları bakımından oldukça zengin potansiyel özelliklere sahiptir."

Üçüncü bir grup, New York Limanı'ndaki Ellis Adası'nı ele geçirmeye çalıştı ve terk edilmiş olan göçmen kabul merkezini, kabile yaşamı için bir toplantı yerine, Kızılderili kültürü karargahına dönüştürdü. Buradaki bir müzede beyaz adamın Kızılderililere ne verdiği sergilenmektedir- "hastalık, alkol, yoksulluk ve kültürel değerlerin hiçe sayılması."

Kızılderili Gücü (The "Indian Power") Hareketi iki temel motivasyona sahiptir. Birincisi, Kızılderililerin on yıllardır maruz kaldıkları aşağılanmadan kurtulma konusundaki kararlılıktır. Diğeri ise, Kızılderili kabile yaşamının mirasını koruma arzusuna dönük şiddetli ısrar ve beyaz kapitalist dünyanın, geçmişteki fiziksel soykırımı günümüzde kültürel kıyımla tamamlama gayretlerine karşı direnmektir.

Bu Yeni Kızılderililer modern üretim ve medeniyetten eşit oranda yararlanmak istiyorlar fakat kesinlikle erdemlerinin ve kendi yaşam biçimlerinin gerçek anlamının yok olup gitmesini istemiyorlar. Acı deneyimler sonucunda onlar; kendi kaderini tayin hakkı olmaksızın, eskiden yeniye uyumla ilgili hassas ve zorlu süreçlerin, tatmin edici bir tarzda yürütülemeyeceğini öğrendiler. Kaderleri, Kızılderililerin refahını ve ihtiyaçlarını kapitalistlerin çıkarlarının buyruğuna veren hükümet bürokratlarının elinde olduğu sürece, hüsrana uğramaları kaçınılmaz olacaktır.

Milliyetçiliğin Amerika ve Kanada Kızılderilileri arasında hızla yayılması, Kuzey Amerika'nın asıl sahipleri ile işgalci efendileri arasındaki ilişkilerde yeni bir dönem başlatmaktadır. Acımasız imha ve haince uygulamalardan ibaret olan ve kötü niyetli ihmallerle pekiştirilen bu utanç verici olgular şimdiki durumun tarihsel arkaplanını oluşturmaktadır ve onların erken tarihlerine bakmayı gerekli kılmaktadır.

Bu kitapçığın konusu olan 'Kızılderililerin beyaz saldırganlar tarafından yok edilmesi' en azından yüzeysel olarak (ana hatlarıyla) çok bildik bir öyküdür. Fakat benim konuyu ele alış biçimim özel bir amaca yöneliktir: daha çok neler olduğunu değil (kütüphane raflarında farklı yeterliklerde benzeri pek çok öykü vardır) fakat niçin olduğunu anlatmaktadır. Farklı ırklar arasındaki, bu acımasız akibete yol açan çatışmanın ardındaki itici güçler nelerdi?

Bu temel soruyu yanıtlamak için Marksist tarihsel materyalizm yöntemini kullandım. Ele aldığım şey; iki farklı tarihsel gelişim düzeyi, temelde farklı olan iki sosyo-ekonomik oluşum, uzlaşmaz iki yaşam tarzı, kültürel modeller ve dünya görüşleri arasındaki çatışmadır. Yerli kabilelerin yenilgisi, son derece büyük üretici ve yıkıcı güçler, sayısal üstünlük ve burjuva uygarlığını oluşturan sınıfsal düzen tarafından önceden tayin edilmiştir.

Daha başından beri bu uzlaşmaz çelişkinin temel nedeni olan bölgenin tasarrufu meselesinin ilişkilerinin bu yeni evresinde tekrar ön plana geçmesi çok anlamlıdır. Yeni Kızılderililer, beyaz adamın tekeli ve bölgeyi kötü kullanmasını kabul etmemektedirler. Onlar atadan kalma haklarından doğan paylarının tam olarak verilmesini ve anlaşma gereği oluşmuş yükümlülüklerin yerine getirilmesini istiyorlar. Onlar, kültürlerini geliştirebilmek ve geleceklerini beyaz zalimlerin belirleyiciliğinden bağımsız olarak

biçimlendirebilmek için yaşam alanlarına ortaklaşa sahip olmak ve onu kontrol etmek istiyorlar.

Kimliklerini korumak için, Kızılderililer yeni bir benlik ve saygınlık duygusu sergiliyorlar. Amerikan emperyalistlerinin egemenliğini reddeden diğer uluslarla birlikte onlar ne susturulmak ne de birilerine boyun eğmek istemiyorlar; ama bir halk olarak "gerekli tüm araçları kullanarak" haklarını kazanmak ve amaçlarını gerçekleştirmek istiyorlar.

Burada yeniden basılmış olan makaleler ilk kez 1949'da yazılıp yayınlanmıştı. O zamanlar, soğuk savaş gericiliğinin başlangıcında, devrimci sosyalistler ve Kızılderili Hareketi geri çekilmiş durumdaydı. Son zamanlarda, Kuzey Amerika'da ırkçılığın ve köktenciliğin (radicalism) yeniden canlanması, sürece denk düşmesi bakımından, bu makalelerin önemini daha da arttırmaktadır. Kapitalizmi üstünlük konumuna getiren yöntemler hakkındaki bu açıklamalar, Amerika'yı ve gezegenin büyük bir bölümünü kargaşaya iten sınıfın tarihî ve karakteristik özelliklerini tüm renklerden -beyaz, kırmızı, siyah ve kahverengi- isyancılara tanıtmaktadır.

1 Nisan 1970

George Novack

KIZILDERİLİLERİN FETHİ

Yaşam nedir?

Geceleyin bir ateşböceğinin saçtığı ışıktır. Kışın, bufalonun soluğudur. Otların arasında koşan ve günbatımında kaybolan gölgeciğdir...

Avcı, savaşçı ve Karaayak Konfederasyonu Sözcüsü,
Karaayak, 1890

Kapitalist egemenler, kapitalizm öncesi toplumsal güçlere karşı bir dizi şiddet yöntemi kullanarak hükmetmeye başladılar. Bu anî ve büyük değişiklik modern Amerika tarihinin şafağında, Batı Yarıkürenin Batı Avrupalı uluslar tarafından istilâ edilmesi ve buraların en eski sahiplerinin fethedilmesi ile gerçekleşti. Kızılderililerin kökünün kazınması bu kıtadaki burjuvaların yollarının açılmasında çok önemli bir rol oynadı.

Yine de, çoğu bilgili tarihçi, Kızılderili kabile yaşamının (kültürünün) çöküşü ile Amerikan burjuva toplumunun gelişimi arasındaki bu ilişkiyi çok az anlayıp itiraf ederler. Kural olarak, yerlilerin zorla yerlerinden edilmesini ve yok oluşunu beyaz adamın kıta üzerindeki yayılmasına bağlı bir sonuç olarak kabul etmektedirler. Kızılderililere yapılanları, tarih kayıtlarında, "yürekler acısı" bir durum olarak kınarlar, ama Amerika'nın oluşumu ile olan ilişkisini görmezler.

Kızılderili - Beyaz adam ilişkisi hakkındaki bu basmakalıp bakış açısı, muhafazakâr ve liberal yazarlar tarafından aynen paylaşılır. Örneğin; Charles ve Mary Beard, Amerikan Uygarlığının Yükselişi (The Rise of American Civilization) hakkındaki klasik liberal yorumlarında, yetersiz ve ilgisiz imalarda bulunarak Kızılderililere karşı savaşların toplumsal önemini kavramakta bütünü başarısızdırlar.

Harvard'ın Rektörü Conant, Kızılderili fethinin burjuva düşünürlerin bilincindeki güncelliğini ne kadar yitirdiğini gösteren öğretici bir açıklama yapmıştı. Ekim 1948'de New York Herald Tribune Forum'unda yaptığı bir konuşmada Conant: "Öncelikle, bu ulus, çoğu başka ulusların aksine, bir askeri fetihe dayanan bir durumdan gelişmiş değildir. Sonuç olarak, geleneğimizin hiçbir yerinde fethedenlerden miras kalan ve doğuştan gelen bir (hakla) hükmetme yetkisi veren bir aristokrasi düşüncesi yoktur. Tersine, büyüklüğümüzü, akışkan bir toplumun, zengin ama insansız bir kıtaya yayılması sürecinde gösterdik..." demişti.

Conant'ın konuşması; Amerikan eğitimcileri, Amerikan kapitalizminin pratikte kanıtlamak zorunda olduğu şeyi- "Marx, Engels ve Lenin'in yazılarına dayanan felsefenin ithal biçimleri" hakkındaki burjuva düşünce ve yöntemlerinin üstünlüğünü kuramsal tartışmalarla açıklamaya çağırıyordu. Harvard rektörü, gençleri ikna etmek ve Marksizm'i bozguna uğratmak için gereken silahın "sözler değil olgular" olduğunu ısrarla vurguladı. Sözünü ettiğimiz alıntının bu amacı desteklemesi çok zor olacaktır; çünkü eski Amerikan tarihi hakkında iki ciddi yalan içermektedir.

Öncelikle, Conant'ın iddiasının tersine, bu ulusun burjuva yapısı askerî bir fethetmeye dayanan bir durumdan hareketle oluşmuştur. İspanyollara, Hollandalılara ve Fransızlara karşı yapılan savaşlardan bahsetmiyorum. Bu, Kızılderili kabilelerinin

fethidir ve Kuzey Amerika'yı İngiltere ve sömürgecilerinin egemenliğine teslim etmiştir.

İkinci olarak, sömürgeci dönemde Kuzey Amerika, nüfus olarak Avrupa ve Asya'dan çok daha dağınık bir yerleşime sahip olmasına rağmen, hiç de "boş" sayılmazdı. Öncüler, kıtaya yayılmak ve yerleşmek için, öncelikle kıtayı boşaltmak zorundaydılar. Harvard'ın kurucuları, şu anki başkanlarına, bu görevin içerdiği zorluklarla ilgili pek çok masal anlatabilirler.

Burjuva tarihçilerinin ve Conant gibi, bizim ulusal köklerimizle ilgili önyargılarını aşırıya vardırıanların bu olağandışı körlüğünün sebepleri nelerdir?

Her şeyden önce, geleneklerin etkisi vardır. Tarihçiler, Kızılderililere karşı, atalarının pratik yaşamlarıyla ortaya koydukları gibi horlama ve anlayışsızlıkla davranmaya devam etmektedirler. Öncüler, Kızılderilileri ilerlemelerinin önündeki - her ne şekilde ve ne pahasına olursa olsun yok edilmesi gereken- iğrenç engeller olarak gördüler. İngiliz sömürgeciler, bölgeyi ağaçlardan ve vahşi hayvanlardan temizlerken davrandıkları kadar acımasızca davranarak, yeni sömürgelerini Kızılderililerden temizlediler. Onlar, Kızılderili "alçakları" ve "hainleri" vahşi hayvanlarla aynı yere koydular. Bugün yırtıcı hayvanların kuyrukları için verilen ödüller, Yeni İngiltere'nin ilk zamanlarında Kızılderililerin kafaderileri için veriliyordu.

Çağdaş profesörler, öncülerin onları burjuva toplumu içine zorla çekmesinden bu yana Kızılderilileri -onların yurtsuzlaştırılması ve ortadan kaldırılması gerçeğini- entrikacı açıklama tasarılarına nasıl yerleştireceklerini bilemiyorlar. Devletin Kızılderili sorununa bulduğu en son çözüm; sağ kalanları rezervasyonlarda yalıtımdır, Avrupa'daki toplama kamplarının ve Afrika bileşkesinin Amerikan biçimi... Tarihçiler de Kızılderilileri, Amerika'nın tarihî gelişiminin ana rotasından tamamen ayrı, özel bir kategori olarak -bir süs eşyası gibi- bir kenara iterek, bu sorunu halletmiş oluyorlar.

Aslında, bilinçsiz ve dar sınıfsal bakış açılarından dolayı, burjuva tarihçiler, Kızılderililerin akıbetinin ne tür problemler ortaya çıkaracağına genellikle farkında bile değildirlir. Özel mülkiyetin herhangi iyi ve sağlam bir toplumun doğal temeli olması gerektiğini varsayarlar. Ve böylece onlara, Kızılderili kolektivizminin beyaz fatihler tarafından özel mülkiyet uğruna

imha edilmesi -açıklama bile gerektirmeyecek derecede- eşyanın tabiatında var olan doğal bir şeymiş gibi görünür.

Fakat, devinimsizlik ve kayıtsızlıktan çok daha fazlası da vardır. Freud, bireysel unutkanlıkları; utanç verici, korkutucu ve toplumsal olarak kabul edilemez oluşlarından ötürü bastırılan bilinçdışı arzularla açıklar. Nerede bir toplumsal unutkanlık meydana gelse, benzer bastırma güdöleri ve örtbas etme mekanizmaları da harekete geçer, özellikle de egemen sınıfların temsilcilerinin sistematik unutkanlıklara çekildikleri durumlarda... Buradaki durum da budur. Kızılderililere reva görölen iğrenç muameleyi seyre koyulmak ve mazur göstermeye çalışmak son derece çirkin iki tutumdur.

Sansürlerinin temelinde yatan şey, Kızılderili yaşam biçiminin komünal niteliğine karşı takınılan burjuva tutumun ta kendisidir. Burjuva düşüncesi, komünizmin herhangi bir biçimini kendi değerlerine öylesine aykırı, nefret verici ve anormal bulur ki belirtilerinden bile korkarak geri çekilir ve var olduğu dönemden kalan anıları dahi içgüdüsel olarak gömmeye çalışır. Ne olursa olsun, düzen tarihçileri ilk çağılara ait komünizmi incelemek ve açıklamak için -insanlığın beşiğı ve özellikle de modern Amerikan tarihine bir başlangıç noktası teşkil etmiş olmasına rağmen- çok zayıf bir istek duyacaklardır.

Kızılderililerden yana olan, Oliver LaFarge gibi, çağdaş yazarlar dahi karşıt deliller sunarken bile Kızılderililerin temel kurumlarını ve verleşik adetlerini komünal olarak

adlandırmanın mümkün olduğunu reddetmek zahmetine giriyorlar. *As Long as the Grass Shall Grow* başlıklı kitabının 25. sayfasında LaFarge, "Yaşamın kaynağı, onların (Kızılderililerin) ortaklaşa sahip olduğu toprak ve ürünleridir" diye yazar. Ve devamında "Rastgele konuşanlar bunu Komünizm diye adlandırmıştır. Değildir" der. Bu, ne kadar ciddi bir antikomünist önyargının işlemekte olduğunun çok çarpıcı bir örneğidir.

Sınıfsal hesaplar bu türden bastırma eğilimlerini pekiştirir. Kızılderili geleneklerinin anlamının kavranması ve yok edilmelerinin sebeplerinin anlaşılması, özel mülkiyetin sonsuzluğu ve burjuva yaşam standartları hakkındaki kuşku arttırabilir. Aydın insanlar arasında yayılan bu tür bilgiler, egemen sınıfın egemen düşünceleri için tehlikeli olabilirler. Bu da, en azından geçmişle ilişkisi olması bakımından, komünizmin Amerika toprağına hiç de öyle -düşman yazarlarının betimlediğı gibi- yabancı olmadığını göstermez mi?

Sonuçta, bugün Kızılderililer hakkındaki gerçek olguların insanlığın tarihsel belleğinden silinmesi, dün soykırıma uğramalarından daha rastlantısal değildir. Her iki durumda da nihaî kaynağını serbest teşebbüs şampiyonlarının ve özel mülk sahiplerinin somut çıkarlarının yükselmesinde bulur.

Kristof Kolomb'un 1492'deki keşfinden hemen sonra başlayan Amerika yerlilerini sindirme, topraklarına ve doğal kaynaklarına el koyma süreci, 1886'da son kıızılderili direnişçisi Apache Reisi Geromino'nun teslim

olmasıyla tamamlandı. Bütün Amerika kıtasında on milyonlarca yerli Avrupalılar tarafından ortadan kaldırıldı, yüzlerce ulus, yüzlerce dil, yüzlerce kültür bir daha dönmemesine yeryüzünden silindi.

Modern Amerikan toplumu, Harvard Rektörü Conant'ın bilincinde kurguladığı gibi, bomboş topraklar üzerinde masum ve acısız bir şekilde oluşmamıştır. Bu toplum, iki eski toplumun

dağılıp parçalanmasından doğmuştur: Avrupa feodalizmi ve ilkel Amerikan komünizmi. Doğumu ise, iki şiddetli sosyal çatışma tarafından hazırlanmıştır. Birincisi feodal düzen ile kapitalizmin yükselen güçleri arasında Eski Dünyada süren mücadeledir. Diğeri, Kızılderili kabile yaşam tarzı ile Avrupa uygarlığı arasındaki çatışmadır; ki bu da Kızılderili yaşam tarzının

parçalanması ile sonuçlanmış ve Kuzey Amerika'da burjuva rejiminin kurulmasına başlangıç teşkil etmiştir.

Tarihçiler dikkatlerini ilk süreç üzerinde yoğunlaştırdıklarında bu durumun nedenlerini kolaylıkla anlayabilirler. Modern Amerikan toplumu Avrupa uygarlığının çocuğudur; ve kuruluşu bütünüyle Atlantiğin öteki taraflarından gelen bir dizi yabancı göçe dayanmaktadır.

Kızılderililerin Modern Amerika'nın oluşumuna katkısı, aynı ölçütle değerlendirilemez; o, farklı nedenselliklere bağlı olan, başka bir duruma aittir. Fakat bu, Amerikan ulusunun kendine has, tuhaf oluşumunda onların ihmal edilebilir bir faktör olarak kabul edilmelerini haklı kılmaz. Ulusal gelişimimizin başlangıcında, ikincil bir acımasız muhalefet rolü biçilmiş de olsa, Kızılderililer önemli bir paya sahiptirler. Birkaç yüzyıl boyunca, Amerika'nın en önemli olayları, Kızılderili kabilelerine karşı verilen savaşım tarafından koşullandırılmıştır. Avrupa uygarlığı, doğrudan Kızılderililerin hayatı pahasına, Yeni Dünya'ya nakledilmiştir. Şimdi, bunun neden böyle olduğunu görelim.

Kızılderililer ve Avrupalılarda eski toplumla modern uygarlık karşı karşıya gelmişler ve eşitsiz bir güç savaşına tutuşmuşlardı. Kızılderililer, binlerce yıl boyunca, insanı hayran eden yaşama yollarını ve araçlarını Kuzey Amerika yaban yaşamına uyacak şekilde bütün ayrıntılarıyla hazırladılar.

Kuzey Amerika Kızılderilileri, kan bağlarıyla sınırlandırılmış olan, sayıları 70-80 kişiden birkaç bin kişiye kadar ulaşan ve seyrek olarak yayılmış yüzlerce kabilenin oluşturduğu bir toplumdur. Bu küçük kabilelerin her biri, kendine yeten bir ekonomik birim oluşturuyordu. Onlar doğal yurtlarına, kabileler arası bağlarından çok daha doğrudan ve sınırsız bağlarla bağlanmışlardı. Kabile içi gevşek bağlar ve kabileler arası anlaşmazlıklar beyaz adam gibi düşmanlara karşı

direnme gücü veya eylem birliği bakımından uyum içinde dayanışmalarını engelliyordu. Toplumsal yapı ve geleneklerdeki özdeşliğe rağmen, ortak çıkarları bakımından güçlü bağlara sahip olmadıkları için, aralarına kolayca itilâflar sokulup birbirlerine saldırmaları ve boy ölçüşmeleri sağlanabiliyordu.

Kızılderili nüfusunun bölünmüşlüğü ve seyrekliği yaşam için gerekli olan zorunlu ihtiyaçları üretme yöntemlerinden ileri gelmekteydi. Koşullar bakımından, bölgeler arasında ve kabileler arasında çok önemli farklılıklar olmasına rağmen, ekonomik nitelikleri temelde aynıydı. Deniz kıyılarında yaşayanlar hariç tutulunca, Kuzey Amerika kabilelerinin çoğu yaşamlarını temel olarak, geyik ve buffalo gibi yabanî hayvanları avlayarak sürdürdüler. Balıkçılık, kuş avlama, böğürtlen toplayıcılığı ve çiftçilik önemli ama ikincil geçim kaynaklarıydı. Her toplumsal örgütlenme nüfus ve nüfus artışı ile ilgili, kendi üretim tarzına denk düşen yasalara sahiptir. Her bir Kızılderiliyi beslemek için aşağı yukarı üç milkarelik bir avlanma alanı gerekmektedir. Bu durum, Kızılderili nüfusunun geniş sınırlar içinde kalmasını dayatıyordu. Her bir kabile, kendi üyelerine bakmak için oldukça büyük alanları kaplamak zorunda idi. Iroquis'lar, av seferleri için, bazen yüzlerce mil yolculuk yapmak zorunda kalmışlardır.

Kızılderililerin yüzlerce küçük birime bölünmesinin ve yavaş ama sürekli bir biçimde Batı dünyasının tümü üzerindeki

yayılmalarının nedeni, kendilerine ayrılmış olan bölgede birçok insanı geçindirmek için, av ekonomisinin yetersiz olması ve yiyecek bulma ile ilgili güçlüklerdi. Bu, aynı zamanda, komşu kabileler arasındaki savaş halinin ve de kendi avlanma ve balıkçılık alanlarını istilâcılara karşı savunmak için gösterdikleri inatçı ve sert tutumun da temel nedeniydi. Heckewelder'in bildirdiğine göre: "Kızılderililer kendi bölgelerinde yakaladıkları herkesin burnunu ve kulaklarını kesmekte ve bir daha tekrarlandığında kafa derisini yüzeceklerini bildirmek üzere -bu yabancıları- kendi şeflerine geri göndermekteydiler." (*The Evolution of Property*, Paul LaFargue, s.37).

Av ekonomisinin doğasında var olan kaçınılmaz sıkıntı ve kısıtlanmaların üstesinden gelmenin tek çaresi, stok artışında ya da tarımda, yani besin toplayıcılığından üretime geçište

yatıyordu. Fakat, Asyalı ve Avrupalıların tersine, Kuzey Amerika Kızılderilileri; hindi ve köpeğin dışında hiçbir hayvanı evcilleştirmemişlerdi. Onların atları, sığırları, domuzları ya da koyunları yoktu.

Kızılderililer (yani gerçekte işi yapan Kızılderili kadınlar) başarılı tarımcılar olduklarını kanıtlamışlardır. Onlar kırktan fazla yararlı bitkiyi evcilleştirmişlerdir. Bunların arasında mısır, tütün, patates, domates, yer fıstığı, fasulye ve o dönemde ve daha sonrasında hatırı sayılır bir ekonomik öneme sahip olan diğer bazı bitkiler vardır. Mısır üretimine dayalı tarım, çeşitli ölçülerde köy Kızılderililerini oluşturmuş, nüfusun daha yerleşik yaşamasını sağlayarak Maya ve Aztek kültürlerinin görkemli eserlerini mümkün kılmıştır.

Fakat, Kızılderililerin tarımdaki ilerlemeleri başa çıkılamayan teknolojik engeller tarafından bertaraf edildi. Kızılderililer etlerini ve giysilerini, evcil ve güdülüp, bakılan hayvanlardan değil, yaban hayvanlarından elde etmekteydiler. Onlar tekerleği ya da dingili keşfetmediler; demiri ya da onun nasıl eritileceğini bilmiyorlardı. Aletleri çoğunlukla taştan, ağaçtan, kemikten ve liften yapılmış şeylerdi. Hayvan sürüleri ve demir olmaksızın, sabanı ya da etkili ve dayanıklı bir çapayı bile geliştirmek imkânsızdı.

Bu teknolojik yardımcıları olmaksızın, tarımın sürekli artan ve yayılan insan topluluklarını beslemeye yetecek yiyecek ve tahıl üretebilen bir noktaya ilerlemesi mümkün değildi. En son

yapılan araştırmalara göre, ormanların yok edilmesi ve kaba sırk yöntemiyle işlenen mısır yetiştirme alanlarının tükenmesi en sonunda Maya kültürünün başarısızlığa uğramasına neden olmuştur (Bkz. *The Ancient Maya*, Sylvanus G. Morley, 1946).

Buna karşılık, beyazlar; hayvan tarafından çekilen sabanın keşfinden beri birikmiş olan ileri tarım araçları sayesinde bütün bunlara karşı mücadele edebilmişlerdir. Bu gelişmiş aletler ve ekip-biçme yöntemleri Avrupa'yı kapitalizme taşıyan köşe taşları niteliğindedir.

Fakat Avrupalılar üretim araçları ve tekniklerinin gelişimi süresince, bu araçlara uygun olarak farklılaşan kendi mülkiyet biçimlerini ve ilişkilerini de getirdiler.

Ayrılırken, içimde sıkıntılı bir yalnızlık duygusu vardı. Kocam ölmüş, arkadaşlarım gömülmüş ya da esir alınmıştı. Sahip olduğum herşeyi terk ettiğimi düşünüyordum; ağlamadım ama. Hasta olan akrabalarınızı ya da arkadaşlarınızı kaybettiğiniz zaman neler hissedilir bilirsiniz. Ölüm. O an ölmenin bile sizin için bir önemi yoktur. Bizim içinse, her şey daha zordu. Öldürülenler, sağlıklı kadınlar ve çocuklardı. Bu şekilde öldürülmeyi hak edecek hiçbir şey yapmamışlardı. Biz yalnızca kendi evimizde -atalarımızın evinde- kalmayı istedik. Giderken, kalplerimiz büyük bir üzüntüyle ağırlaşıyor, ruhlarımız parçalanıyordu. Ama özgür olacaktık... her şey yitip gitmişti ve biz sessizce, karlı geceye doğru yürüdük.

Reis Joseph'in erkek kardeşi Ollakot'un karısı, Wetatnomi

Kızılderililer, kişisel mülkiyet sahibi olmalarına rağmen, üretim araçlarının özel mülkiyetini, ya da -geçim araçlarının

dağıtılmasında bile- özel mülkiyeti bilmiyorlardı. Onlar; avlanma, balıkçılık, ekip-biçme, ev içi imalât ve savaş hali gibi belli başlı faaliyetlerini toplu olarak sürdürdüler. Ürünlerini, kabilenin tüm üyeleri arasında, aşağı-yukarı eşit olarak paylaşmışlardır.

Her şeyden önce, Kuzey Amerika Kızılderilileri, üretim araçlarının özel mülkiyetinin diğer tüm biçimlerinin de temeli olan, toprakta özel mülkiyeti bilmiyorlardı. Beyaz adam geldiğinde, Atlantik'ten Pasifiğe kadar özel bir kişiye ait -topluluğun devrettiği ya da kabile dışından birine tahsis edilmiş- olan tek bir

dönüm (toprak) bile yoktu. Atalarından kalmış olan ve yaşamlarını sürdürdükleri bu toprakların bu insanların elinden alınabilmesi, ticarî bir eşya haline dönüşebilmesi ve alınıp satılabilmesi saçmalığı, Kızılderililer için tasavvur bile olunamaz, garip, iğrenç bir şeydi. Kızılderililerden, kendi topraklarının yasal sahipleri olabilmeleri için, para ya da mal alınırken bile; bu ticarî işlemin kendilerini -buraların- sürekli kullanımından mahrum etme hakkını kapsadığına inanamıyorlardı.

Omahalar: "Yeryüzü ateş ve su gibidir, satılamaz," derler. Kanada'dan Florida'ya kadar tüm Kızılderilileri, beyazların kendi avlanma alanlarına tecavüz etmelerine karşı birleştirmeye çalışan Shawnee şefi Tecumseh: "Toprağı satın! Havayı ve suyu da satın. Büyük ruh bunları hepimize ortak olarak vermiştir" diye haykırmaktadır.

Fakat, beyazlara can verip hükmeden "Büyük Ruh" tamamıyla farklı bir şeyi vahyedyordu. Davetsiz konuklar, yeni keşfettikleri yerlere ve bu yerlerin sakinlerine tamamen karşıt öncüller üzerine kurulmuş bir uygarlığın gözleriyle baktılar. Onlara göre, her şeyi özel mülkiyete dönüştürmek ve o suretle de insanlığın geri kalanının kullanmasına ve yararlanmasına engel olmak son derece doğaldı. Fatihler, Yeni Dünya'da var olan ya da ondan çıkan her şeyi tek bir kişiye ya da topluluğun dışındaki ayrı ve müstakil bir güce, veya bu güç üzerinde yükselen Monarşi, Kilise, Devlet gibi iktidarlara teslim etmeyi sürdürdüler.

İnsanı da bu sürecin dışında tutmadılar. İstilâcılar, yalnızca toprağı değil onun sakinlerini de gasp ettiler ve mümkün olan her yerde Kızılderilileri, taşınabilir türden köleler olarak, özel mülklerine dönüştürmeye çalıştılar.

Atlantiğin ötesine dinsel ve politik baskılar nedeniyle gitmek zorunda kalanlar çok azdı. Avrupalıları harekete geçiren nedenler arasında, çoğunlukla büyüme tutkusu ve kişisel çıkar hırsı en başta gelen dürtülerdi. İlk Avrupalıları

deniz aşırı yerlere sürükleyen ve bu yerlerin en eski sahipleri ile kaçınılmaz bir çatışmaya sokan şey, rüzgâr ve dalgadan daha güçlü olan bu temel dürtülerdi.

Fatihler, haydutlar ve köle avcıları gibi geldiler; sömürgeci ve tüccarlar olarak kaldılar. Amerika, hem kalıtsal haklar hem de soylarının kabile toprakları üzerinde sürmesi ve varlıklarının devam etmesi yaşamsal gereği dolayısıyla Kızılderililere aitti. Fakat, kabileler yurtlarına, beyazlardan farklı amaçlarla ve farklı koşullarda sahip olmak istiyorlardı. Avrupalılar, bölgeyi ya kendileri ya da ülkeleri adına hareket eden bazı egemenler veya soylular için elde etmeyi amaçlıyordu. Yeni gelenlerin bölgeye ihtiyacı vardı; ama sadece avlanmak, tuzak kurmak ve balıkçılık yapmak için değil, fakat asıl olarak geniş tarım alanları oluşturmak, -kereste için- ağaç kesmek, yerleşim ve ticaret merkezleri kurmak, ticaret ve imalât yapmak, kısacası geniş çaplı özel işletmeler oluşturmak ve bölgeyi kendi çıkarlarına kullanmak için ihtiyaçları vardı.

Sonuçta; Kızılderililer ve Avrupalılar, karşılıklı arzulara bakmaksızın, birbirine ters düşen ekonomik gereksinimler ve amaçlar yüzünden çok şiddetli bir şekilde karşı karşıya geldiler. Kızılderililer; ilkel komünal kurumlar ve töreler, cinsler arasındaki kaba işbölümü ve kan akrabalığının kabileye ait bağlarıyla biçimlenmiş olan ekonomilerini, ancak, beyaz adamı kendilerinden uzak tutma koşuluyla sürdürebilirlerdi. Yeni gelenler ise, ancak Kızılderili kabilelerine baskı uygulayarak ve

topraklarını kaparak, kendi kolonilerini kurabilir ve ekonomik faaliyetlerini genişletebilirlerdi. Kızılderililerle beyaz adam arasındaki ilişkiler ilk temaslarından itibaren, birbirine taban tabana zıt üretim sistemlerinden kaynaklanan bu "uzlaşmaz çelişki" tarafından yönlendirilmiştir.

Burada, Kızılderililerin hangi yollardan ve ne tür araçlarla köleleştirildiğini ve mallarının ellerinden nasıl alındığını ayrıntılarıyla anlatma olanağımız yok. Soygunculuk, zorbalık, ahlaksızlık ve hilekârlığın gerçekleşme tarzı ve örnekleri, Columbus'un karaya çıkmasından itibaren, İspanyollar tarafından saptanmıştır. Altın hırsları nedeniyle, Columbus ve adamları Hispaniola nüfusunun seyrekleşmesine neden olmuşlardır. Aşırı çalışma ve yorgunluk, hor kullanma, şiddetli açlık, umutsuzluk ve hastalık nedeniyle adanın 1492'de 300.000 olan ilk nüfusu 1508'de 60.000'e düşmüştür. 1548'e kadar ise hâlâ yaşayabilen 500 kişi kalmıştır.

Aynı hikâye, Kuzey Amerika anakarasında; Hollandalı, İngiliz, Fransız ve Amerikalılar tarafından sonraki dört yüz yıl boyunca defalarca yinelenmiştir. Yeni İngiltere'deki Kızılderili savaşları, karşıt toplumsal güçler arasındaki çatışmanın ne kadar amansız ve uzlaşmaz olduğunu kanıtlamıştır. Massachusetts'teki ilk sömürgeciler bir tutunma noktası temin etmekle meşgulken, Kızılderili komşuları onlarla yardımsever ve dostça ilişkiler kurmuşlardı. Sıkıntılı dönemlerinde konuklara

yiyecek verdiler, mısır ve tününün nasıl yetiştirileceğini, orman ve yabanıl hayatla nasıl başa çıkılacağını öğrettiler.

Fakat, Püritenleri²⁶ komşularının karılarına göz dikmekten men eden ilâhî öğütler, Kızılderililerin avlanma sahaları söz konusu olduğunda ağız değiştirip farklı şeyler söylüyorlardı. Bu dinî ve politik liderler, halen tam anlamıyla yerleşilmemiş ve toprağı işlenmemiş olan tüm bölgenin Kızılderililere değil, kendi denetimlerinde olan Massachusetts Körfez Kolonisi'ne ait olduğunu ısrarla iddia ettiler. Roger Williams, karşı çıkmayı denedi ve 1635'de Massachusetts'den sürüldü. Çünkü, "Bölgenin asıl sahiplerinin Yerliler olduğunu" ilân etmişti. Bölge sorunu hakkındaki "sapkın görüşleri" en az bağınaz olmayan dinsel düşünceleri kadar tehlikeli bulunarak mahkum edildi.

Yeni İngiltere'nin sömürgecileri, daha sonraki 80 yıl boyunca Kızılderililere karşı imha savaşları yaparak kabilelere ait olan bölgeleri "kendi ülkelerine" kattılar. Kızılderilileri yok etmeyi hedefleyen bu savaşlar, Connecticut Vadisinde 1643'de yapılan Peguot savaşıyla başladı ve 1722'de Abenakis'in Maine ve New Hampshire sahillerinden atılması ile sonuçlandı. Bu çatışmaların en şiddetlisi olan Kral Philip Savaşı (1675-78) doğrudan doğruya bölge konusunda yapılan mücadeleden kaynaklandı. Connecticut Vadisindeki beyaz nüfusun, 1640'da

²⁶Püriten: ahlâk ve din konularında fazla bağınaz Protestan

22.500 iken, 1675'de 52.000'e yükselmesi bölgedeki göçmenler arasında açlığa yol açmış ve Kızılderililerin avlanma alanlarını yok olma tehlikesiyle yüz yüze getirmişti.

Nerede bugün Pequotlar? Narragansettler, Mohawklar, Pokonoketler ve halkımın bir zamanlar güçlü olan diğer kabileleri nerede? Yaz güneşinin altında eriyip giden kar gibi, beyaz adamın açgözlülüğü ve baskısıyla yok oldular.

Shawnee Reisi Tecumseh

Yenilgileri, Kızılderililere ölüm ya da kölelik getirdi, kabile topraklarından atıldılar ve yurtları beyazlar tarafından paylaşıldı. Bugün Harvard Üniversitesi'nin zengin derneği, başlangıçta Kızılderililerden "askeri fetih yoluyla" gasp edilmiş olan bu araziden gelir elde etmektedir. Harvard Rektörünün, kendi mevkiinin tarihsel kökenlerine ve "hacı" atalarının kahramanlıklarına hürmetini çok görmemek gerekir!

Bu yağmacı politika diğer sömürgeler tarafından da aynen tekrarlandı ve bağımsızlıklarını kazanmalarından sonra da tüm şiddetiyle sürdürüldü. Gezici vaiz olan Peter Cartwright, öz yaşam öyküsünü anlatırken Kentucky'nin fethine ilişkin olarak şunları ifade etmektedir: "Kentucky özel bir Kızılderili kabilesi tarafından sahip çıkılan bir yer değil; doğu, batı, kuzey ve güneydeki bir çok kabile tarafından ortak avlanma sahası olarak kabul edilen bir bölgeydi. Bu bölge, bufalo, ayı, geyik,

Amerika geyiği (mus), hindi gibi değerli av eti ve daha küçük olan başka bir çok av hayvanı bakımından çok zengindi; bu yüzden Kızılderililer bu bölgenin beyazların eline geçmemesi için çok çetin savaşlar verdiler. Bir çok çetin savaş yapıldı ve her iki taraftan binlerce insan öldü; ve bu bölge, haklı olarak, 'kanlı bölge' diye ünlendi. Fakat, en sonunda, Kızılderililer yenildiler ve beyaz adam, rahat ve huzur içinde, bölgenin sahipliğini ele geçirdi."

Bu ölümüne mücadele son sınır tespit edilene dek sürdü ve en seçkin bölgeler gasp edildi. "Katledilen Kızılderili erkeklerin, kadınların ve çocukların listesi 1696'da Rhode Adasında olan Büyük Bataklık Katliamından, Pennsylvania, Wyoming'deki dostluk duyguları içinde yaşayan Hristiyan Kızılderililerin katledilmesine; Cumhuriyet henüz gençken yine dostça duygular taşıyan Arizonalı Arivaipalar'dan, Colorado

Cheyenne'leri ve en sonunda da 1870'deki Yaralı Diz'in (Wounded Knee) korkunç görünümüne dek sürüp gider" diye bildirir Oliver LaFarge. Bu, Amerikanın Kızılderililerden gasp edilşinin öyküsüdür.

Beyaz fatihler Kızılderili toplumunu yok etmeden önce, kendi geleneksel ilişkilerinin epeyce değıştiğı bir ara aşamadan geçmiştiller. Avrupalılardan alınan atlar ve ateşli silahlar, bufalo ve geyik avını daha geniş bir alanda ve daha etkili bir tarzda yapmalarına imkan verdiğı için iç kısımlardaki Kızılderililerin bozkırlara açılmasını sağladı. Fakat ovalarda yaşayan kabilelerin yaşamındaki değışiklikler, beyazların doğrudan müdahalesi olmaksızın, Kızılderililerin eski gelenekleri ve geleneksel kurumları çerçevesinde, kendi bağımsız çabaları sonucu gerçekteşmiş şeylerdi.

Beyazlarla yapılan kürk ticaretinin Kızılderili yaşamı üzerinde tamamen farklı ve zararlı etkileri oldu. Kürk ticareti, Kuzey Amerika ve Avrupa arasındaki en kârlı ve yaygın olan ilk ticaret kollarından biri oldu. Kürk simsarları, avcılar, tuzakçılar, zengin tüccarların ve ticarete hâkim olan büyük patentli tekellerin acenteleri olarak hizmet gördüler ve kapitalist uygarlığın öncüleri olma görevini yerine getirdiler.

Kızılderililerin ilk olarak kapitalist ticaretin etki alanı içine çekilmesi, daha çok kürk ticaretinin yaygınlaşması sayesinde oldu. Bu süreç boyunca, kürk ticareti yapan kabileler, tüm Kuzey Amerikalı Kızılderililere -Güney ve Kuzeyin en uç

kısımlarında yaşayanlar hariç- kucak açtılar ve onlardan yararlandılar. Ürünlerin kabileler ve tüccarlar arasında değiş-tokuş edilmesinin boyutlanması, nispeten sürekliliğini korumakta olan Kızılderili yaşam tarzını altüst etti.

Başlangıçta malların bu değiş-tokuşu yaşam standartlarını yükseltti, Kızılderili nüfusun ve zenginliğin artmasına neden oldu. Demirden bir balta, taştan yapılmış bir savaş baltasından daha iyidir; bir tüfek de bir yay ve oktan... Fakat kürk ticareti genişledikçe, bunun zararlı sonuçları da gitgide artarak ortaya çıkmaya başladı. Yurt içindeki ve dışındaki zengin sınıflar tarafından hep daha fazla miktarlarda kürk ve deri talep edilmesi, kürkü için avlanan -ve yeniden üreme hızları bu talebi karşılamaya yetmeyen- hayvanların hızla yok olması ile sonuçlandı.

Kızılderililer uygarlıkla karşılaşmadan önce, kişisel tüketimleri için gerekenden fazla miktarda hayvan öldürmemeye dikkat ediyorlardı. Fakat bir kez pazar için tuzak kurup avlandıktan sonra diğer tahrik edici güdüler harekete geçti. Tüm bunlardan dolayı, avlanma ve balıkçılık sahaları tükenmeye yüz tutan kabileler, mevcut stoklarını ellerinde tutabilmek için komşu kabileler ile şiddetli bir rekabete zorlandılar.

Yeni koşullar, rekabet eden kabileler arasında, kendine özgü nedenlerle avlanma alanlarını ele geçirmeye çalışan beyaz adamlarla olduğu kadar kanlı çatışmalar doğurdu. Ticaret ve

savaşta -ki her ikisi de bir tür ele geçirilmedi ve her zaman kolayca ayırt edilemezler- ateşli silahların, sonucu belirleyen şey olduğu bir gerçektir. Kızılderililerin, ateşli silahları üretme ve tamir etme ya da barut yapabilme olanakları yoktu. Tüm bunlar ve diğer zorunlu üretim ve yok etme araçları -ki yaşamları ve geçimleri bunlara bağlıydı- için beyaz adamlarla pazarlık etmek zorundaydılar.

Bu durum, Kızılderilileri, daha yüksek bir kültürün acımasız temsilcilerinin insafına terk etti. Sonuçta, Kızılderililer yalnızca uygar hastalıklar ve alkolizm ve fuhuş gibi uygar kötü alışkanlıkların değil, aynı zamanda Avrupalılardan edindikleri iyi şeylerin de

kurbanları oldular. Kürk ticareti sayesinde kendilerini yok olmaya doğru götüren, -kabileler ve uluslar arasındaki- bir ticarî rekabet ve savaşlar girdabına çekildiler.

Birçok Kızılderili kabilesi, birlik oluşturmak ya da bir güç karşısında bir başka büyük güçle müttefik olmak suretiyle kendilerini ve avlanma sahalarını acımasız işgalci sömürgecilere karşı savunmaya çalıştılar. İngilizlere karşı Fransızlarla, Fransızlara karşı İngilizlerle, İngilizlere karşı İspanyollarla ve

Yurtseverlere karşı Kralla birleştiler. Sonradan bazı Güneyli kabileler Birliğe karşı Konfederasyona bağlanacaktı.

Eşsiz bir cesaret ve azimle savaşmalarına rağmen, Kızılderilileri ne kahramanca fedakârlıklar ne de yetersiz ve kararsız ittifaklar kurtarabildi. Onlar, örgütsüz, sayıları yetersiz ve her şeyden önce de bu sürekli savaş halini sürdürebilme yeteneğinden yoksundular. Baskınlara ve kafa derisi yüzme seferlerine karşı koymak için, genellikle geri çekilmek zorunda kalıyorlar; silah ve cephane kıtlığı ve kışları da açlık yüzünden sık sık çok kötü durumlara düşüyorlardı. Kızılderililerin ellerinden, ne teker teker ne de toplu olarak, beyaz düşmanlarının ilerlemelerini geciktirmekten başka bir şey gelmiyordu. Onların tarihi, aslında, fatihlerin çılgınca saldırıları karşısında kıta üzerinde boydan boya uzun bir geri çekilmenin kayıtlarından ibarettir.

Öncelikle, ekonomik amaçları ve faaliyet alanlarındaki farklılıklardan ötürü Fransızlar, Kızılderililerle, İngilizlerden daha uyumlu ilişkiler geliştirdiler. Quebec'liler dışında, Fransızlar esas olarak avcılık ve ticaretle meşgul oldular; Kızılderililerin topraklarına göz dikmedikleri gibi kabilelerle ticarî ilişkiler sürdürmeye çalıştılar. İki yüzyıl boyunca (1690-1870) yerlilerle, Kanada'daki Kızılderili ticaretini tekeline almış olan Hudson Körfezi şirketi acenteleri arasında sadece tek tük düşmanca hareketler görüldüğü kayıtlıdır. Bunun sebebi ise; "Fransızlar hiçbir durumda, İngiliz sömürgecilerin yaptığı gibi

bölge topraklarının tapusunu istememişlerdir" (*Narrative and Critical History of America, cilt.I, s.285*).

İngiliz avcılarının ve tüccarlarının arkasında sömürgeciler, çiftçiler, büyük çiftlik sahipleri, vurguncular ve toprak sahipleri kaynıyordu ve bunlar Kızılderililerin avlanma sahalarına göz dikmişlerdi.

Bu karışıklık, Duquesne tarafından, kendisi Iroquois'ları İngilizlerle dostluklarından vazgeçirmeye çalışırken vurgulanmıştır. Bu Fransız, onlara şöyle sesleniyordu: "İngiltere kralı ile Fransa kralı arasındaki farktan haberiniz yok mu? Gidin ve kralımızın yaptırdığı kaleleri görün; hâlâ o duvarların ta dibinde avlanabileceğinizi göreceksiniz. Onlar sık sık gittiğiniz yerlere sizin yararlanmanız için inşa edildi. İngilizler ise tersine, bir yere sahip olur olmaz av hayvanlarını kaçırlar. Onlar ilerledikçe, önlerindeki ormanlar devrilir ve toprak öylesine kıraçlaşır ki geceyi geçirmek için barınak kuracak bir şeyler bulmak bile çok zordur."

Beyazların uyduğu hangi anlaşmayı Kızılderili bozdu? Hiç, Beyaz adam bizle yaptığı hangi anlaşmaya uydu? Hiç, Ben bir çocukken, dünya Siouxlarındı,'güneş, onların topraklarında doğar ve batardı,' savaşımlara on bin kişi gönderirlerdi, Bugün savaşçılar neredeler? Onları kim katletti? Topraklarımız nerede? Onlara kim sahip? Hangi beyaz adam onun toprağını ya da parasını çaldığımı iddia edebilir? Yine de benim bir hırsız olduğumu söylüyorlar, Hangi beyaz kadın, ne kadar yalnız olursa olsun, benim tarafımdan esir alındı yada onuru kırıldı? Yine de, benim kötü bir Kızılderili olduğumu söylüyorlar. Hangi beyaz adam beni sarhoş gördü? Kim benim yanıma aç geldi ve doyurulmadı ?

Kim beni karılarımı döerken ya da çocuklarıma kötü davranırken gördü? Hangi kanunu çiğnedim? Kendimi sevmem yanlış bir şey mi? Derimin renginin kırmızı olması çok mu kötü; ya da bir Sioux olmam,'babamın yaşadığı yerde doğmuş olmam,' halkım ve topraklarım için canımı verebilecek olmam?

Sioux savaşçısı Tatanka Yotanka ya da Oturan Boğa

Av ekonomisi ile gelişmekte olan tarım arasındaki bu uyumsuzluk, Amerikan kolonistleri ile İngiltere yönetimi arasındaki uyumsuzluğun da esas kaynağı oldu. Kral George, 1763'te yayınladığı bildirge ile kraliyet valilerinin, Allegheny'lerin ötesinde toprak ve hak tahsisini, özel kişilerin de Kızılderililerden toprak satın almasını yasaklıyordu. Bu Quebec yasası, kürk ticaretini İngilizler adına tekelleştirmeyi ve sömürge yerleşimini Allegheny dağlarının kıyı yamaçlarında tutmayı hedeflemekteydi; ama bu durum sömürge yaşayanların isyanında güçlü bir tahrik unsuru oluşturdu.

Kapitalistler, hükümetin tam kontrolünü ele geçirdiklerinde, Kızılderililere karşı yapılan bu çılgın saldırı en üst noktasına ulaştı. Tarihçi Bancroft, iç savaşı izleyen otuz yılı haklı olarak; "bu yerlerin en eski sahiplerinin imhası" olarak niteliyor. İç Savaşın şefleri, Batıdaki Kızılderililerin

fethinin tamamlanması için köle sahiplerine karşı yürütülen savaştan döndüler. General Halleck, Apaçi'lerin "avlanması ve yok edilmesini" ısrarla tavsiye etti ve General Sheridan sonradan dillere düşen şu (ünlü) yorumu yaptı; "En iyi Kızılderili ölü Kızılderili'dir." Kızılderililere karşı bu tavır, Kızılderili İşleri Komisyonu Başkanı tarafından 1870'de Kongreye sunulan raporda dolambaçsız açıklanıyordu: "Bu vahşilerle uğraşırken, vahşi hayvanlarla olduğu gibi, ulusal onur söz konusu bile olamaz. Savaşmak, kaçmak ya da hileye başvurmak, yalnızca bir uygunluk sorunudur."

Kapitalist uygarlık, Kızılderili yaşam tarzını yeniden inşa ederken ve onu kendi gereksinimlerine tâbi kılarken yarı yolda duramazdı. Sömürgeciler, yerleşim alanları genişledikçe, Kızılderili yaşam alanlarını kuşatarak, anlaşımları ihlâl ederek gitgide toprakların daha büyük bölümünün kontrolünü ele geçirerek Kızılderilileri batıya doğru sürdüler. 19.yy'ın sonları Kızılderililerin hayatlarını, topraklarını ve özgürlüklerini ellerinden alan son yok etme operasyonlarına sahne oldu. Daha sonra, hayatta kalan birkaç yüz bin kişi, devletin kontrolündeki rezervasyonlara hapsedildi.

Yerleşim birimleri üzerinde iktidarsız bir durumda bırakıldıklarında bile, Kızılderililere yapılan zulüm sona ermedi. Ele geçirmek için güç kullanılmamış olan bölgeler ise daha sonra hileyle ellerinden alındı. Kızılderili İşleri Bürosu, toprak paylaşırma sistemi boyunca, her bir Kızılderiliye kabile

topraklarının küçük bir parçasını cömertçe! verdi; geri kalan kısmını ise "artık" ilân edip beyazlara ya sattı ya da dağıttı. Böylece komünal toprakların en son kısmı, bazı istisnalar dışında, parçalandı ve özel mülkiyet ve serbest girişim sistemi tarafından yutuldu.

İki toplumsal sistem arasındaki bu uzlaşmaz karşıtlık, yerleşik tarzlarını devam ettirme kararlılıklarıyla, Kızılderililer cephesinde de aynı derecede ve açıkça kendini göstermekteydi. Örneğin, Yerlileri köleleştirme gayretleri bakımından herhangi bir eksiklik yoktu. Ama onlar özgürlüklerini de yurtlarını savundukları kadar büyük bir şiddetle savundular. Kızılderililer köleliğe tahammül edemezlerdi. Bu tür bir yaşam, âdetlerine, alışkanlıklarına, duygularına ve yaratıcı etkinliklerine ters ve tiksindiriciydi.

Kızılderili savaşçılar, durumlarındaki ve yerleşimlerindeki herhangi bir değişikliğe karşı ölümüne direndiler, tutsaklıkta hasta düştüler, üremeyi reddedip birer birer öldüler. Onlar, köle emeğine dayalı tarımın çarklarında parçalanmayı kabul edemezlerdi.

Bir toplumsal sistem tarafından biçimlendirilmiş olan insan malzemesinin başka bir toplumsal sistemin çalışma koşullarına göre yeniden biçimlendirilmesi -özellikle de bu durum statülerde alçalmaya yol açıyorsa- her zaman zor ve uzun erimli bir iştir. Üstelik, İspanyolların Rio Grande'nin aşağısındaki Kızılderililerle ilgili tecrübelerinin de kanıtladığı

gibi, toprakta çalışan çiftçilerin köleleştirilmesi avcı uluslara boyun eğdirmekten daha kolaydır.

Kızılderilileri köleleşmeye karşı koymaya sevk eden göçebe av yaşamına bu bağlılık, başka birçok topluluk büyük Amerikan potasında eritilip karıştırılırken, onları asimilasyona karşı direnmeye ve reddetmeye yöneltti. Kızılderili kabilesi, kendi vatan toprağıyla ayrılmaz bir biçimde kaynaşmıştı. Onlara yiyecek, giyecek ve barınak sağlayan alanlar, faaliyetlerinin, duygularının ve düşüncelerinin merkezini oluşturdu ve sınırlarını çizdi. Dinsel düşünce ve törenleri, atalarını çağrıştıran yerlere bağlıydı. Kızılderilileri yurtlarından koparmak, yaşamlarının temelini paramparça etmek demekti.

Kızılderililer ya beyazların uygarlığından uzakta ve değişmeden kalmak ya da kendilerini düşmanlarının imgelemine göre baştan aşağı yeniden inşa etmek zorundaydılar. İkinci rota, üstüne titredikleri geleneklerini ve

ayırt edici niteliklerini kaybetmelerine yol açacak ve kendilerinin ve çocuklarının yabancı, tuhaf ve farklı bir insan tipine dönüşmesine neden olacaktı. Çok uzun bir zaman sürecinin üstünden atlamak dağınık durumdaki bireyler tarafından tercih edilebilirdi, fakat kabile topluluklarının tümü tarafından değil.

Uygarlığı yavaş yavaş içlerine sindirmeye çalıştıkları yerlerde bile, beyazadam(lar) Kızılderililerin bozulmaktan ve yok olmaktan kaçınmasına izin vermedi. Kızılderililer, bu yabancı kültürün geri kalan kısmını -iyinin yanında zararlıyı da yutmaksızın, bir parçasının ödünç alınamayacağını farkına vardılar; Komünal kültürlerini, uygarlığın verileriyle dönüştürüp, aynı zamanda kültürel temellerini zarar görmeden korumayı başaramayacaklardı. En keskin kanıt, "uygarlaşmış beş kabile"den biri olan Cherokeeelerin akıbeti oldu. Güney Alleghenylerde ikamet eden ve Birleşik Devletlerdeki en büyük kabilelerden biri olan Cherokeeeler beyaz adamın faaliyet tarzını edinmede en uç noktalara kadar gittiler. 19.yy'ın ilk on yıllarında Cherokeeeler kendilerini büyüyen, zenginleşen ve becerikli hayvan yetiştiricilerine, çiftçilere, tüccarlara ve hatta köle sahiplerine dönüştürdüler. Onlar epey zenginlik biriktirdiler, bir alfabe yarattılar ve Birleşik Devletleri örnek alarak bir yönetim biçimi oluşturdular.

Bununla birlikte, bu adımları atarken, 1798'de federal hükümet tarafından kendilerine her zaman için garanti edilen

toprakların komünal sahipliğinden vazgeçmediler. Böylece Cherokee ulusu Güney toplumu içerisinde yabancı ve can sıkıcı bir topluluk gibi göze battı. Güneydeki beyazlar, Cherokeeeleri, toprakta özel mülkiyetin ve merkezî devlet iktidarının egemenliği altına sokmaya kararlıydılar. Onların zorlaması sonucu, federal askerî kuvvetler Cherokeeeleri yurtlarından çıkmaya zorladılar ve toptan sürgün ettiler. Toprakları, kur'ayla beyazlara dağıtıldı.

Yalnızca bir kere de ağılatmadılar bizi. Mavi ceketli askerler ve Uteler, her yer karanlık ve her şey durgunken, gecenin içinden çıkageldiler ve kamp ateşi yerine bizim çadırlarımızı yaktılar. Av hayvanları yerine benim cesur savaşçılarımı öldürdüler. Kabilenin hayatta kalan savaşçıları, ölümler için saçlarını kestiler.

Comanchelerden Parra-Wa-Samen ya da On Ayı

Cherokeeeler, Oklahoma'daki Kızılderili bölgesine tekrar yerleştirilmelerine rağmen, topraklarının sahipliğini ve geleneklerini bozulmadan koruyamadılar. Kızılderili İşleri Dairesi, onlara, alçakça "toprak dağıtma" sistemini dayattılar. Bu sistemle kabile toprakları bireysel parseller halinde de dilimlendi ve serbest piyasaya sunuldu. Hükümet, mülkiyetin bundan böyle ana yerine baba soyu yoluyla intikal etmesi gerektiğine hükmederek, arazi sahipliği sistemi ile birlikte miras usulünü de değiştirdi.

Bu durum, kabile topraklarının ve haklarının yağmalanması ve topluluğun atadan kalma kurum ve geleneklerinin yıkılma sürecini tamamladı. Özel mülkiyet, baba

yanlı miras ve merkezî-baskıcı devlet; ortak mülkiyet, anaerkil aile ve kabile demokrasisinin yerini aldı. Amerikan Etnoloji Dairesi'nin 1883 tarihli raporunda, Cherokeeeler "bir ulus olarak dev uygarlık anaconda"²⁷sinin daralan sarmalayışı içinde yavaş ama kaçınılmaz bir şekilde sıkıştırıldıklarının farkına vardılar; ama hâlâ, en sonunda kendi lehlerine dönecek olan bu çaresiz durumlarından bir adalet ve merhamet ruhunun doğacağına dair beyhude bir umuda tutunmaktadırlar" diye bildirilmektedir.

Umutları boşunaydı. "Dev Uygarlık Anacondası" avını ezdi ve yuttu. Amerikan kapitalizmi bugünkü gücüne ve karakterine bu tür besinler sayesinde ulaşmıştır.

²⁷ Anaconda: Güney Amerika'ya mahsus bir çeşit boğa yılanı; herhangi bir çeşit boğa yılanı.

KIZILDERİLİ

KOMÜNAL DEMOKRASİNİN İMHASI

Navajolar;

Beyaz istilası karşısında önce şaşırdılar, sonra kızdı ve endişelendiler, en sonunda tüm ümitlerini yitirdiler. Dağların, dağlardaki vadilerin insanlarıydı onlar ama çöllere hapsedildiler. Diğer kabilelere kıyasla yine de son derece şanslıydılar, çünkü onlar çorak da olsa yurtlarının bir bölümüne sürüldüler.

İlk makale, Kızılderililere karşı yürütülen imhâ savaşları hakkındaki tarihî gerçekleri açıklayarak, kapitalist Amerika'nın fethi dayanmadığı iddiasını çürüttü. Kapitalizmi savunanlar, burjuva toplumunun lekesiz doğuşu hakkındaki yanlış bir öncülden kalkarak, aynı derecede yanlış bir sonuç çıkarırlar. Örneğin Ekim 1948'de New York Herald Tribune Forum'daki anti-Marksist polemikte, Harvard Rektörü Conant, "Geleneğimizin hiçbir yerinde fethedenlerden miras kalan ve doğuştan gelen bir hakla hükmetme yetkisi veren bir aristokrasi düşüncesi yoktur" diye yazmıştı. Bu sav, tarihsel olgular açısından daha az yanlış değildir ve burada kanıtlamaya çalıştığımız gibi, gerçekten de hakikatin tam tersidir.

Kızılderililerle beyazlar arasındaki ilişkilere gelince; yerlilerin boyunduruk altına alınması, fethedenler ve fethedilenler arasında günümüze kadar süren ırk ayrımlarını başlattı. İspanyol işgalcilerin karaya çıkmasından, Ova Kızılderilileri arasında son başkaldırıların federal askerî kuvvetler tarafından bastırılmasına, ve sonrasında bugünkü devletin "aydın koruyuculuğu" politikasına kadar, Amerikalı beyazlar, Kızılderililere karşı düşmanca bir tutum sürdürdüler. Solukbenizli'nin bir Kızılderiliden daha üstün olduğunu varsaydılar; Kızılderililerin, egemenin uymakla yükümlü olduğu hiçbir hakkı yoktu; ve beyaz adam,doğuştan, Kızılderiliyi teslim alma ve aşağılama hakkına sahipti.

Kapitalizmin taşıyıcıları; efendi ve köle, sömüren ve sömürülen, aylaklar ve çalışmaktan imanı gevreyenler, zengin ve yoksul arasındaki o zamandan beri gelişip derinleşen ayrılıkları ve çatışmaları Kuzey Amerika topraklarına soktular. Kızılderililerin beyazlar tarafından küçük düşürülmesinin ve ortadan kaldırılmasının yanısıra, yeni toplumun farklı kesimleri arasında çok derin uzlaşmaz karşıtlıklar gelişti.

İlk sömürgelerin kurulmasından bu yana, beyaz Amerika'nın başından mülk sahibi-ayrıcalıklı sınıflar hiçbir zaman eksik olmadı. Sömürge döneminde, kitlelere, doğuştan zengin ve soylu olanlar tarafından; Bağımsızlık Savaşı'ndan sonra, Kuzeyli kapitalistler ve Güneyli köle sahipleri tarafından; İç Savaştan beri de milyonerler ve milyarderler tarafından hükmedildi. Bu hükmeden azınlıklar, kendilerini, sıradan halk üzerinde yükselttiler -yabancı göçmenler gibi toplum dışına itilmiş kimsesizleri, zencileri, Lâtin Amerikalıları ve Doğuluları- (Orientals) kastetmiyorum- ve demokratik kurum ve gelenekler adına toplumun elde ettiği ne varsa hepsini kendi dar sınıf çıkarlarının buyruğuna verdiler.

Eski Amerika üzerine Avrupa uygarlığının etkisiyle işlenen toplumsal dönüşümün bu karanlık yüzü burjuva tarihçiler tarafından genellikle suskunluk içinde görmezlikten gelinir ya da en azından açıklama yapılmadan şöyle bir geçiştirilir. Yine de, sınıfsal tabakalaşmanın ortaya çıkışı, Kızılderili kolektivizmi ile beyaz toplum arasındaki başlıca sınır çizgilerinden birini oluşturdu.

Conant'ın düşüncesi, bu açığa vurulmamış gelenekler tarafından saptırılmıştır ve aynı zamanda bunların etkisini de açıkça ele vermektedir. Anglo-Sakson fatihin kibri, Kızılderililerin varlığını ve mücadelelerini reddedişinden de seçilebilmektedir. Bu tutum, beyaz bilginleri, renkli ırkların Amerika tarihindeki gerçek rolünü gözardı etmeye yönelten o

ırksal kibir ve nefretin bilinç dışı -ve bu nedenle de kesinlikle daha anlamlı- bir kanıtından başka nedir ki? Bu ise, Amerikan soluk benizlilerin, yüzyıllar boyunca, sadece Kızılderililere karşı değil, fakat siyah ve sarı ırka karşı da yöneltmiş oldukları beyaz-üstünlüğü önyargısından ileri gelmektedir.

Burjuva bilim adamları, kabile eşitlikçiliğini, Kızılderili kurum ve geleneklerinin hakikaten demokratik olan doğasını ve ilkel komünizmden ileri gelen tüm bu toplumsal ilişkiler ağını, -bu sistemin yıkılmasının nedenlerini örtbas ederek- çarpıtır ve inkâr ederler. Her iki durum da, burjuvaların geçmişi hakkında kuşkular uyandırmakta ve itibarlarının sarsılmasına neden olmaktadır.

Başka bakımlardan geri kalmış olmalarına rağmen, Kızılderililer arasında ardıllarından çok daha gerçek bir demokrasi hüküm sürdü. Köy ve kamp, yaşlılar arasından seçilerek oluşturulan meclisler tarafından yönetilirdi. Kabileler, tüm önemli sorunları ortaklaşa tartışıp karara bağlardı. Askerî liderler ve kabile şefleri zenginliklerine ve soylarına göre değil, önemli yeteneklerine ve başarılarına göre seçilirlerdi. Kabile reisliğinin kalıtsal olarak intikal ettiği yerlerde bile şefler, topluluğun rızası olmadan keyfî bir yetkiyle davranma ve yönetme yetkisine sahip değillerdi. Askerlik hizmeti isteğe bağlıydı. Kızılderililer, polis, hapisane, mahkeme, vergi, askere alma ya da daimî ordular gibi modern uygarlığa ait zorlayıcı kurumları tanımıyorlardı.

Kızılderili ilişkilerinin eşitlikçi ve ilksel hümanist yapısı burjuva toplumunun görkemli iddialarından daha üstündü. Karşılıklı yardımlaşma topluluğunun düsturuydu. Kabile, yaşlı, güçsüz, hasta ve genç olanların tümünü koruyor ve bakıyordu. Konukseverlik kutsal bir yükümlülüktü ve Kızılderili, yoksul ve yabancı olanlara karşı, kendisini küçük gören burjuvalardan çok daha yüce gönüllü ve cömertti. Bu konukseverlik âdeti o kadar yüceydi ki, korkutma ve tehlike teşkil etmeksizin gelen, bir düşman bile olsa, kendisine yiyecek ve barınak verilmek zorundaydı.

Bir doğa bilimci olan William Bartram'ın 1791'de kaydettiğine göre, Creek'ler, gönüllü katkılarından oluşan, "kendi özel erzakları tükendiğinde her yurttaşın serbestçe ve eşit haklarla yararlanabileceği, ürünleri yetersiz kalan komşu kasabalara yardım etmek, yabancıları ve yolcuları barındırmak, ve onlar savaşmak için dış seferlere gittiklerinde erzak ya da günlük yaşamı sürdürmek için gerekli şeyleri karşılamak amacıyla ihtiyatî bir tedbir ve acil hizmeti gören, vb..." ortak bir tahıl ambarına sahiptiler.

Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'nin bilimsel personeli ve Kızılderili yaşamı üstüne önde gelen otoritelerden biri olan Clark Wissler, *The Indians of the United States* adlı betimlemesinde; "Kızılderili gerçekte bir komünist değildi, fakat yiyecek bakımından cömertti. Yiyeceği olduğu sürece paylaşmak isterdi" (s.225) diye yazmaktadır. Bu, Kızılderili törelerinin komünist karakterini anlaşılmaz hale getirip gizlemeyi hedefleyen, tipik bir gayrettir. Burjuva bilim adamları, sahip olunan şeyleri diğerleri ile paylaşma alışkanlığı onların ilksel komünist yaşam tarzının özünün eksiksiz bir görünümü olmasına karşın, Kızılderiliyi eli açık bir "hayırsever"e dönüştürmeye çalışmaktan kendilerini alamamaktadırlar.

Büyük adam çorbası için yeşillik yetiştirmek üzere, yalnızca bir boğa derisinin kaplayacağı kadar küçük, küçücük bir toprak parçası istedi. Belki de ilk defa burada, hilekâr ruhunu gördük.

Yaklaşık 1609'da, Manhattan Adası'na ilk gelen Ainianlar hakkında sözlü olarak bugüne gelmiş Delaware görüşü.

Kabileden herhangi biri, bir diğerinin kişisel eşyalarını izin almadan ödünç alabilir ve teşekkür etmeden geri verebilirdi. Özel mülkiyet ve paranın olmadığı yerde borçlular ya da alacaklılar da yoktu. William Penn: "Onlara çok güzel bir tüfek, bir kürk veya herhangi başka bir şey verdiğinizde, sahibini bulmadan önce elden ele muhtemelen yirmi kişiyi dolaşırdı... Servet kan gibi yayılır, tüm organlar payını alır, ve... hiçbirisi bir diğerinde olan bir şeyi istemezdi" diye yazmıştır.

Kabile kültürüne özgü bu dayanışmanın uygarlık tarafından nasıl parçalandığı, 1789'da Mohegan Kızılderilileri tarafından Connecticut Eyalet Meclisi'ne sunulan aşağıdaki dilekçeden anlaşılabilir:

"Evet, zaman her şeyi alt üst etti... Geçmişte Atalarımız barış, sevgi ve muazzam bir uyum içinde yaşadılar, ve her şeye yeteri kadar sahiptiler... Toprakları ile ilgili herhangi bir tartışmaları yoktu; toprak herkesin kullanımına açık öylece duruyordu ve hepsinin barış ve dostluk içinde yediği kocaman bir tek kapları vardı -Fakat ne yazık ki şimdi öyle değil, tüm avcılığımız, balıkçılık alanlarımız ve kuş avcılığımız tamamen yok edildi. Ve şimdi kendi topraklarımızda çalışmaya, sığır, at ve domuz beslemeye ve arazi parselleri üzerine evler ve parmaklıklar inşa etmeye başladık, ve artık açıkça anlıyoruz ki, artık bize bir tek kap ve bir ateş yetmeyecek- Bazıları diğerlerinden daha güçlü ve onlar yoksulları, zayıfları, sakatları ve körleri yaklaştırmayıp, o büyük kabı kendilerine ayıracaklar... zavallı dul kadınlar ve öksüzler bir kenara itilmeli ve onlar orada aç-bîlaç ölmeli."

Bu dokunaklı dilekçe bir itiraz ile sona ermektedir: Eğer bölünmek zorundaysa, "Suckuttush Kabımız (hepimizi doyurmaya yeten kutsal kabımız) aramızda eşit olarak paylaştırılabilir."

O güne dek, uygarlık tarafından kirletilmemiş olan Kızılderililer arasında, komünal eşitlik geleneği kapitalist toplumu utandıracak kadar köklü bir biçimde yerleşmişti. Kuzey New Mexico'da yaşayan Jecarilla Kızılderilileri arasında paylaştırılan topraklar üzerinde petrol bulunduğu zaman tek,

tek mal sahipleri yasal olarak tüm geliri kendileri almak için ısrar edebilirlerdi. Bu ise, birkaç kişinin zenginleşmesi, diğerlerinin de hiçbir şeyinin olmaması demektir. Ama, mesele nin mecliste tartışılmasından sonra, tüm Kızılderililer haklarını elde edilen her şeyin tümünün yararına kullanılması için kabileye devrettiler. Bu geri

kalmış Apache'ler, burjuva "ahlâkçıların" standartlarına ne kadar da uzaktılar.

Kızılderililer, beyazların birçok -kişisel- özelliğinin akıl almaz olduğunu düşünüyorlardı: yerliler tarafından dokunulmaz kabul edilen anlaşmaları ihlâl etmeleri; kapalı yerlerde yaşamaya düşkün olmaları, başka insanların yaşam tarzlarına karşı hoşgörüsüzlükleri; mal, mülk ve paraya duydukları hırs, vb. İlkel avcı ve savaşçılar olarak Kızılderililer yalnızca yabanıl

avları değil, fakat zorunlu faaliyetlerine engel teşkil eden rakiplerini de öldürmeye alışkındılar; düşmanlarının kafa derilerini yüzerler, esirlere eziyet ederler ve yakarlardı. Bu adetler, onların dinî inançlarınca meşrulaştırılmaktaydı. Fakat sürekli barış ve iyi niyet öğütleyen ama yinede kendilerine karşı acımasız bir savaş yürüten Hristiyanların bu iki yüzlülüklerine hiçbir zaman anlam veremediler.

Kızılderili, beyazların kendi toplumları içinde birbirlerine karşı sergiledikleri insanlık dışı tutumlardan, sınıflı toplum anarşisinden kaynaklanan acımasız bencillik ve kendini beğenmişlikten tiksiniyordu. Kızılderililer arasında iş ve eğlence, malların dağılımı ve sahipliği, toplumsal ilişkiler ve statüler bakımından beyazlar arasında olandan çok daha büyük bir eşitlik vardı. Kabilenin tüm üyeleri, iyi ve kötü zamanlarda, bollukta ve kıtlıkta, barışta ve savaşta benzer koşulları paylaşmaktaydı; birkaç kişinin yiyebileceğinden fazlasına sahip olma hırsı yüzünden hiç kimse aç bırakılmazdı. "Onlar, bazılarının diğerlerinden daha fazla şeye sahip olmasını ve en fazla şeye sahip olanların ise en saygın olmalarının tuhaf olduğunu düşünmektedirler" (*The Evolution of Property* Paul Lafargue, s.35).

Bu eşitlik doğal bir hak olarak kadınlara, çocuklara ve hatta klan ve kabileye uyum sağlamış olan savaş esirlerine bile sunulmuştu. Kadınlar, yalnızca eşitlikçi bir zeminde durmakla kalmaz, hatta zaman zamanda daha üstün bir yetki

sergilerlerdi. Kızılderililer çocuklarına nadiren kötü davranmış ya da döverek cezalandırmışlardır. Köle sınıfı olmadığı için efendiler de yoktu.

Kızılderili kabile yaşamının yerini alan toplumsal formlar birçok bakımdan baskın çıktı -fakat tekrar etmekte yarar var, asla daha fazla eşitlikçi değillerdi. Amerika yerlileri, beyaz adamın bilgi sahibi olduğu bir çok şeyden yoksundu, fakat bir soylu sınıfın doğuştan ya da servetinden aldığı güçle sürdüğü saltanatın acı ve sıkıntılarını da yaşamıyorlardı. Aristokrasinin kurumları genellikle mülkiyetin gelişmesine ve servetin özel ellerde birikmesine bağlıdır- ve bunlar aslında beyaz uygarlıktan yapılmış "yabancı ithallerdir"

Mücadele eden kültürler arasındaki bu karşıtlık, kendini en sert biçimde, kişisel servet edinmeyle ilgili tutumlarında açığa vuruyordu. Mülkiyet tutkusu Kızılderililer arasında pek gelişmemişti. Öbür taraftan, servet ve zenginlik arayışı yeni toplumun en etkili itici gücü, kötülüklerin asıl kaynağı ve bu toplumun karakteristik özellikleri arasında en ayırt edici olanıydı.

Değerli madenler, Avrupa'da servetin, itibarın ve iktidarın özü, "Coğrafi Keşifler Devri"nde öncü kâşiflerin "Kutsal Kâse"siydi. 1503 yılında Jamaica'dan Ferdinand ve Isabella'e yazılmış olan bir mektupta, Colombus: "Altın harikulâde bir şey! Her kim ona sahip olursa tüm arzularının efendisi olur.

Altın sayesinde ruhları cennete götüren bir yol bulmak bile mümkündür!" satırlarını döküyordu.

Metali, para kazanmak için değil, süs eşyası olarak kullanan Haitililer, altını değersiz süs eşyalarıyla değiş tokuş etmek amacıyla hiçbir karşılık istemeden İspanyollara verdiğinde Colombus'un şaşkınlığını hayal edebiliyor musunuz... Bu yalnızca onların açgözlülüklerini tahrik etmekten başka bir işe yaramamıştır. Kızılderililerin altınını soyup soğana çevirdikten sonra, Colombus ve adamları, onları daha fazla soymak için angaryaya zorladılar. Fakat, Karayibliler özgürlüklerini altınları gibi isteyerek teslim etmediler.

"Bu köleler ölümüne çalıştırıldılar. Yaşamları öylesine dehşet vericiydi ki toplu intihara, toplu çocuk öldürmeye ve çocukların bu dehşet ortamında doğmaması için -toplu olarak- cinsel yaşamdan vazgeçmeye sürüklendiler. Ölüm arzusunu öldürücü salgın hastalıklar izledi. Bu cinayetler ve yıkımlar

geçmişin en acımasız zorbalarının yaptıklarını bile aştı; ve o gün bu gündür emsali görülmedi" (*Indians of the Americas*, John Collier, s.57).

Aztec şefi Tauhtile: "İspanyolların, tek ilâcı altın olan, bir tür kalp hastalığı ile muzdarip olduklarını" sanıyordu. Bu saf Aztec'in bir "hastalık" olarak tanımladığı şey, gerçekte beyaz istilâcıların normal davranış tarzları idi. Daha sonradan, Meksika ve Peru fethedilirken de görüldüğü gibi hiçbir şey onların değerli madenlere karşı duyduğu açlığı gidermeye yetmedi.

Sir Walter Raleigh ve diğer İngiliz sömürgeciler, Cortez ve Pizarro'ya özenmelerine rağmen, Kuzey Atlantik kıyılarında yağmalanacak herhangi bir eski uygarlık bulamadılar. Onların Kızılderilileri fethetmeleri, aynı çıkarıcı nedenlerden kaynaklanıyor olmasına rağmen, biraz farklı yollardan ilerlemiştir. Bu tüccarlar, yerlileri aldatıp dolandırdılar ve ahlâklarını bozdular; göçmenler onların avlanma alanlarını gasp ettiler ve kabileleri toptan katlettiler; hükümetler bir grup Kızılderiliyi diğerine karşı kışkırttı ve bu arada hepsinin özgürlüğünü ve haklarını yok etti. Virginia'daki ilk sömürgelerden, Montana Enerji ve Aydınlatma Şirketi'nin Flathead yerlilerini yurtları üzerindeki haklarından mahrum etmek yolundaki son girişimlerine kadar tüm tarihî kayıtlar Kızılderililerin beyazlar tarafından bu şekilde yağmalanmasıyla doludur.

Uzlaşmaz toplumsal varoluş düzeylerine ait oldukları için, Kızılderililer ve beyazlar herhangi bir süre için herhangi bir karşılıklı anlaşmaya varmalarının mümkün olmayacağının

farkına vardılar. Başka bir dünyadan gelen bu garip yaratıkların davranışlarıyla şaşkına dönen Kızılderililer, onların güdülerini ve maksatlarını anlayamıyorlardı. Yalnızca Azteciler değil, Kuzey Amerikalı kabileler de beyazların saldırılarının ne kadar acımasız olduğunu anlayınca dek birçok dayanılmaz deneyim geçirmek zorunda kaldılar; ve farkına vardıklarında ise, artık çok geç kalmışlardı. Onlar, bu kavrayış eksikliğinden dolayı, mazur görülebilirler. Ama aynı şey, bunca yaşananlara ve gerçeğe rağmen hâlâ onları anlamayı beceremeyen günümüz burjuva tarihçileri için söz konusu olamaz.

Beyazlar hiçbir zaman toprağa ya da geyiklere ya da ayılara aldırmadılar. Biz Kızılderililer bir hayvanı öldürdüğümüz zaman, onun bütün etini yiyoruz. Kökleri kazdığımızda küçük çukurlar açıyoruz. Ev yaptığımızda, küçük çukurlar açıyoruz. Biz çekirgeler için otları yaktığımızda, hiçbir şeyi mahvetmiyoruz. Biz, meşe palamutlarını ve fıstıkları sallayarak düşürüyoruz. Ağaçları baltalayıp devirmiyoruz. Biz yalnızca kurumuş ağaçları kullanıyoruz. Ama beyazlar toprağı deşiyorlar, ağaçları söküyorlar, her şeyi öldürüyorlar. Ağaç diyor ki, 'Yapma. Acıyor. Canımı yakma.' Ama onlar, onu baltalayıp kesiyorlar. Toprağın ruhu, onlardan nefret ediyor... Kızılderililer asla bir şeyin canını yakmaz, ama beyazlar her şeye zarar veriyorlar... Kaya diyor ki, 'Yapma. Canımı yakıyorsun.' Ama beyazlar hiç umursamıyor... Beyaz adamın ona dokunduğu her yer acıyor.

Yaşlı bir Wintu kadını

Kapitalist rejimin Kuzey Amerika'daki kurucularının yerine getirecekleri iki misyon vardı. Biri, kıta üzerinde kapitalizm-öncesi var olan ya da doğmuş olan toplumsal oluşumların ve güçlerin bastırılıp yok edilmesi idi. Diğeri ise, burjuva

uygarlığının ihtiyaç duyduğu maddî temelleri inşa etmekte. Bu sürecin yıkıcı ve yaratıcı yönleri birlikte ilerlemiştir. Kurulmakta olan yeni toplumun temellerine yer açılması ve alanın temizlenmesi için Kızılderili kabilelerinin yok edilmesi gerekiyordu.

Kızılderililerin yenilgisi Amerika'daki yaşamın daha sonraki gelişimi üzerinde çelişik etkilere yol açtı. Toprakta özel mülkiyetin tesis edilmesi ve tarımsal ürünlerin ülke ve dünya pazarındaki mübadelesinin genişlemesi; sömürgeciliğin, tarımın, ticaretin, sanatkârlığın, kentlerin ve servet birikiminin hızla gelişmesi için gerekli ekonomik temel ve teşvikleri sağladı. Bu koşullar, Amerikan tarihindeki ikinci büyük değişimi -yani kolonistlerin İngiltere'ye karşı başkaldırısını- hazırlayan ve başarı ile sona erdiren diri yerel güçleri biçimlendirip büyüttü.

Kuzey Amerika'da İngiliz kolonilerinin artışı ve engelsiz gelişme yolundaki başarılı çabaları, modern tarihin en şanlı bölümlerinden birini oluşturur. Fakat, bu sürecin eleştirel bir gözle ve tüm yönleriyle yeniden incelenmesi, tüm bu başarılar için ödenen bedelden de -özellikle de toplumsal ilişkiler alanında- söz etmek zorundadır.

KIZILDERİLİLER ve TOPRAK SAHİPLİĞİ MÜCADELESİ²⁸

Kızılderili toplumunun Amerika tarihinde işgal ettiği yerin açık ve doğru kavranması, bu ülkenin toplumsal değişimiyle ilgili başka bir temel sorunun kavranmasında -toprak sahipliği

²⁸ Yayın evinin notu: George Novack'ın bu eseri ilk kez 1949'da yayınlandığı için, bazı tespitler yeni durum karşısında önemli olmaktan çıkmıştır. Okuyucunun bu durumu dikkate alacağını ve ona göre değerlendireceğini umuyoruz.

için verilen mücadele- oldukça aydınlatıcı bir öneme sahiptir. Bu mücadele, kabileye ait avlanma alanlarının Kızılderililerden zorla alınması ve tarım, ticaret, madencilik, büyük çiftlikler kurmak, kentleşme, endüstri vb. gibi yeni ekonomik faaliyetler için bu topraklara gereksinim duyan, farklı bir toplumsal sisteme ait yeni sahiplerce ele geçirilmesi ile başlar.

Bu mücadele, izlediği rotanın farklı aşamalarında, Amerika toprağına nakledilen farklı sınıflara olduğu kadar Batı Avrupa'nın başlıca devlet ve kilise güçlerine de ihtiyaç duydu. Topraklarımız 16.yy' dan itibaren, yalnızca bir ülkeden diğerine değil, bir sınıftan diğerine, bir kişiden diğerine geçerek birkaç kez el değiştirdi. Toprağın dağıtımı, kullanımı ve sahipliğine ilişkin sorunlar, Amerika'daki her büyük değişimde nihaî rolü oynadı: hem Kızılderililere karşı yapılan savaşlarda, hem de İngiliz egemenliğine karşı yapılan savaş (kralliyet topraklarının ve diğer sınırlamaların feshi, devir üzerindeki kısıtlamalar ve "büyük evlât hakkı"nın yürürlükten kaldırılması, Britanya yandaşlarının mülklerine el konulup satılması) ve İç Savaşta (Homestead yasası, Güney eyaletlerindeki toprak sorunu).

Tüm bunların sonucu, bu toprakların bireysel sahiplerden oluşan farklı zümreler arasında dağıtılması ve de en iyi durumda ve en verimli olan arazilerin zengin bir azınlığın elinde toplanması oldu. Bu yüzden, Kızılderili kabile yaşamının, toprakta özel mülkiyet savunucuları tarafından yenilmesinden

sonra, Amerika kıtası hiçbir zaman -bu topraklar resmen hükümete ait olduğunda bile- asıl sakinlerinin olmadı. Zira, mülk sahibi sınıflar tarafından kontrol edilen bu hükümetlerin her biri, toprak üzerindeki yasal hakların şahıslara devredilmesine kadar, sıradan bir muhafızlık hizmeti görüyorlardı.

Bu sorun hakkında, burjuva düşüncesinin Henry George gibi en radikal temsilcileri dışında, hepsinin, kanıtlanmamış varsayımları, diğer üretim araçları ile birlikte toprağın daima özel mülk sahipleri tarafından kullanılacak ve suistimal edilecek olması ve daha sonra gelecek herhangi bir yeniden tanzimin ise özel mülkiyet çerçevesi içerisinde gerçekleşecek olmasıdır.

Onların, hukukçuların "prima facie"²⁹ dedikleri türden bir durum içerisinde bulundukları inkâr edilemez; çünkü dört yüz yılı aşkın bir süredir ana istikamet budur ve bugün için de sarsılmaz durum gibi görünmektedir. Paralı adamlar, bankaları, sigorta şirketleri ve anonim şirketleriyle bölgenin en iyi kısımlarını ellerinde biriktirmeye ve bu topraklardan fayda sağlamaya devam ediyorlar. Harvard Rektörü Conant'ın Ekim 1948'de demokratik kapitalizmin nimetlerinden bahsettiği aynı New York Herald Tribune Forum'da başka sözcüler, kötü yönetim ve ulusal kaynaklarımızın kapitalist anarşi ve

²⁹ prima facie evidence: (huk.) karşıtı ispatlanıncaya kadar geçerli olan delil.

açgözlülükten dolayı israfı konusunda uyarı çıgıkları atmaktaydılar.

Kızılderilinin yurdundan atılması ile başlayan bu mücadelenin en önemli sonucu ne olacak? Amerikalılar, zengin ve mülk sahibi küçük bir azınlığın bu toprakları ve buradaki zenginliğı kendi elinde tutmasına, ulusal kaynakları yağmalamasına, nüfusun büyük çoğunluğunu rasyonel yönetimin dışında tutarak toprakla ilgili haklarından yoksun bırakmasına izin mi verecek?

Şimdiye kadar birçok değışim geçirmiş olan, toprak

üzerindeki bu kavganın, bugün gelinen noktada ve zenginlerin çıkarları doğrultusunda dayatılan sınırlar içinde biteceğini düşünmek bir yanılsama olacaktır. Gerçekte, onların tekellerine ve toprağın yağmalanmasına karşı verilen bu kavga, her büyük toplumsal kriz anında olduğı gibi, mutlaka tekrar alevlenecektir.

Oscar Ameringer, otobiyografisinde, 1929 ekonomik bunalımı yüzünden iflâs edinceye dek sosyalist fikirlere kesinlikle karşı olan Oklahoma'lı bir sığır yetiştiricisi hakkında bu bağlamda ilginç bir öykü anlatır. Bu adam 1932'de

Ameringer'e yaklaşarak: "Bizim burada ihtiyaçımız olan şey, sizin (eskiden) ısrarla sözünü ettiğiniz devrimdir," der. Ameringer: "Her şeyi yeniden bölüştürüp yeni baştan başlamaktan mı bahsediyorsun?" diye sorar. "Hayır, bölüştürmek değil" diye öfkeyle haykırır adam, "toprağımıza, sığırlarımız ve hükümetin -karşılığında tapu senetleri vererek- sahip oldukları her şeyden mahrum etmesinden önce Kızılderililerin yaptıkları gibi ortaklaşa sahip olmaktan bahsediyorum."

"Bu daha iyi," diye karşılık verir Ameringer, "Senin sözünü ettiğin şeylere demiryollarını, bankaları, ambalaj tesislerini ve daha bir çok başka şeyleri de eklemek kaydıyla."

Yaklaşan toplumsal krizin etkisi ile, bugün ebediyen kendini "serbest piyasa"ya adanmış gibi görünen çiftçilerin önemli bir bölümünde, aynı tepkilerin ortaya çıkması kaçınılmazdır.

Son Kızılderili de yok olduğunda ve kabilemin anısı beyaz adam için yalnızca bir efsane olarak kaldığında, bu kıyılar halkımın görünmeyen ölüleriyle dolu olacak ve sizin çocuklarınızın çocukları, kırdaki, çarşıda, dükkanda ya da yolu olmayan ormanların sessizliğinde kendilerini yalnız hissettikleri zaman, aslında yalnız, olmayacaklar... Geceleri, şehirlerinizin ya da kasabalarınızın sokakları sessizken ve, siz onların terk edilmiş olduğunu düşünürken, aslında o sokaklar, bir zamanlar oralarda yaşamış olan ve hala çok sevdikleri bu güzel topraklara geri dönen eski sahipleriyle dolu olacak. Beyaz adam hiçbir zaman yalnız olmayacak.

Reis Seattle, 1855

Toprağı asıl ekip biçenler, küçük çiftçiler, sözleşmeli işçiler, kiracılar ya da köleler geçmişte hiçbir zaman, toprakta emeği sömürenlerle, toprak ağalığıyla ya da gıyabında mülkiyetle uzlaşmamışlardı. Birinci Amerikan Devrimi boyunca, savaş düzenine sokulmuş çiftçiler, İngiltere destekli feodalizme karşı verdikleri bağımsızlık ve demokrasi savaşını başarıyla sonuçlandırdılar. Kansas'taki öncülerini başlangıçta, iç savaşta birlik ordularını dolduran çiftçilerin öncelleri olan köle gücüne fiilen karşı çıktılar. Çiftçilere yardım etmeyi ve tarımsal kâr sağlamayı amaçlayan Halkçılar 19.yy'ın sonlarında para babalarının zorba yönetimine karşı inatçı savaşları yönettiler. Anılmaya değer örnekler tekeli kapitalizmin baskı bunalımları onları yeni bir yola zorlarken, çalışıp didinen küçük mal sahipleri, ortakçılar ya da ücretli işçilerin varlıklarını ve güçlerini nasıl savunmak zorunda olduklarını anlatması bakımından önemlidir.

Sınıfsal çelişkiler belirginleştikçe, toprak için yapılan mücadeleyi tüm evreleri ile biçimlendiren nedenler de netleşecektir, bu sorunla ilgili nihaî çözüm yolu Marx tarafından gösterilmiştir:

"Daha yüksek bir sosyo-ekonomik düzeyden bakıldığında, yerkürenin birkaç kişinin özel mülkü olması, bir insanın bir başka insanın özel mülkü olması kadar saçma bir şey olarak görünecektir. Tüm bir toplum, bir ulus, hatta tüm toplumlar bir araya geldiğinde bile yerkürenin sahibi değildirler. Onlar

yalnızca, tasarrufçular ve kullanıcılardır ve iyi aile babaları gibi ıslah ederek sonraki kuşaklara devretmek zorundadırlar." (*Capital*, Cilt III, ss.901 - 2).

Bu ülkede, bir insanın bir başkasının özel mülkü olması kaldırılmak zorunda kalınmıştır, öyleyse zamanımızda gerçekleşecek bir sosyalist devrim de toprağın özel mülkiyetini kaldırmak zorunda kalacaktır.

Kızılderili kabilelerinin, toprağın ortaklaşa sahipliğine dayanan ilkel komünizmlerinin yok edilmesi, Amerikan kapitalizminin gelişimi için zorunluydu. Amerika'da katıksız burjuva ilişkilerinin hızla gelişmesini mümkün kılan şey, Kızılderililerinkinden başlanarak, kapitalizm öncesi tüm kurum ve geleneklerin hepsinin, burjuva güçleri tarafından sözcüğün tam anlamıyla süpürülürcesine yok edilmesi idi.

Şimdi bu tarihsel döngü kapanıyor ve bir yenisi başlıyor. Amerikan toplumunun ana istikameti, Kızılderililerin ezilmesinden beri ilkel kolektivizmden gittikçe gelişen kapitalist biçimler altında özel mülkiyete doğru ilerledi. Günümüzde gerçekleşmekte olan tersine toplumsal yönelimlerdeki temel gelişim çizgisi, özel mülkiyetten uzaklaşmakta ve sosyalist oluşumlardaki kolektivizme doğru yönelmektedir.

Amerikalılar, sanayi işçilerinin önderliğinde, toprağın kapitalist özel mülkiyetini kamu mülkiyetine dönüştürme görevini başardıklarında, gerçekte çok daha yüksek bir yaşam düzeyinde yeniden hayata kavuşmuş, toprağın ortaklaşa sahipliğinin daha olgunlaşmış biçimlerini canlandırmış ve modern Amerika tarihinin en başında karşılaştığımız şeyi, yani üretim araçlarının ortaklaşa kullanımını diriltmiş olacaktırlar.

Böylece, Amerika'da toprak mücadelesi, bir bütün olarak uygarlaşmış bir toplumun gelişme modelini, kendine özgü yollardan ve kendi adımlarıyla yeniden oluşturuyor. Bu model de Marksizm'in kurucuları tarafından öngörülmüş ve açıklanmıştı.

"Tüm uygar uluslar toprağın özel mülkiyetiyle başlar," diye yazar Engels. "Belli bir ilkel aşamayı geçmiş olan tüm uluslar için bu ortaklaşa mülkiyet, tarımsal gelişme sürecinde üretimin önünde bir engel oluşturur. Bu nedenle ortadan kaldırıldı, inkâra uğratıldı, ve uzun ya da kısa bir dizi ara evreden sonra özel mülkiyete dönüştürüldü."

"Fakat, bizatihi toprakta özel mülkiyetin neden olduğu tarımsal gelişmenin daha yüksek bir evresinde, özel mülkiyet sırasıyla küçük ve büyük toprak sahipliğinin her ikisinde de üretimin önünde bugün olduğu gibi engel oluşturur. O zaman yeniden inkâra uğratılması, bir kez daha ortak mülkiyete dönüştürülmesi gereği zorunlu olarak ortaya çıkar. Fakat bu talep, ortaklaşa mülkiyetin ilk haliyle yeniden kurulması olmayıp, -ortaklaşa mülkiyetin- çok daha yüksek ve gelişmiş bir biçiminin yaşama geçirilmesi anlamına gelir; ki bu da üretimin önünde engel teşkil etmeyip, üretimi ilk kez tüm zincirlerinden kurtarır ve modern kimyasal keşiflerin ve mekanik icatların tümüyle kullanılmasını mümkün kılar." (*Anti Dühring*, ss.156-7).

Conant gibi kapitalizmin savunucuları, eşsiz özellikleri ve olağanüstü yeteneklerinden dolayı, kapitalist Amerika'nın, kapitalist dünyanın geri kalan kısmından ayrı olduğunu sanıyorlar ve söylüyorlar. Fakat tüm güçleri ve yetenekleri, bu ülkedeki burjuvazinin sınıf savaşımı yasasının işleyişinden kurtulmasına, gelecekte de geçmişte olduğundan daha fazla yetmeyecektir. Eskiden onların lehine işleyen bu yasalar, artık gitgide rejimlerinin aleyhine dönüyor. Her ne kadar Amerikan kapitalizmi, kendi tarihî gelişmesini biçimlendiren özel koşullar tarafından çizilen yolları izliyor olsa da, bu yollar onu Avrupa'daki benzerleriyle aynı nihaî yere -eskiyen toplumsal sistemlerin gömüldüğü mezarlığa- götürecektir.

Eski Kızılderili kolektivizminden özel mülkiyete kök salan farklı üretim tarzlarına (bu) geçiş, burjuva toplumsal güçlerinin bugün Amerika'da ulaşmış olduğu itibarı elde etme yollarına ve araçlarına da epeyce ışık tutar.

Kapitalizm sözcülerinin, insanlığa karşı suçlar listesi; malların "tam bedeli" ödenmeksizin istimlâk edilmesini, kurulu rejimleri devirmek için şiddet kullanılmasını ve sık sık yasadışı ölçülere başvurulmasını içermektedir. En büyük suç olarak ta, son zamanlarda "soykırım" terimiyle tanımlanan,

"tüm bir halkın yok edilmesi"ni de -bu listeye- ekliyorlar. Bu kendinden menkûl insanseverler, bu tür kasıtları "Marksist" ve "Komünist" şeytanlara yüklemektedirler. Kendileri ise, tam tersi, mülkiyet haklarına, barış sevgisine, hukuk ve düzene bağlılığa, demokratik rıza yoluyla tedricî değişim tercihinine ve Amerikan "serbest girişimciliği" tarafından telkin edilen diğer sözde değerlere karşı melekler gibi hürmet etmektedirler.

Bunlar, muhalifleri kötülerken kapitalist rejimi temize çıkarmaya elverişli bir takım temel kurallardır. Fakat Amerikan tarihi boyunca, tüm bu ilkelerle burjuva uygulamalarının hemen hemen hiç ilgisi olmamıştır. Şu ya da bu şekilde, bu ilkelere uyarak değil de, ihlâl ederek onurlandılar.

Bu ihlâllerden dolayı kapitalizm muhaliflerini küçük düşürme hevesiyle yanıp tutuşan tarihçiler, dikkatlerini öncelikle çağdaş Amerikan kapitalizminin atalarına yöneltmelidirler. Amerikan tarihinde hiçbir sınıf diğerlerinin mülkiyet haklarına daha acımasızca tecavüz etmemiş, şiddeti bu kadar isteyerek ve kolay kullanmamış, Amerikan burjuvazisinin iktidar yolundayken yaptığı gibi devrimci eylemlerden bu kadar çok yararlanmamıştır.

Teke'cilerin öncüleri mülklerini, küçük çiftçileri ve serbest çalışan işçileri sürekli soymanın yanı sıra, İngiliz Krallığı ile birlikte O'nun sadık uşakları ve köle sahipleri aracılığıyla Kızılderilileri mülksüzleştirdiler. Onlar başka insanların mülklerine el koymayı sadece barışçıl, yasal ya da demokratik yollarla değil, son derece

sert, keyfî, zorba ve askerî araçlarla başardılar. Pazarlık ederek ya da parayla elde etmeyi başaramadıkları yerleri de zor kullanarak ya da doğrudan eylemle ele geçirdiler.

Görüldüğü gibi, Kızılderililerin fethi, burjuva güçlerinin hedeflerine giden yoldaki engelleri paramparça etmesine yarayan açgözlülük, vahşet ve ikiyüzlülüğün en eski ve en kaba örneği olarak bu tür olaylar dizisi içindeki yerini alır. Asılsız olarak devrimci sosyalistlerin emelleri olduğunu iddia ettikleri en büyük suçları kendileri işlediler. Kızılderilinin yok edilmesi, modern Amerikan tarihindeki en önde gelen "soykırım" örneğidir, ve burjuvaziye zirveye tırmandıran merdivenin ilk basamağıdır.

Kıtanın onların eline geçmesi barışçıl anlaşmalarla gerçekleşmedi. Dört yüz yılı aşkın bir süre boyunca, Kızılderililerle yapılan her anlaşmanın, gerçekte Amerikan ulusunun mimarları tarafından çiğnendiği bilinen bir gerçektir. Zor kullanarak, en hain eylemlerle, yok etmeyi amaçlayan savaşlarla kıtaya kimin sahip olacağı, kimin yerleşeceği ve kimin egemen olacağı sorununu çözdüler. Kızılderililere yapılan muamele, özel mülkiyet sahiplerinin maddî çıkarlarını artırmak için ne kadar ileri gidilebildiğinin -ve gidilebileceğinin- kanıtıdır.

Büyük geniş ovaların, güzel tepelerin, kıvrılarak akan ırmakların 'vahşi' olduğunu düşünmüyorduk biz. Yalnızca beyaz adama göre doğa 'vahşiydi' ve yalnızca ona göre toprak, 'vahşi' hayvanlarla 'vahşi' insanlar tarafından istila edilmişti. Bizim için doğa vahşi değildi. Toprak cömertti, etrafımız Yüce Gizem'in bize verdiği nimetlerle doluydu. Bizim için doğa, ancak doğudan kıllı adamlar gelip de, gaddarca bir coşkuyla bize ve sevdiğimiz insanlara onca haksızlığı yaptığında 'vahşi' oldu. Ormandaki bütün hayvanlar onun yayılmasından kaçmaya başladığında-işte ancak o zaman bizim için 'Vahşi Batı' başladı.

Siouxların Oglala kolundan Reis Luther Dinelen Ayı

Beyaz istilâcıların, Kızılderili sorunundan kurtulma yöntemleri uzun vadeli sonuçlar doğurdu. Eski Kızılderili toplumu parçalanıp yok edildi ve güçlü efendiler onların ve Kuzey Amerika'nın üzerine çöreklandılar. Bu ezici değişimin en temel toplumsal nedeni, ortaklaşa sahip olunan ve ortak kullanılan kabile topraklarının bölünmesi ve özel mülkiyete dönüştürülmesine bağlıydı. Bu kıta, kabile topluluklarının özgür ve cömert toplumsal ağından, yeni toplumu oluşturan ve yöneten kralların, mal sahiplerinin, büyük çiftlik sahiplerinin,

tüccarların, kapitalistlerin, küçük çiftçilerin ve kasaba sakinlerinin ellerine geçti.

Kızılderili ve beyaz adam arasındaki çatışma, genellikle temelde ırksal bir karaktere sahipmiş gibi gösterildi. Bu karşılıklı düşmanlığın, kendini, bu temelde açığa vurduğu ve her iki kesim tarafından da "ırksal düşmanlık" maskesi altında sürdürüldüğü doğrudur. Fakat, onların bu ölümüne çabası, aslında iki uzlaşmaz üretim sistemi, mülkiyet biçimi ve yaşam tarzı arasındaki bir toplumsal mücadele, bir egemenlik savaşıydı. Çok büyük toplumsal mücadelelerin hepsinde olduğu gibi, bu çatışmanın asıl nedeni de, kaynaklar için ve servetin ele geçirilmesi uğruna verilen

kavgaydı. Bu durumda en önemli kaldıraç özel mülkiyet ile toprağın ve ürünlerinin serbest tasarrufu idi.

Bu maddî çıkarlar, dört yüz yıl boyunca sürdürülen bu mücadelenin sertliğini ve -tüm kabilelerden- Kızılderililere karşı, -tüm uluslardan gelen- beyaz göçmenler tarafından sergilenen bu amansız düşmanlığı açıklar. En son yapılan analizlere göre bu, her iki toplum arasında sürdürülebilir bir uzlaşma yada herhangi bir uyumun mümkün olmamasının da sebebidir. Bunlardan biri yada diğeri boyun eğmek ve batmak zorundaydı.

Kızılderililere reva görülen bu zalim uygulamalar ve çöküş nedenleri, maddeci Marksist okul tarafından böyle açıklanmaktadır. Bu açıklama kabul edildiği takdirde, eski Amerikan tarihi ile ilgili egemen -ve yaygın- olan görüşler geçerliliğini yitirmek zorunda kalır. Günümüzde öğrencilere ve daha başka bir

çoklarına, bu ülkedeki ilk büyük toplumsal değişimin 18.yy'ın son çeyreğinde bağımsızlık için öncüler tarafından yapılan savaştan kaynaklandığı öğretilmektedir. Yukarıda yapılan analizlerin ışığında, bu eski yanlış reddedilmelidir.

GEORGE L. ROSE. NATIVE AMERICAN PORTRAITIST

Sömürge'deki bu başkaldırı, tüm önemine rağmen, ne Amerika'daki ilk toplumsal dönüşümdü ne de en temel dönüşüm olarak kabul edilebilir. Bu başkaldırı, Kızılderili kabile örgütlenmesinin yıkılmasına neden olan beyaz istilâsı ve yayılmasıyla hazırlanmaya başlamış, birbirine karışmış ve bu sürecin sonucu olarak gerçekleşmiştir. Komünal sahiplik ve ona özgü âdet ve kurumlar yerine özel mülkiyet düzenini ve ona tekabül eden kurumları yerleştirmeye girişen bu mücadele süreci, sömürgeciler ile anavatan arasındaki mücadeleden bile daha köklü bir toplumsal değişimdi.

18.yy'ın mücadelesi, farklı ülkelerde ve farklı tarihî zeminlerde kök salmasına rağmen, yine de temelde özdeş özel mülkiyet ilişkilerini paylaşan güçler ve kurumlar arasında geçti. Diğer taraftan, Kızılderililere karşı verilen savaş ise, eski toplumu modern uygarlıktan, ilksel komünizmi inşa halindeki kapitalizmden ayıran birleştirilemez derin yarıktan kaynaklanmaktaydı.

Amerika toprağındaki bu büyük toplumsal değişim süreci, belli başlı üç bölüme ayrılır. Binlerce yıl önce Taş Devriyle başlar. İlk çağlara ait olan bu dönem, Aztek, Maya ve İnka kültürleriyle doruğa ulaştı ve 15.yy'ın sonunda beyaz adamın istilâsı ile de sona erdi.

İkinci büyük dönem, Avrupalılar tarafından uygarlığın dayatılmasıyla başlar. Bu süreç burjuva toplumunun, Amerikan tekellerinin ulusal ve dünya çapındaki üstünlüğü ile sonuçlanan, oluşum ve dönüşüm sürecindeki çeşitli evreler boyunca devam eder. İkinci dönemden kaynaklanan üçüncü aşama geniş ölçekli endüstri ve ücretli çalışan sınıfın ortaya çıkışıdır.

Amerikan toplumunun ilerleme sürecindeki kesin adımların sınırlarını belirleyen ve birbiriyle örtüşen bu üç dönem arasındaki ilişkiler nelerdir? Amerika tarihi için birincil öneme sahip olmasına rağmen böyle bir soruyu bile ortaya atamamaları, burjuva tarihçilerinin sığ

teorik düzeylerinin tipik bir göstergesidir. Onlar kapitalizmi, yekpare cevheri ve dayanıklı yapısıyla biricik toplumsal sistem olarak görmektedirler; geri kalanların hepsi ise geçici hayaletlerdir. Belirttiğimiz gibi, Kızılderili kabile yaşamı onlara göre unutulmuş bir kalıntı; sosyalizm ise korkunç bir hayalet ya da imkânsız bir hayaldir—ama kapitalist biçimler altında sivil toplum, bir zorunluluk olarak sonsuza dek değişmeden kalacaktır. Bu nedenle onlar, Amerika tarihinin farklı aşamaları

olduğunu; bu farklı dönemlerin kaçınılmaz olarak, halkalar halinde birbirine geçtiğini; ya da bu karmaşık toplumsal süreç içinde birbiriyle bağlantılı herhangi anlamlı bir dizi gelişmenin ayırt edilebileceğini göremez ya da kabul edemezler.

Yine de, bu kıta üzerinde yabanılıktan uygarlığa geçişte köprü oluşturan toplumsal biçimler zincirinin gerisinde, bir yasaya uygunluk vardır. Binlerce yıl boyunca devam etmiş olmasına rağmen, Kızılderili kabilelerinin komünal örgütlenmesi, daha üstün olan özel mülkiyet güçleri karşısında çökmek zorundaydı. Feodaller, İngiliz dizginleriyle bağlandığında ve daha sonra köle sahipleri üretici güçlerin gelişmesine engel olduğunda, onlar da kapitalist iktidarın yaratıcıları tarafından yok edildiler.

Burjuva düşünürleri, yükselen burjuva ilişkilerinin, kapitalizm öncesi üretim yöntemleri ve mülkiyet biçimlerinin yerine geçmesi konusunda dikkatlerini Amerika'nın tarihi gelişiminin bu yönüne çevirmektedirler. Onlar, aynı sürecin başka yönlerini ekseriyetle görmezlikten gelmektedirler. Kızılderili kabile toplumunu izleyen rejimlerin özel mülkiyet ve "serbest girişim" hırsı ve uygulamaları sayesinde üretici güçleri ve tekniği geliştirdiği, kültürü genişlettiği ve insanlığa yeni ufuklar açtığı bir gerçektir. Fakat bu kazanımlar, artan eşitsizlik ve egemenler tarafından ezilenlere uygulanan baskının artması karşılığında gerçekleşmek zorundaydı. Özgürlük ve kardeşliğin üstün nitelikleri, ilkel kolektivizmden modern kapitalizme

geçişte kaybedildi. Toplumun sınıflara bölünmüşlüğü sonucunda insanlık güdük ve arızalı kaldı.

Burjuva düşünürleri, kapitalizmin yengisini insan varoluşunun ulaşabileceği en yüksek zirve gibi gösteriyorlar. Amerikan ulusu, sürekli olarak gösteri meydanındaki kapitalist komutanlarını selâmlarken, tarih sona erecektir. Özünde böyle bir görüşün, daha yüksek toplumsal formasyonların gelişine ayak uyduramayan köle sahiplerininkinden farklı olması mümkün müdür?

Gerçekte, kapitalizmin güçlenmesiyle sonuçlanan adımlar, Amerikan uygarlığının zirveye tırmanmasının değil, yalnızca Amerikan halkı için tamamen uygar bir yaşam inşasının başlangıcıydı. Gelişmemizin bir sonraki büyük aşaması

olgunlaşırken ve biz sosyalizme doğru ilerlerken, bunlar ele geçirilmek üzere beklemektedirler.

Kapitalizmin sözcülerinin anti-Marksist polemiklerinde çok vahim bir çelişki vardır. Bir taraftan, motorlu taşıtların, atom bombalarının, sesten hızlı uçakların ve başka şeylerin imal edilmesindeki kısacası, üretici güçlerimizin dinamik doğasındaki zenginliğin sınırsız imkânlarını gösteriyorlar. Diğer taraftan, bu üretici güçlerin sonsuza dek kapitalist mülkiyet kılıfı içerisinde kalmasını istiyorlar. Başka her şey gelişime tâbi iken, üretim olanaklarının ve onu koruyan politik sistemin değişmeden kalacağı varsayılıyor. Sadece bunlar köklü yeniden yapılanmalardan başıştırtılar ve neredeyse mükemmel oldukları için en azından öngörülebilir bir gelecekte aşılmaları mümkün değildir.

Olası her türlü değişikliğin kapitalist sınırlar içinde kalması gerektiğini ve bu sınırların aşılamayacağını söylüyorlar. Toplumsal gelişme süreci egemen sınıfın ihtiyaçlarına göre ayarlanan küçük değişim dozlarıyla sınırlı kalmalıdır.

Amerika tarihinde, üretici güçlerimizin dinamiklerinde, mevcut durumda ya da sınıfsal ilişkiler bağlamında bu türden keyfi hükümler vermek için herhangi haklı bir neden yoktur. Amerika'daki mülkiyet biçimleri ve üretim tarzları geçmişte en az üç çok büyük dönüşüm geçirmiştir. Kızılderili kabile yaşamı, İngiltere kökenli feodalizm ve Güneydeki kölelik, modern burjuva üretim güçleriyle çatıştıklarında, yıkıldılar. Kapitalizmin

savunucularının, kurtarıcı olarak kapitalizm tarafından gittikçe daha çok engellenen ve -bu yüzden- onun çöküşüne yol açması gereken üretici güçlerin genişlemesine bel bağlamaları kadar saçma bir şey olamaz.

Toplumsal koşulların bu yavaş ve sürekli gelişimi, kriz anlarında, eski düzeni alt üst eden değişimlere (doğru) sıçrayarak ilerlediğinde aynı tarih öğrencileri geçmişin öğretilerini inatla reddederler. Amerika tarihi, bu türden anî dönüşümlerle ve ileriye (doğru) sıçramalarla doludur. Kızılderili kabilelerinin kıtaya binlerce yıl boyunca sahip olmasından sonra işgalciler, deniz aşırı yerlerden boşanarak yerlileri dışarı atıp topraklarını zorla ellerinden aldılar ve burada tamamen farklı bir toplum inşa ettiler. Önceki egemenlerle Amerikan Ulusu arasındaki, on yıllık bir süreçte olup biten anî kopuşa kadar metropol İngiltere, yüz elli yıl boyunca on üç kolonisine

hükmetmişti. Daha sonra, 1800'den başlayarak, 1860'da Cumhuriyetçi Başkan Lincoln'ün seçilmesiyle İç Savaşın patlak verişine kadar ulusal meselelerde plântasyonların gücü ağır bastı.

Amerikan toplumunun köklü yeniden yapılanmasıyla sonuçlanan, mevcut koşullardaki bu türden ters yüz olmalar hiç de geçmişle sınırlı

değildir. Bu durum, Kızılderili kabile yaşamının, sömürge feodalizminin ve kölecî sistemin karşılaştığı manzara ile yüz yüze olan Amerikan kapitalizminin bugünkü durumunda da içkin olan bir eğilimidir. Bu sistem eskimiştir ve ilerlemenin önünde engel teşkil etmektedir. İnsanlığın maruz kaldığı asıl büyük belâ ise fazlasıyla eskimiş olan kapitalist özel mülkiyet kurumudur. İnsanlığın yoksulluktan, zulümden ve savaşıardan kurtuluşu üretim araçlarının kapitalist özel mülkiyetin ve tekellci egemenliğin pençesinden kurtulmasına bağılıdır.

Aynı zamanda, toplumsallaşmış üretimin, kapitalist himaye altındaki bu muazzam yayılışı çok büyük ve yeni bir toplumsal gücün doğmasına yol açmıştır. Bu güç, modern ekonomideki üretimin temel gücü olan endüstriyel işçi sınıfının ta kendisidir. Bu sınıf, atom enerjisinin yıkıcı değil yapıcı ve yaratıcı amaçlarla kullanılacağı çağın gelişini müjdelemektedir. Fikirleri, hayata bakış tarzı ve eylemleriyle işçi sınıfı, sosyalizmin eşitlikçi ve özgür geleceğinde, insanlık için sınırsız bir tarihsel ufuk vadetmektedir. Bu yeni üretim tarzı ve kolektif yaşam biçimi için önceden gerekli olan en temel unsurlar, kapitalizmin kendi yapısı içinde olgunlaşmaktadır.

Tekelciler, temel endüstride on yıllarca başıboş zorbalar gibi faaliyet gösterdikten sonra ansızın endüstri işçilerinin güçlü birliklerinin meydan okumasıyla karşılaştıklarında, bu yeni

toplumsal güç CIO'nun son otuz yıl içindeki hızlı başkaldırısı sayesinde kendini çoktan ilân etmişti. Bu örgütlü işçiler, şimdi de, siyasal iktidarın kapılarını çalmaktadırlar.

Bütün savaşçılarımla birlikte beni esir aldınız... Çok fazla dövüştüm. Ama silahlarınız iyi nişanlanmıştı, Kurşunlar tıpkı kuşlar gibi havada uçuşuyor, kışın ağaçların arasından esen rüzgar gibi, kulaklarımızda uğulduyordu. Savaşçılarım etrafımda düşüp kalıyordu,' durumumuz hiç iyi görünmüyordu. En kötü günümün çok yakın olduğunu hissediyordum, Sabah, güneş sönük olarak doğdu üzerimize,' akşam da, siyah bir bulutun arkasında battı. Ateşten bir topa benziyordu. Bu, Kara Atmaca'nın üzerinde parlayan son güneşti. Onun kalbi öldü, göğsünde hızla atmıyor artık. O şimdi beyaz adamın tutsağı,, ona ne isterlerse yapabilirler...

Beyaz adam kafa derisi yüzmüyor, ama daha kötüsünü yapıyor-kalpleri zehirliyor. Onların kalbi temiz değil. Kara Atmaca'nın halkının kafa derileri yüzülmeyecek, ama birkaç yıl içinde beyaz adama benzeyecekler; yani güvenilmez olacaklar ve yaşadıkları yerde ancak çok sayıda subay olursa düzen sağlanabilecek,

Sauk ve Fox Kızılderililerinin reisi Ma-ke.tai.meshe-kia-kiak ya da Kara Atmaca, 1832

Kapitalizmin cadı -avcılarına ve büyücü- hekimlerine, Amerikan tekellerin, Kızılderililer gibi, dış güçler tarafından yıkılmayacağı tesellisini verelim. Onların kaderi, feodal mülk sahipleri, İngiliz krallığı ve Güneydeki kölelik sistemi gibi, içerdeki güçler tarafından mevzilerinden atılmak olacaktır. Bu işi, kendi sistemleri altında biçimlenen ve yine kendi gerici saltanatları tarafından kısıktırılan toplumsal güçler gerçekleştirecektir. Bu güçlerin önemli bir kısmı, burjuva mülk sahipleri tarafından -onları nihaî iktidara götüren yolda-

* CIO: Congress of Industrial Organizations (Sanayi İşçileri Örgütleri Kongresi)

fethedilen Kızılderili, siyah ve kahverengi insanların torunlarından oluşacaktır.

Tekelcilerin işçilere karşı duyduğu kinin ve entelektüel savunucuların sosyalist fikirli öncülere karşı takındıkları kavgacı eğilimin nedeni, bu ihtimalle ilgili içgüdüsel korku ve dehşetten başka bir şey değildir. Gericiliğin bayrağını taşıyan bu insanları korkutan, faşizm ve benzeri karanlık ideolojileri içtenlikle kabul ettiklerine göre, düşüncelerin dışardan gelmesi değildir. Onların korktukları şey, Amerikalı işçilere ve baskı altındaki uluslara kendi kurtuluşlarının araçlarını ve yollarını bulmalarında Marksizm'in verebileceği bilgi, aydınlanma ve esindir. Bu nedenle "Marx, Engels ve Lenin'in felsefesine" karşı duyulan uzlaşması olanaksız bu düşmanlık, Harvard Rektörü Conant'ın ideolojik savaşa çağıran konuşmasında ifadesini bulmaktadır.

Burjuva toplumunun öncüleri, kapitalizm öncesi düşmanlarıyla karşı karşıya geldiklerinde, fethetmek için hem güçleri vardı hem de bu tarihsel misyona sahiptiler. Onların 20.yy'daki para babası mirasçıları ise bunların hiçbirine sahip değildirler. Günümüzde yeni bir dünyayı inşa edenler, daha yüksek bir kültürün temsilcisi olanlar ve uygarlığın öncüleri, işçilerdir. Onlar, daha verimli bir üretim tarzına hayat veriyorlar ve bilim ve teknolojinin -toplumsal değişimin bilimi ve politik iktidar için mücadele etme tekniklerini de kapsayan-

tüm başarılarını özümleme, hâkim olma ve kullanmaya tam anlamıyla muktedirler.

Gelmekte olan toplumun yaratıcıları, sınıflı toplumun tüm iğrençliklerini tamamen yok edip, kapitalizmden devralınmış olan bilgi, teknik ve kültürel anlamda değerli olan her şeyi işleyip geliştirerek ve aşarak geçmişin başarılarına sahip çıkacaklardır. Amerika'nın başlangıcında var olan, burjuvazinin, lânetleyip gömdüğü "özgürlük, eşitlik ve kardeşlik" değerleri, emekçilerin sosyalist devrimi sayesinde yeni bir ruhla hayat bulacaktır.

Asıl barbarlar, modern toplumun ortasında kendi bekasını sağlamak için sürdürdükleri gözü dönmüş savaşta en acımasız silâhlara ve eylemlere sık sık başvurmaktan geri kalmayan kapitalistlerdir. Onları iktidardan uzaklaştırmak bizim kuşağımızın temel görevidir. Uygarlık kapitalist barbarlıktan kurtarılanlara dek, insanlığın yükselmeye devam etmesi mümkün değildir.

SON

YERLİ HALKLAR ve ETNİK AZINLIKLAR: TANINMALARININ TOPLUMSAL KOŞULLARI

Dünya da Üç Yüz Milyondan fazla insanı bire bir ilgilendirmekte olan yerli halklar sorunu günümüzde ivedilikle çözülmesi gereken sorunlardan biri haline gelmiştir. Kapitalist Ekonomi'nin küreselleşmesi ve yeni iletişim araçları ile birlikte, yerel ve etnik kimliklerin önemi de artmıştır. Birleşmiş Milletler bu konu ile Yirmi yıldan beri ilgilenmesine rağmen, pekde bir ilerleme sağlayamamıştır. Yerli halkın ya da yeni adlandırmaya göre ilk-yerleşik halkın ne olduğunu ve Uluslararası çalışma örgütünün (OİT) girişimini tanımlamak gerekiyor. Yerli halkın

belirgin genel özelliği ekonominin küreselleşmesi ve Batı'nın sömürgeleştirmesi ile sayıca artan bir baskıya maruz kalıyor olmasıdır. Bütün ayrıntılarıyla incelenmiş olan Guatemala'nın durumu semboliktir. Her kıtada, toplumsal halklarla eşgüdümlü olarak su yüzüne çıkmaya başlayan yerli halklara tanık olunmaktadır. Hep olduğu gibi, büyük güçler, özellikle Amerika Birleşik Devletleri tarafından düşmanlarını zayıflatmaya yönelik yerli hareketlenmelerden yararlanılması girişimleri ile kimliksel bir geri çekilme riski daima vardır. Bunun yanında, dünya da ilgi büyümekte ve hukuksal statülerin formülleştirilmesi girişimleri (niçin ?) artmaktadır.

Yerli halklar sorunu geçici moda ve egzotik ilgi nesnesi yapmanın ötesinde, yerli halklar ve etnik azınlıklar üzerine düşünmek ve onları tanımlamaya yarayacak farklı biçimde belirlenimleri yeniden ele almak ve onların sınırlarını çizmek daha uygun olacaktır. Sonrasında da, öncelikle onların günümüzde dünyanın dört bucağında ki konumlarının ve büyük tarihsel dönüşümlerinin ele alınması söz konusu olacaktır. Sömürgecilikten, Batı kültürünün ve ekonominin küreselleşmesine kadar bu halkların tarihî öncelikle bir baskının ve yağmalanmanın tarihîdir. Günümüzde de bazı yapısal değişikliklerden, yeni örgütlenme hareketlerinden ve ayaklanma girişimlerinden yararlanarak baskıya ve yağmaya başvurulur. Bu girişimin gerekçeleri, biçimleri ve koşulları nelerdir ? Bu direniş hareketlerini bekleyen bellibaşlı tehlikeleri

ve sapmaları belirlemeden önce yanıtlamaya çalışacağımız şey bu soru -n- lar olacak, yerli halklara yönelik günümüz kamuoyu ilgisinin belirsizliğini ve esnekliğini tanımlamaya girişerek çalışmamızı sonlandıracağız.

Bölgesel, yerel ya da kültürel kimlikleşmeyi yeniden sağlamanın tohumlarını bizzat kendinde barındıran küreselleşmenin bütün alanlarda ki (ekonomik, politik, kültürel) ivmesinide unutmamak gerekir. Etkileri arttığı ve derinleştiği ölçüde -orada- ekonomik yağmaya, politik baskıya ya da kültürel hegemonyaya karşı, direniş temelinde yanıtlarda derinleşecek ve artacaktır. Ortaya çıkan çelişkilerin az ya da çok bilincinde olan toplumsal grupları harekete geçirmesi ve - bu çelişkilerin- tarih boyunca edindikleri toplumsal algılamaların her birini yeniden işlevlendirerek harekete geçirmesi anlamında da süreç diyalektiktir.

Günümüzde ise savaşlar ve direnişler artık yalnızca doğrudan emek/sermaye çelişki -ilişkisine- karşılık gelen toplumsal sınıf terimleri ile açıklanmamakta, sermaye egemenliğinden dolayı olarak etkilenmiş grupların içindeki topraksız ya da dağılmış köylüler, şehirli yoksullar, siyahlar, Batı kültüründen olmayanlar, kadınlar, etnik gruplar, gözden düşmüş kastlar, yerli halklarla da açıklanmaktadır. Ve bütün hareketlenmelerin bazıları tamamıyla onların köylü, kadın, dinsel grup, ırksal ya da etnik aitlik, yerli halk gerçeğine odaklanmakta; diğerleri de bakış açılarını genişletip yeni

iletişim araçlarından yararlanarak daha global inceleme yapar, ağlarını kurar politik tasarımlarını biçimlendirir, direniş ve mücadelenin amacıyla -onların- kimliklerini aşan bir noktada bu kimlikleri gözetererek bütünleşir. Öncelikle güney halkları ile ilgilenererek ilk-yerleşik halkların kaderi sorununu ele alacağımız bağlam bu bağlamdır.

Yerli Halkların Kimliksel Tanımlanması ve Terminolojik Belirleme

Uluslararası ilgili kuruluşların içinde ve bizzat yerli halkların örgütleri arasında yerli halklar ve etnik azınlıklar örtüsünün ne olduğunun aydınlatılması birçok çalışmanın konusunu oluşturur. Ve tabii ki sınırsız beklentileri budandır. Bu iki gerçekliği sağlamak için uzlaşılân kavramsal sınırlar ile birçok içsel ve dışsal güçler tarafından onların ilgileri ile uyumlaştırılân davranışlar birbirilerine sıkıca bağlıdırlar. ~~Ve~~ bir gerçektikten oluşturulan imge ve tanımlama pratiğini itici gücü olduğu kadar aynı zamanda kendisinin bir ifadesi, kimliğinin üreticiliğinin, toplumsal konumlarının, kurumsal belirliliklerinin ve coğrafi durum -konum- larının ipuçlarıdır. Açıktır ki; uluslararası görevli, Avrupalı turist Birman askerî sığınmacı Karen hepsi de farklı algılamalara meydan verecek olan, nesnel doğruları hatta etnik ya da yerel, yerli, bir yerlinin yerlisi olama gerçekliğinin ne olduğuna dair uç noktaya varan çelişkileri arttırmaktadır.

Söcükleri de zengin bir çok anlamlılığın ağırlığında ancak, çoğunlukla da anlamsal açıdan bulanıktırlar. Yerli halkların ve etnik grupların ikili adlandırılması sezgisel olarak, onları çevreleyen dünyada henüz zayıflatılmamış toplulukların ortak noktasının olabileceği bir çok ortaklığı göstermeye yöneliktir. (M. Godelier, 1998) Pazarın globalleşmesi ve onu şekillendiren toplumsal ilişkilerin küreselleşmesi ile toplumsal var olmanın koşulları ve bir araya gelme yolları da tek biçimleşme eğilimindedirler. Uluslarüstü baskın güçlerin çoğu, halklar sessiz kaldığı sürece özel durumların bir araya gelmesi ile silahlı ya da silahsız sınırsız bir baskı kurmaya çalışmaktadırlar. Ve bu söylemlerde, yol gösterici tavsiyelerde, farklılığa saygıda, kültürel farklılığın kutsanması ve dışlanmasında örtük olarak vardır.

Bununla birlikte, üçüncü binyılın şafağında, özel toplumsal biçimlerdeki artış sürmektedir. Söz konusu olan, Maurice Godelier'in dediği gibi, artık tehdit edici ekosisteme bağlı olan tropikal ormanları yok eden küçük topluluklar, daha önce alt üst edilmiş hatta sömürgeciler tarafından yok edilmenin eşğine gelmiş yerli halkların soyundan gelenler, uzun zamandan bu yana ortada olmayan devletin ya da imparatorluğun mirasçılarından ya da onlarca yıl sömürgeleşerek dışarıda kaldıktan sonra artık sınırlarıda biraz keyfî olan devletin içinde hareket eden, geçmişte oluşmuş güçlü krallıkların mirasçılarından kurulu diasporik gruplardır (M. Godelier,

1988, VIII). Yerli halklar ve etnik azınlıklar (Bazen çoğunlukta olan; ancak azınlıklaştırılan) her zaman dünya nüfusunun önemli bir bölümünü oluştururlar.

Devlet ve farklı etnik gerçeklikler arasındaki ilişkinin sorunsallığının zaten Güneye özgü olmadığını akılda tutalım. Çoğu Avrupa ülkesi farklı derecelerde ve çok sayıda zorlukları çözümleyen deneyimle de olsa, benzer sorunlarla karşı karşıya gelmiştir. Güney üzerinde yoğunlaşacağımızdan dolayı, Avrupada ki durumu ele almayacağız; ancak ekonomik hegemonyanın bir merkezinde, deneyime sahip olan Avrupa halklarında ki ve bölgelerinde ki tepkilerin karşılaştırılması yararlı olacaktır. Kaldı ki, güney merkezi ekonomik bir yapıya sahip olmadığı halde bunu gerçekleştirmektedir.

Verilen tanımların kabul edilmesine göre; halk kavramı, yine topluluk, etni ve toplum kavramları da potansiyel olarak birbirilerine çok yakındırlar ve özel toplumsal grupların varlığı düşüncesini barındırmazlar. Bunlarda bir bütüne ait olma duygusu ve kendilerine özgü sosyo-kültürel işleyişin dokusuyla üyelerinin bu kimikleştirici duyguyu sürdürme çabası üstün gelmektedir. Ondokuz'uncu yüzyıl sonunda, Tönnies toplumu en üst noktada pekişmiş bir birlik olma duygusu ile şekillenmiş, bütünüyle kollektif bir yaşamdan oluşan organik bir birlik olarak tanımlamaktaydı. Durkheim ve Weber'e göre ise, sanayi toplum-u- olgusu bu tipten kollektif ve sıkı toplumsal ilişkilerin

matem çanını çalacak ve ortak bir bütüne ait olma bilincini erezyona uğratacaktır.

Günümüzde, Daniel de Coppet ile, söz konusu edilen bu halkların içinde üyelerinin her birinde toplumun bir baskınlığının üstün geldiği savı söylenebilir. Bu, insanın toplumsal boyutunun öncelikle bireysel mutluluğunu bağlı olduğu gelişkin Batı modelinin tersidir. Modern bilince dair bir halka ait olma, topluma karşı bireylerin bir bağlı ya da borçlu olma durumu değil, ancak daha çok, toplumun doğal üyesi olan bireylerine karşı bütünü ile temel ve evrensel haklardan oluşan bir bağlılığı borçluluğundan oluşur, der, yazar (Daniel de Coppet, 1998, IX). Bu ayrım, değişmez bir biçimde geleneksel toplum yapısını korumuş kabul edilen etnik azınlıklar ve yerli halklar olgusundaki ilişkiyi göstermez. Bu halklar zaten tarihleri ile kendilerine özgü örgütlenmeleri ile ve onları baskı altında tutan, içine alan, uyuşan toplumlarla bağlantı, içiçe geçmişlik ve ilişki biçimi ile birbirlerinden ayrılmakta ve günümüzde varlıklarını sürdürmektedirler.

Halk sözcüğü karşısında etnik kavramı da farklı değerlerde olduğunu doğrulamaktadır. Ondokuz'uncu yüzyılda ayrım için en elverişli olgudan yararlanılmıştır. Bir ırka benzeyen bir başka grupta ortak morfolojik özellikle bağlı aynı kültürden bir grup bireyler topluluğu olan bireyler topluluğu bununla birlikte örtük bir biçimde Batı toplumuna göre daha az gelişmiş toplumsal örgütlenmeye sahip olan bütün halklar anlamına da

gelmektedir (X. Luffin, 1998, 64). Yenilmiş etniler arasına katılmış halklar, özellikle Afrika halkları, baskın güçler tarafından kontrol edilebilir ve tek biçimli bir kategoride, bölünmüş, köleleştirilmiş ve yasal haklardan yoksun bırakılmış olacaklardır. Etnik okuma kaynağında ki ilkel yan anlamlarda, çok sayıda yerel güncel karışıklıklar onların politik, ekonomik, toplumsal yönlerini örtmenin ötesinde geçmiş ve günümüzün tarihsel seçkinlerinin sorumluluklarını da görünmez kılmayı sağlamaktadır.

1. Kriterler ve Tanımlamalar

Etnik azınlıkları ve yerli halkları tanımlamaya yönelik olarak, her birinin en kullanışlı belirleme ölçütlerinden birine ya da diğerine öncelik verdiği, üç önemli eğilim görülmektedir. Birbirilerine dayandırılmış olmaları, onların son derece göreceli ve bağlamsal özelliğini göstermekle birlikte yine de, bize ele alınan konuyu belirlemede yardımcı olmaktadır.

Birincisi, yerli halkları, yaşadıkları ülkenin toplumsal yapısı içindeki konumlarının işlevine göre tanımlayan yapısalcı yaklaşımdır. (H. Veber, E.Waehle, 1993, 11) Yerli halkların, genelde, kurban edildiği hâkimiyet ilişkisi kriteridir. Çoğunlukla, kendi öz kaynaklarından yoksun bırakılmış, kendilerini bastırmış ya da güçlkle tanımış olan ulus-devletler tarafından politik olarak azınlıklaştırılmış, ilişkide bulunduğu ya da hâkimiyeti altına girdiği toplumlar tarafından ekonomik

olarak sömürölmüş ve yine kendilerini zapt eden, araçlaştıran küreselleşmiş seçkinler tarafından kültürel olarak yok sayılmış olan yerli halkların çoğunluğu günümüzde, diğerlerine karşıt bir ilişkide, gerek ekonomik politik gerekse kültürel olarak, ikincil bir konumda yaşamaktadırlar. Bu hâkimiyet ilişkilerinin zaman ve mekan içinde almış olduğu farklı biçimleri daha ileride ele alacağız. Bazı incelemecilerin, yerli halkları tanımlamaya yönelik olarak, bu belirleme mantığını tek referans noktası yapacak şekilde uçlaştırdıklarını belirtelim. Bu, yerli halk olarak tanımlanan ve olmayı sürdüren, bir kez kurtulmuş ve tanınmış bir halkın varlığını ve o kadar ezilmiş bazı toplumsal kesimlerin hepsinin de neden onlar gibi yerli sayılmadıklarını anlamamıza olanak tanımayan bir varsayım alışkanlığıdır. Çarpıtılamaz ve sıklıkla da resmî bildirilerden dışlanmış olsa bile, yapısalcı ölçütün yeterli olmadığı açıkça görülür.

İkincisi, toplumsal inceleme ile birlikte kültürel alana öncelik tanıyan, elindeki verilere göre, yerli halkları diğer gruplardan ayıran ve yapısalcı yaklaşıma daima karşıt olan bir yaklaşımdır. Bu, başka yazarların etnik faktör olarak tanımladığı, (F. Braem, 1999, 8) özel bir toplumsal grup tarafından paylaşılan ve onların kimliğini oluşturan, gruba özgü sosyo-kültürel ilişkiler ölçütüdür. Söz konusu olan öncelikle tabii ki dildir; ama bunun yanında davranışların ve kolektif alışkanlıkların bütünü, yürürlükte olan toplumsal ilişki türleri, rollerin dağılımı ve doğa ile ilişki de söz konusudur. Konusal

olarak var olan durumların çokluğu ve farklılığının ötesinde, var olanların uyumlaştırılmışlığı, günümüzde dünya ölçeğinde hâkim olan kültürle oluşturdukları zıtlıktan daha anlaşılırdır.

Böylelikle yerli halklar çoğunlukla doğal kaynakların yağmalanması, ekolojik besleyici bir alan olması karşısında belirli bağımlılık ve yakınlık ilişkisi ile ve de menfaat gruplarının ortaklığına dayalı bir idare altında olmaları özelliği ile

belirginleşirler. Dünya Yerli Halklar Konseyi'nin (WCIP) öne çıkardığı üç belirgin özellik tek bir formülde toplanarak anlaşılır: Sanayileşmiş dünya ve gelişmekte olan ülkeler toprağın insana ait olduğunu var sayıyorlarsa, yerli halklar da, onlara, insanın toprağa ait olduğunu hatırlatırlar.

Kültürel ve toplumsal örgütlenme planında, yerli halklarda prekapitalist, geleneksel ya da kabilesel toplumlara özgü yapısal özelliklerin çoğunluğunun öne çıkıyor olması, akrabalık ilişkilerinin baskınlığı bilgilerin sözel aktarım biçimleri, töre, fiziksel çevrenin ve toplumsal ilişkilerin dışında, doğal ve toplumsal nedensellik ilişkilerine yer veren sembolik tipte bir düşünüşün ve güçlü bir toplumsal birliğe dayalı geleneksel hiyerarşik yapıların varlığı Durkheim'in ayrılmış bireyler arasında ki tamamlayıcı organik dayanışmada, benzerler arasındaki mekanik dayanışma olarak adlandırdığı şeyin üstün geldiğini gösterir. Tarih boyunca, ilk olarak sömürgecilerin temasıyla yakın tarihte de günümüzde ki ekonomik küreselleşme ile, yerli halklara özgü bu sosyo-kültürel davranış özelliklerini ve taşıdıkları değerlerin nasıl değişime maruz kaldığını daha ileride göreceğiz. Toplumsal yaklaşıma bağlı olarak sunulmuş yerli halklar gerçekliğine dair bu kültürelci okumanın, göreceli olarak işlenmiş ve yeniden ele alınmış bir okuma seçkisi sunma eğilimini taşıyorsa, güvenilir bir derleme olmaktan çıkacağını şimdiden akılda tutalım. İlke olarak, genelde, böyle yaklaşımlar kültürleri statik, tek yönlü, değişmezliğini koruyan bir gerçeklik olarak ele alırlar. Özünde bu temelci yaklaşımın bütün bir grup yerli halkın gerçekliğini ya da temel kültürel referansları bozulmuş olan, bunun sonucunda, başkasının dilini konuşmaya, artık geleneksel giysilerini giymemeye başlayan, daha kötüsü atalarının geleneksel araçları yerine modern teknoloji araçlarını

kullanmaya kadar giden yerli bireylerin hepsini inkâr etmeye varır.

Üçüncü ve son yaklaşım yerli halkları, sezgisel ve Etimolojik olarak daha çok yerli ve yerel (olarak) ikili adlandırmaya karşılık gelen yaklaşımdır. Bu yaklaşımda, önceliği ya da ilk önce yerleşenleri ölçüt alan, özellikle Amerika kıtasında ki durumu gösteren ve Julien Burger tarafından (J. Burger, 1990) yaygınlaştırılmış olan ilk-yerleşik halklar (Peuples Premiers) tanımlamasında tamamen anlaşılân tarihsel yaklaşım söz konusudur. Böylelikle yerli halklar, farklı sömürgeleştirme süreçlerinden önce atalarının yaşadığı topraklarda var olan hakların bütünü olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte, gerçekliğin konuyla örtüştürülmesinin çoğunlukla zor olduğu da anlaşılır. Bu kriter bir başına ele alınsaydı tarihsel bilgilerin sınırlar içinde bile mantıksal olarak geçersiz olacak (özellikle Afrika'da), grupları yerli ve yerli olmayanlar olarak tanımlamakla, diğer kriterler tarafından yerli olarak belirlenmiş ya da tanımlanmış olanlarla bir karşıtlık oluşturacak... Zamanla, tarihsel süreç içinde, kimi kez işgal ya da atalarımızın toprağı diyerek hak iddia etmeyle, kimi kez de ortak ataya (geçmişe) sahip olmakla ve yine dil, bölge, giysiler ve yaşam biçimi ile kanıtlanmış -olan- en geniş anlamdaki kültür ile günümüzdeki ilk yerleşmiş olan ve sonradan yerleşmiş olanlar arasında sürüp gidecek bir yerli -olma- mücadelesi ortaya çıkacaktı. Sonuçta, bu kriter, ilk kriterde söz

konusu edilmiş olanları; özel sosyo-kültürel davranışlar ve hâkimiyet kurma ilişki kriterindekileri bütünüyle dışlayan bir kavramlar bütünüdür. günümüzde, uluslararası alanda değişmez olan iki resmî görüş bulunur: Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (OIT) 169 sayılı kararlarının 1989'da ki uyarlanmış hali ve Birleşmiş Milletler'in yerli halkların evrensel haklarına dair bildiri tasarısıdır. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kararları, bütün dünyadaki bir çok yerli halk örgütleri tarafından desteklenen, onları belirli bir noktada birleştirmeye yarayan yerli halkları tarihsel ve kültürel yönden tanımlayan, günümüzdeki özel olarak yerli halklarla ilgili uluslararası en önemli yasal metin konumundadır. Böylelikle, yerel halklar, işgal, sömürgeleştirilme ya da günümüzde ki devletlerin sınırlarının belirlenmesi sırasında bir ülkede ya da bu ülkenin bir bölgesinde oturan halkların torunları olan ve yasal statülerine bakılmaksızın kendilerine özgü ekonomik, politik, kültürel kurumların bazılarını ya da tümünü koruyan, bağımsız devletler içindeki halklar olarak tanımlanmıştır. Buna paralel olarak da, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün kararları, doğrudan toplumsal, ekonomik, kültürel koşulların onları ulusal topluluğun geri kalanından ayırdığı ve kendilerine özgü adetleri, gelenekleri, ya da özel yasalarla statüsü kısmen ya da bütünüyle belirlenmiş olan kabile topluluklarına uygun düşmektedir. Açık bir şekilde, bir kıtadan diğerine çok farklı durumları kapsama eğiliminde olan bu ikili adlandırmaya, aynı sayılı kararlar tarafından üzerinde önemle durulan yerli

halkların kendi kaderini tayin etme önceliği ve temel kriteri - yani; bundan böyle artık onların bu sıfatla adlandırılmalarını sağlayan en son hak ve olanağı da- eklenir. Ancak bu temel kriter her ne kadar cazip görünsede bir çok soruyuda beraberinde getirmektedir. Mantiğa ve Bireysel değere dayalı bir sorun olan yerli kimliği oluşturma düşüncesi, oportunist yaklaşıma meydan vermeyen temel metne göre, kollektif kimlikleşme sürecinde ve sürüp giden bir strateji çeşitliliğinde toplumsal karmaşıklığa meydan veren ikili bir yanlış anlamayı da barındırır.

Bununla birlikte, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün bu yaklaşımı o ana kadar öne çıkan görüşlere göre dev bir adım olarak ortaya çıkar. yerli halkları gelişmenin geçmiş bir evresinde, geri kalmış topluluklar olarak sunan evrimci anlayıştan kopmayı dener. Sonrasında da, yerli ve kabile halklarının genel karakterlerine göre belirgin dinamiklerle şekillenmiş özel toplumsal grupları biribirinden ayırır. Sonunda, hangi kıta temel alınırsa alınsın, farklı özellikte bireyler olarak görülenlere varıncaya kadar, bütün toplumsal katmanları ortak bir kimlik etrafında birleştiren yapısal bağları gösteren halkı ya da toplumu tekil biçimiyle adlandırmaktan çok çoğul biçimiyle "yerli halklar" olarak adlandırmayı benimser. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 169 sayılı kararları yerli halkların ve azınlıkların haklarına uymaya yönelik mücadelede önemli bir başvuru kaynağı oluştursada, günümüzde, yalnızca yasama

gücü bulunmayan Birleşmiş Milletler üyesi çok az ülke tarafından onaylanmıştır. Bu yalnızca, onu kabul eden ülkelerdeki ulusal oluşumları zorlayıcı bir alan oluşturarak hızlandırabileceği anlamına gelir.

1985'te ki, Birleşmiş Milletler'in (ONU) İnsan Hakları Komisyonundan bir çalışma grubu tarafından öne sürülen Yerli Halkların hakları Bildirgesi tasarısına gelince, devlet temsilcileri ve yerli delegeler arasında sonuçsuz bir hukuksal gizlilik gösterisine dönüştürülerek, hiç bir zaman, bölümler halinde temel çalışma konusu oluşturacak sürekliliği sağlayamadı ve sonuçlanmadı. Bilimselliği dışladığı ölçüde tartışmalı olan halk sözcüğünün çoğul biçiminde "halklar" olarak kullanımının kendi kaderini tayin etme hakkı yasası daha da tartışılır bir durumdadır. Bu yasa, tarihîni şiddetiyle şekillendirmiş olduğu yerli halkların tanınmasının ekonomik, politik, toprak ve kültürel alanlarına değinen ve hukuksal çokanlamlılığı barındıran bir yasadır. Egemen devletleri bölmeyi içermemesi koşuluyla, yani ayrılma hakkını barındırmayan günümüzdeki bildirge tasarısında, bu şekilde formüleleştirilen kendi kaderini tayin etme hakkı metnin tartışmasına katılmış çok sayıda devletin nezdinde kabul edilebilir görünür. Aynı zamanda, bunun, 2004'ten, Birleşmiş Milletler tarafından ilân edilmiş olan uluslararası yerli halkların resmî dönemsel birleşim oturum- tarihinden önce kabul edilmiş olmasıda hala kesin değildir.

Elde edilen kriterler üzerinde yetkili kişilerin savaşı ve yapılan tartışmalar nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın düne göre bu gün daha açık bir şekilde, somut tarihsel ve toplumsal gerçekleri dışlayan yerli kimliği konusunun en azından daha belirgin hale gelmiş olacağını gösteriyor. Yerli kimliği, *a priori* verili kültürel ya da doğal bir farklılığı temel almaktan çok, söz konusu edilen toplumlarda ki hâkim olan güç ilişkileri içinde tanımlanma eğilimini barındırır. Werner Sollors'un açıkladığı gibi, etnisite bir şey -nesne- miş gibi ele alınamaz, o, ancak bir süreç olarak ele alınabilir tasarlanabilir. Yerlilik, daha ileride göreceğimiz gibi, politik alanda kendini gösteren ve orada yürütülen toplumsal, kültürel ve ekonomik haklar mücadelesine tamamıyla bağlı olarak, zamanda ve mekanda var olan toplumsal bir olgudur.

2. Sayısal Gerçeklik

Birebir yaşayanlar tarafından saptanmış gibi aitlik duygusuna verilen önemin ve kimliğin tanınması, kriterlerinin incelenmesi (kendi kaderini tayin etme kriteri)'nin ötesinde, yerli halklar ve diğerleri arasındaki kesin ve ayırıcı çizginin varlığıyla anlaşılmış olacak. Bu halkların nüfusunun büyüklüğünü tam olarak sayısal açıdan göstermenin zorluğu var olmakla birlikte, yinede tahmini rakamlar bulunmaktadır. Dünyada, en çok, 70'ten fazla ülkede yaşayan 300 ile 400 milyon arasında yerli halkın var olduğu ileri sürülür. Amerika kıtasındaki Amerikan yerlileri ile birbiri ardına belirsiz sayıda

sömürgeleştirilmiş olanların torunları arasındaki var olan tarihsel farklılık söz konusu edilen bu sayıları arttırmaktadır: Bir ülkeden diğerine yoğunluğa bağlı olarak çok farklı olmakla birlikte sayıları yaklaşık 30- 35 milyonu (%1'i Brezilya'da, %50'si Guatemala ve çevresindeki Bolivya ile Peru'da) bulur. Bu sırada sayısal olarak topraklarında en çok yerli barındıran ülke tartışmasız, yaklaşık 10 milyon yerli nüfusu ile Meksika'dır.

Belirgin bir şekilde Avrupalıların yerleşmediği Asya'da, önemli içsel nüfus hareketliliği görülmüş olmasıyla birlikte, yerli halk nüfusu hala önemli bir sayıdadır: Doksan milyonu Çin'de, yetmiş milyonu Hindistan'da olmak üzere, bu iki ülke nüfusunun hemen hemen %8'ine karşılık gelen yaklaşık ikiyüz milyon yerli nüfusu vardır. Yerli halk nüfusu okyanus bölgesinde yaklaşık sekiz milyonu, Avrupa'da ise yüzbinleri bulmaktadır. Yerli halkların ve etnik azınlıkların en sorunlu görüldüğü yer ise Afrika'dır. Antropolog François Braen Afrika'da bulunan günümüzdeki bağımsız devletlerin çoğunda, Avrupa'lı ya da Arap sömürgecilerin oradaki sınırlı yerleşimleri dışında, hemen hemen sadece Afrikalıların bulunduğunu, geleneksel bağlarla birlikte toprağın ve kendilerine özgü bazı kültürel davranışların korunması özelliği ölçüt alındığı takdirde, kesinlikle Afrikalıların büyük çoğunluğunun, özellikle köylülerin hepsinin yerli olduklarının ilân edilebileceğini belirtir. (F.Braen, 1999, 12) Bu adlandırma, bütün olgularla birlikte, çoğunlukla,

özellikle bağımsız ulus-devletlerdeki azınlığa ait olanları ve kendilerine özgü üretim ve zenginlik alanlarının tümünü ya da bir kısmını koruyarak ulusal topluluğun kalanından ayrılanları göstermiş olmaktadır. Touregli göçebelerin, Peul'deki hayvancılıkla geçinen toplulukların, Massai'lerin ya da hala avcı-toplayıcı Khoisan'ların durumu böyledir.

II. Sömürgeleştirmeden Küreselleşmeye: Baskı Altına Alınan Halklar

Geride kalan yüzyıllar boyunca, yerli halkların tarihî öncelikle hedef-halkların tarihî olmuştur. Sömürgeleştirme dönemleri boyunca yok edilmiş, ezilmiş ya da egemenlik altına alınmış, bağımsızlıkları anında tekrar bastırılmış, zaptedilmiş ya da unutulmuş olan ve bu son dönemde de ulusdevletler içinde asimile edilmiş, bastırılmış ya da folklorize edilmiş olan yerli halklar, pazarın küreselleşmesine uyumlaştırma (ya da dışta bırakma) süreciyle de hala aynı konumdadırlar. Çok farklı koşullara bağlı sıradışılığın ötesinde, bir süreklilik belirir: Yerli halklar eğitim sistemine dahil edildiklerinde daha çok sömürüldüler. Öncelikle Amerika kıtasına olan tarihsel ve kültürel yakınlığından ve yine gerek Afrika'daki, gerekse Asya'daki sömürü mekanizmasının işleyişine olan akrabalığı nedeniyle Guatemala'daki Maya'ların durumu, bu özel durumun sembolik bir örneğini oluşturur.

I. Guatemala'daki Maya'ların Sembolik Durumu

Guatemala'da önceden olduğu gibi, toplumun baskın kesimleri tarafından hazırlanan ve kontrol edilen, ideolojik aygıtın temel ögesi olarak tarih, yüzyıllar boyunca süren sömürge öncesi yerli halkların gerçekliğini, dolayısıyla da Colomb öncesi Maya halkının gerçekliğini çarpıttı. Son olarak Consista zamanında maruz kalınmış olan baskı, zulüm ve yağmayı haklı gösterme yanlısı, Mezo-Amerikan bölgesinde oturan diğer halklar gibi yerli halkların geri, vahşi ve ilkel özelliğini gösteren olgulara dayanan bir anlatım güdüldü. (Menmagua, 1998, 21) 1524'te İspanyolların işgal ettiği bölgedeki yerli halklarla Maya halkı yapısal ayrımcılık sürecinin olağanlaşması ve kökleşmesinin kurbanı olacaklar. İşgal, yerli halkların topraksızlaşması ve toprağın önemli bir bölümünün tek bir elde toplanması sonucunu getirecektir. Asıl sömürgeleştirme, bundan sonrası iyi bilinen üçlü baskı mekanizmasıyla gelişecek ; bir taraftan kendi içlerinde etnik alt gruplara bölünmüş yerliler ve diğer taraftan savaşlarda kullandıkları at, kılıç ve ateşli silahlarla üstün durumda olan İspanyol işgalciler arasında eşitsiz ve kanlı çarpışmalar sonucunda ilk olarak askerî baskı oluşacak, hemen arkasından *Encomienda* sisteminin genelleştirilmesi yoluyla oluşan işgücü bağımlılığı ve *Latifundia'nın* oluşumuyla da toprak haklarından mahrum bırakma temelinde ekonomik baskı kurulacak, son olarak, öncelikli amaçlarının sabotajları,

isyanları ve dağlara kaçmaları sona erdirmek olduğu bildirilen temel biçimini incil vaazcılarının oluşturduğu ideolojik baskı kurulacaktır. İspanyolların gelişinden 17.yy'ın başına kadarki dönem boyunca bu bölgedeki yerli nüfusunun üçte ikisinin şiddetin, dışarıdan gelen hastalıkların, yağmalanmanın kurbanı oldukları, daha genelinde de, fiziksel olduğu kadar toplumsal ve kültürel direnme olanaklarının zayıflatıldığı tahmin edilmektedir.

İspanyol tahtına göre, işgücü ve toprak bölgenin iki temel kaynağını oluşturacak, bunu sömürgecinin ilk yıllarında iki ekonomik kurum sağlayacak: yerlilerin Encomienda'sı ve sömürgecilere toprakların (dağıtılması) *Repertimonto'su* *Encomienda* (Hristiyanlaştırma zorunluluğu ile tarım işleten sömürgecilere yerlileri bedava çalıştırma hakkı veren kurum)

gerçekten yeni üretim ilişkilerini ortaya çıkaracak. Bu tamamiyle yerli topluluğa ait tarımsal yapıların bütününde oluştu. O güne kadar kabile topluluklarından oluşan Guatemala'daki yerli halklar -ölümle ya da çalışma karşılığı, baskı altına alınmış topluluklardaki topluluğun ileri gelenlerinin dinsel ve askerî korunmasının sağlayarak- yeni işgalciler tarafından kendilerine dayatılan bir çeşit kölelik ilişkisinin ağır bastığı yeni bir toplumsal ilişkiye girerler; bununla birlikte çok geçmeden hissedilen işgücü eksikliğini karşılamak için, sömürgeciler tarihsel süreçte torunları yeni bir yerli halkı Guatemala, Honduras ve Nikaragua ile iç içe bulunan Garífuna halkını- oluşturacak olan Afrikalı köleleri getirecekler.

İdeolojik planda, işgalciler kilisenin de yardımı ile kendi kendilerini yönetmekten yoksun ve aşağı olarak gördükleri yerli halkın topluma zorla uyumunu sağlayacak bir baskı sistemini haklı çıkaran ırkçı bir söylem ortaya atacaklar. Kendini beğenmiş bir grup papazın baskısı -etkisi- altındaki papa Valladolid tartışmasından yararlanarak, 1537'de yerli halkların gerçek bir insan olduklarının ve ruhlarının da olduğunun şüpheli olduğunu kabul ettiğinde, buna bağlı olarak, inançları ve gelenekleriyle yerli halkların hor görülmesi ve alay konusu olmaları sona ermeyecek, (Cetri, 1983, 4) zamanla baskın olan bir Creol ve Ladino (yerli olmayan, melez, beyaz) bir dünyası ile kendi topraklarında dışlanmış, kullanılmış ya da mültecileştirilmiş bir yerli dünyası yan yana gelecek. Yine de,

çoğunluğunun kendi öz dillerini, kimliğini ve inançlarını koruyan bir yerli dünyası... Aldatıcı bir Hristiyanlık gereğince bozulmuş ya da tam olarak, varolmanın nesnel koşullarının kargaşalığı ile yıpranmış bir yerli dünyası.

1821 bağımsızlığı ile, Guatemala'lı Maya'ların durumu temelde iyiye doğru bir gelişme göstermeyecek, tersine, önemli bir Guatemala örgütü olan Mesa Nacional Maya'ya göre, Amerikan merkezli cumhuriyetlerin İspanya'dan ayrılması ya da bağımsızlık olarak adlandırılân şey, gerçekte ispanyol rejiminin dayattığı gelişmelerini önleyen engellerden kurtulmak amacıyla, kamuoyunun memnuniyetsizliğinden yararlanarak Creol'lerin (işgalcilerin torunları) gücünü sağlamlaştırmasından öteye geçmedi. Sömürgeci devletin müdahaleciliği ve ekonomik hareketlerin düzenlenmesi onların topraktan istedikleri gibi yararlanmalarını engelliyordu. Orta Amerika'nın bağımsızlığına karar veren Creol'ler toprağa ve üretim fazlasına önem verdiklerinden, onlara cazip gelen ekonomik ve politik liberalizm düşüncesi mutlakiyete, feodal ekonomiye, değerli madenleri ve ticari zenginliği sömüren merkantalizme karşı olarak doğdu. (Menmagua, 1998, 25)

Pratikte, 19.yy boyunca Guatemala'daki olgulara tutucu, baskın bir akım ile su yüzüne çıkmaya başlayan liberal akım arasında geçen bir etkileme savaşımı damgasını vuracak. 1871 "liberal devrim"e kadar gücü elinde tutacak olan ilki -tutucu akım- sosyo-ekonomik yapıyı ve koloniden miras kalan

avantajlarını sürdürmeye çabalayacak, 1850'li yıllarda kahve üretiminin Guatemala'ya girmesiyle birlikte, bu değişimin ikincilere yaradığı, sonrasında (artık) liberal akımın zenginleşmiş Ladino'lardan ve toprak sahibi Creo'lardan oluşan yeni bir kahve üreticisi sınıfı tarafından savunulduğu görülecek. Geleneksel oligarşik-sömürgeci sınıfın sıkışık durumda olması, bu sınıfı büyük ölçüde tarım ürünleri ihraç eden bir ülke olmayı engelleyen eski ekonomik yapıyı dönüştürmeye zorlayacak. Topraksızlaştırmanın genelleştirilmesine karar verilmiş olduğunda, bundan ulusal toprak sahipleri, eski tutucu güce yakın olan kilise mensupları ve topraklı yerli topluluklar etkilenecek, zor durumdaki büyük toprak sahiplerinin topraklarında yeni bir çalışma zorunluluğu getirilecektir. 20.yy'ın ilk yarısında Guatemala ekonomisini, Dünya ölçeğinde, kapitalizmin gelişmesine uyumun ve bağlanmasını sağlayacak birbiri ardına gelen olgular bütünü görülecek. Böylelikle, doğrudan yeni büyük toprak sahiplerine yönelik banker sistemi yaygınlaşacak, kredi sistemi girecek, iletişim sisteminin altyapısı modernleştirilecek ve oluşturulacak, sömürgeci Almanlar'dan, Birleşik Devletler tarafından yükseltilmiş olan dolar diplomasisine kadar, yabancı sermayenin ilgisini çekecek, son olarak ta, uluslararası pazarın isteği doğrultusunda yeni tarım ürünlerinin (yün, şeker kamışı vb.) ekimi girecek.

Birden bire olan değişimler, daha dün toprağa dayalı sömürge oligarşisinin boyunduruğunda olan yerli halkların yaşam koşullarını temelde iyiye doğru değiştirmeyecek, toplumda ve doğadaki varlıkları alt üst edilmiş, çoğunluğu alçaltıcı bir hizmetçi konumuna indirgenmiş olan yerli halklar güçlü bir proletaryalaştırma sürecine tâbi tutulacaklar. Süreç, temelde, yiyecek yetiştiricilerinin zararına ancak, büyük toprak sahipleri ve bir avuç yabancı sermayenin yararına olacak olan ihracata dönük ürünlerin ekim alanlarının genişletilmesinin genelleştirilmesi ile bağlantılıdır. Gerçekten, yerli halklar dünyada ki sınıfların en alt basamağına girerler. Guatemala'lıların politik yaşamına özgü olguların ve âni hareketlenmelerin ötesinde, 20. yüzyılın ikinci yarısına iki tür gelişme zinciri modeli damgasını vuracak. Birincisi: Birleşik Devletler'in ve ordunun yardımı ile Başkan Jacobo Arbenz Guzman'ın devrimci hükümetinin toprak reformu girişimlerine karşı tepkiye tutunacak -yerleşecek- ve önde gelen ulusal kesimlere yalnızca toprak yapısının devamlılığını değil, sosyo-ekonomik yaşamın diğer alanlardaki girişimlere de önemli bir özgürlüğü, serbestliği garanti edecektir. Böylelikle ki, tarımdaki bazı çeşitliliklere paralel olarak çoğunluğu zaten Kuzey Amerikalı yatırımcıların elinde bulunan sanayi, ticaret ve banker sektörleri gelişecek. Ekonomik ve politik gücü büyüyen ordu, bütün toplumsal örgütlenme girişimlerini ağır bir şekilde bastırarak bütünlüğün korunmasını sağlayacak. Yerel el emeğinin aşırı sömürüsü, toplumsal eşitsizliğin yasallığı ve özel

girişimin yeniden değerlendirilmesi ulusal gelişmeyi hızlandıracaktır.

Yakın geçmişteki ikinci gelişme modeli de Guatemala'nın dışarıya karşı yapısal bağımlılığını sağlamlaştıracak ve küreselleşmiş pazar ekonomisine eklemlenmesini gerçekleştirecek. 1980'li yıllarda sivil yönetimin çekilmesi ve tekrar dönmesinden yararlanarak sağlamlaşacak Guatemala için bu model makro-ekonomik dengelerin oturtulması ve uluslararası büyük sermaye kuruluşlarının kurallarına uyum: yapısal uyumlar, genel bütçenin sağlamlaştırılması, devletin rolünün yeniden tanımlanması, düzenlenmesi yabancı mallara ve yatırımcılara sınırların açılması anlamına gelir. Guatemala'lı Maya örgütlerine göre bu uygulamaların bilânçosu tam bir felakettir: Bu uyum politikalarının uygulanması, nüfusunun dörtte üçünün çektiği yoksulluğa bir alternatif oluşturamadı. Tersine; üretici yapının durgunlaşmasına, toprağın, gelirlerin ve sermayenin bir noktada aşırı toplanmasına, emek piyasasının ve iç pazarın zayıflamasının derinleşmesine katkıda bulundu. Parasal küçülme ve devlet gelirlerindeki açığın kısılması politikaları ile birlikte malî ve ticarî liberalleşme politikaları çok sayıda memuru, gelirleri ve önemli bir kesimin beslenmesini daha özellikle de Maya nüfusunun gelirlerini ve beslenmesini etkiledi. (Menmagua, 1998, 30)

Demek ki, genel olarak Guatemala yerli halkı için son yarım yüzyıl bir öncekilere göre daha yaşanır bir durumda

olmayacak. Diktatörlük yılları boyunca ordunun ilk hedefi haline gelen ve bu güce karşı 35 yıl boyunca savaşıyan devrimci toplumsal hareketlere katılımlarını, gerillalara, onların liderleri Ladino'lara karşı sempatilerini ve kayıtsızlıklarını kanlarıyla çok pahalıya ödeyecekler. Buna paralel olarak, geleneksel toplum içindeki ile gelenekselle, dıştaki dünya arasındaki yerli dünyası, yeni güç ilişkileri ve kapitalizmin toplumsal ilişkilerinin küreselleşmesi ile ortaya çıkan emeğin yeni sömürgeleştirilmesi biçimlerinin yavaş yavaş içine girecekler. Küreselleşme olgusu yerel dayanakları alt üst edecek ve kâh yeni gerçekliğe gönüllü uyma, kâh boyun eğmeye ya da kabul etmeye götürmesinin yanında asimilasyona karşı direnmeye götürecektir olan bir olgudur.

Zira, küreselleşme ekonomik olduğu kadar kültürel de. Davranışsal ve mantıksal bir tek-biçimleşme eğilimi karşısında olmak, yerli halkları asimilasyonu başarısızlığa uğratmaya ya da -özel- toplumsal gruplara kadar ayrışmalarının, kendiliğinden dağılmalarının, hatta folklorik kültürel meta haline getirilmelerinin kurbanları olmaya götürmüştür. Son yıllarda, ulusal sosyo-politik alandaki açılmaya, doğrudan yerli halkların haklarına dair bir barış anlaşmasının imzalanmasına ve daha genel olarak da ülkenin modernleştirilmesiyle oluşan kültürel evrimleşmeye bağlı olarak cılız, ancak hemen hemen daha yenice, bağımsız Maya örgütlerinin ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Bu son demokratikleşme hakların savunulması

için, otonom temelinde kurulmuş örgütlenmeler Guatemala toplumunun yeni liberalleşme hareketiyle ortaya çıkmış alanda yer almaya kararlıdır. Artık dünyanın bir çok bölgesinde varolan yerli halkların bağımsızlık hareketlerinin su yüzüne çıkmaya başlamasından daha ilerde söz edeceğiz.

2. Baskının Genelleştirilme Süreci

Bu son yüzyılda yerli halkları baskıya maruz bırakmış olan küresel baskının tek bir modelden oluşmadığı açıksa da, yine de Guatemala'nın durumu buna örnek olabilir. Bugün nüfusunun yarından çoğu yerli halklardan oluşan bir ülkede, bu yerli halkların baskıya uğramalarının, yağmalanmalarının ve birbirini ardına farklı biçimlerde ortaya çıkan araçlaştırmalarının tarihî kendine özgü sosyo-kültürel davranışlara sahip olan bir çok grubun yaşadığı sürecin bir örneğini oluşturur.

Avrupa'lı işgalciler, özellikle Afrika'daki halkların çoğu için, bağımsızlıklarına ya da farklı baskı ya da köleleştirme biçimleri içeren baskıya maruz kalmalarına kadar, onların, yeni sömürgecilere bağlı (ya da hizmetinde bulunan) bir kabile ya da etnik grup statüsüne geçişi anlamına gelmektedir. Avrupa'lılar sömürgelerini politik olarak kontrol etmekten vazgeçtiklerini açıkladıklarında, keyfi olarak çizilmiş sınırlar post-sömürgeci devletlerin resmî sınırları haline dönüştü. Bu sahiplilik değişimi, yeni bağımsız devletlerdeki halkların konumlarına ve statülerine yansdı. Böylelikle, yerli toplulukların çoğunluğu, "devletimsi"

sınırlar içindeki etnik hegemonyayı oluşturan yeni Afrikalı seçkinlerin boyunduruğu altına girdi. Bu ulusal yerli seçkinler avcılık ve hayvancılığın yok olmasına, bütün halkın sefilleşmesi ve acı çekmesine ve yerli halkların haklarını savunma isteklerinin artmasına yol açan yerleşik tarım politikaları üzerinde durdular. Dev büyüklükte ulusal parkların açılması ve başka zengin büyük tasarıların öne sürülmesi de büyük nüfus değişimlerine yol açmıştır. Yeni devletlerin kültürel baskısı ayrımcılığı yükseltti ve böylece azımsanamayacak sayıda bazı etniler ulusal gelişmenin dışında bırakılmış oldular. Onlar, Guatemala'lı Maya'larda olduğu gibi politik sömürge olmaktan kurtulma sürecinin ve bağımsızlığın avantajlarından yararlanmadılar. Tıpkı Latin Amerika'daki yerli halklar gibi onlar da doğal kaynaklarını sömüren ulusal paravan şirketlerin, uyum politikalarının ilk kurbanları oldular.

Daha genel olarak, bugün, Asya'daki, Afrika'daki ve Latin Amerika'daki yerli halkların büyük çoğunluğu, uluslararası malî kuruluşların tek yanlı buyruklarına ve ulusal paravan şirket girişimlerinin önceliğine bağlı olarak, çok sayıdaki güney ülkesinde ulusal seçkinler tarafından davul çalarak uygulanmış olan yıkıcı, ancak eşitlikçi olmayan bir gelişme modelinin sonuçlarını ödemektedirler. Ormanların yok edilmesi, kamulaştırma, madenlerin ve petrolün yağmalanması, askerileştirme, halkın topluca göçe zorlanması, barajların inşası, grup ve kitle turizminin gelişmesi... Dünyanın dört

bucağındaki yerli halkları etkileyen günümüzdeki modern sömürgeciliğin göstergesi olan liste hiç te kısa değildir. Teknolojik gelişmenin, dış sermayenin ve kaynakların kullanımının peşinde olan ulusdevletler, çokuluslu şirketlere ve yatırımcılara topraklarında istedikleri gibi yerleşebilmeleri için en uygun koşulların garantisini sunmaktadırlar: Serbest bölgenin oluşturulması, vergi indirimi, kazançların ve kaynakların yurtdışına çıkma serbestliği, sendikaların etkisizleştirilmesi, yaşam koşullarına dair normların yokluğu gibi. Her nerede ekonominin küreselleşmesine katılmışsa, orada, yerli halklar kendi iradelerinin dışında ve başka yerde alınmış kararlarla ortaya çıkmış olan bir bağımlılıkla karşı karşıya bırakılmışlardır. Böylelikle kambiyo fiyatlarındaki dalgalanmalar ya da uluslararası piyasadaki temel hammadde fiyatlarının değişimi, çoğunlukla yerli halklar üzerinde yıkıcı etkileri olan sonuçları doğuran yatırım ve spekülasyon stratejilerindeki geri çekilme değişimlerini haklı göstermektedir.

III. Su Yüzüne Çıkan Halklar: Hangi Koşullarda?

Yerli halklar, yüzyıllardan bu yana çoğunluğunu sıklıkla maruz kaldıkları baskının kurbanları olmalarına rağmen, günümüzde yeniden tanımlanan kıtasal ve ulusal panoramaların ortasında potansiyel bir güç olarak görünmeye başladılar. Üyelerinin seslerini duyurabilmek için, öncelikle yerel, arkasından bölgesel planda ve sonunda ulusal, hatta uluslararası alanda örgütlenmeler oluşturuldu. Çağdaş

biçimlenme yeniliğine ve tamamıyla -henüz- zayıf ve belirsiz olmaları nedeniyle, bu olguya kayıtsız kalınmamalıdır. Bu ortaya çıkmanın anlamı nedir? Ve hangi içsel ve dışsal koşullarda oluşmuştur? Hangi yeni oluşumlar ortaya çıkmak için uygundur? Ve günümüzdeki yerel, ulusal, uluslararası güç alanlarının yeniden tanımlanma sürecinde bu nasıl mümkündür? Bu sorulardan bazılarını ele alacağız.

Birikim biçimlerinin günümüzde yeniden yapılması evresinde olan kapitalist ekonomi, yerli halklar için bütünüyle elverişli olmayan biçimlerde görüldüğü halde, paradoksal bir şekilde, az ya da çok serpilmiş olarak kimliksel belirleyicilerin su yüzüne çıkmasının koşullarını da yarattı. Söz konusu bu gerçeklik yeni değil: Neoliberal politikaların genelleştirilmesi ile biçimlenen ekonomik ve -özellikle de- malî ilişkilerin

küreselleşmesi, ulusdevletlerin zayıflaması, emek ve üretim ilişkilerinin karmaşıklaşması, kitle iletişim ve tüketim modelinin yaygınlaşması ve özel kimliklerle küreselleşmiş pazar arasındaki şokun tekrarı. Küreselleşme bir şekilde tek biçimli kültürlerin dağılmasını, kolektif kimliklerin ve temel toplumsal rollerin parçalanmasını ortaya çıkardı. Kıtaların her birinde, yönelim dinsel, ulusal ya da etnik özellikli kimliksel hareketlenmelerin çoğalmasına eşlik etti. Bu hareketlenmelerin çoğunluğu, meşrulukları ne olursa olsun, mitik, homojen toplumlara dair köktenci hareketler ve gizli, gerici önderler tarafından şiddetçi, otoriter bir biçimde şekillenme eğilimi barındırmaktadırlar...

1. Kimliksel ve Toplumsal Hakların Dile Getirilmesi

Tehlikeli ve dalgalı bir çerçevede, neoliberal küreselleşmeye karşı savaşılarak yerli halk ve demokratik, kolektif aktörlerin su yüzüne çıkması meraklı gözlemcilerin dikkatini çekmiştir. Ekvador'un, Meksika'lı Chiapas'ların ve buraya almadığımız diğerlerinin konumları böyledir. CONAIE (Ekvador Yerli Uluslar Konfederasyonu)'dan Zapatist Maya başkaldırısına kadar, hareketlenmeler yeterince özgün biçimleriyle, etnik bir aitlikten, politik ve toplumsal eylemlerden, topluluk önderlerinden oluşan kendiliğinden hareketlenmeler olarak algılandı. Daha düne kadar Chiapas devletinin San Cristobol Les Casas piskoposu olan özel tanık Samuel Ruiz, köylünün ve yerlinin toplumsal ve ekonomik

yapıdaki değişimi etkilemekte, yönlendirmekte yapısal yetersizliğinin olduğuna dair dogmatik bir inancın var olduğunu açıklar. Üretim ilişkilerinin merkezinde yer almış olmaları nedeniyle yalnızca işçi sınıfının böyle bir değişimi gerçekleştirebileceğine dair bir söylem vardı. Ve yine tersine kültürel ve etnik kimliğin bilincine varmış yerli süreci geciktirecekti; çünkü “yalnızca sömürüldüğünün bilincine varan işçiler” birleşebilirlerdi (S.Ruiz, 1996).

John Holloway, eski toplumsal ilişkiler modelinde bir kriz yaşadığımızı belirtiyor. Eski kimlikleri, savaş biçimlerini ortadan kaldıran bir kriz... Direniş yeni biçimler alıyor, çoğunlukla parçalı, bölük pörçük, etkisiz ya da karşı çıkma biçimleri olarak tanımlayamayacağımız biçimlerde ancak varlığını sürdürüyor. Mücadeleler, çoğu zaman, artık işçi sınıfının kitle mücadelesi değil, fakat tamamıyla farklı mücadelelerin yeni bir karışımıdır: Doğa ve insan ilişkilerinin yeniden tanımlanmasına yönelik kadınların mücadelesi, yaşamın bütün dönemlerine dair insanların hak mücadeleleri, çocukların, yetişkinlerin, yaşlıların yalnızca ayakta kalmaya yönelik mücadeleleri. Bu mücadeleler kişisel olarak ele alındığında parçalı, kolektif açıdan zorlayıcı ve bağlantısız, ancak aynı zamanda insan onuruna yakışan değerlerin yerleştirilmesini amaçlamaktadırlar. Bütün bu mücadelelerde ortak olan şey Zapatistlerin en basit ifadelerinde biçimlenmiş olan bir şey, bir çılgıktır: *Ya Basta!*.. (J. Holloway, 1997, 45)

Gerçekten, kapitalist ekonomik ilişkilerinin ya da bireyleri emek-sermaye ilişkisi, ilişkisine yerleştirmeye yönelik geçiş ilişkilerin değiştiğini veya onları ona göre biçimlendirmenin avantajlarının ortadan kalktığını göz önünde bulundurmak gerekiyor. Şimdiye kadar kullanılmış ya da hala kolayca sömürülebilen, el emeklerinden yararlanan yerli halkların konumunda, onların örgütü de, geleneksel toplumsal örgütlenmeleri, üretim ve tüketim sürecinde faydasız bir yığın oluşturdıklarında, yerli halkların kalıcı ya da geçici -bir-yoksullaşmalarına izin verirler.

Latin Amerika'da ve özellikle Ekvador ile Meksika'da, toplumların ve ulusal yapıların yeni liberalleşme süreci, güçlü ya da yaptırımcı devletler ve bizzat onların aygıtları tarafından tamamına yakını tekelleştirilmiş olan alanları ortaya çıkardı. Yerli önderler böylelikle değerleri üstün tutan toplumsal oluşumu savunan iklimin orada ortaya çıktığını iyice anladılar. Amaç: politik, kültürel ve toplumsal otonom istemlerinin varlığını gündemde tutmak. Eğer toplumsal adalet umutları sönerse, sonrasında, iktidarın hesap verme zorunluluğu, farklılıkların tanınması ve demokratik hakların yeniden çoğaltılması arayışı gündeme gelecektir. En klasik devrimci gerilla modelinden uzaklaşırsa, belirli bir güç, çünkü yerli halklar, bir daha kazanılmayacak şekilde kaybedilmiş olacak, kurtuluş ümidini taşıyan savaştan da uzaklaşmış olunacaktır. Günümüzde ki kimliksel başkaldırıda bulunan ve aynı zamanda

devrimci ve demokrat olan bu yerli halklar, özel kimlikleri yok eden ve toplumsal eşitsizliğin temel nedeni -belirleyicisi- olan tekelleşmiş pazara karşı savaşa, dünyanın her bir tarafına saçılmış politik, kültürel ve toplumsal başkaldırıları birleşmeye çağırırlar (B. Duterme, 1998). Günümüzde ki yerli savaşçılar amaçlarının taslağında anlaşırlar: ayrılıkçı olmayan bir otonom, asimilasyonsuz bir entegrasyon... Küreselleşmenin tek biçimleştirici dalgasına ve ulusal otoritelerin paternalist ya da *entegrasyonist* yerliliğine karşı, *Latino* -Amerikan yerli halk örgütleri kimliklere saygılı olan bir yerlilik anlayışıyla karşılık veriyorlar: farklılıkların birliğini sağlayabilen, çoğulcu demokrasilerde ulusal ve yerli bütün vatandaşların eşit ve farklılığının tanınmış olması. Eğer bu çağrı evrensel bir çağrıysa, yerli hakların ulusal, uluslararası yeni bağlantılarıyla, ütopya sırası bu gün Latin Amerika'da, Asya'da ve bir ölçüde Afrika'dadır. Daha ileride bu ütopyaların ve şimdiye kadar hiç bir yerde henüz ortaya çıkmamış humanist içerikli bir evrensellik ve etnik karakter özellikli hak aramaların ulusal ve uluslararası mücadelelerindeki anıtta birleşmeye, hayale çağıran bu hak isteminin altını çizeceğiz. Onlar geleneksel toplumlarda ortaya çıkmaya başlayan seçkin, yenilikçi, ilerici gençlere, kuşaklar çatışmasına ve modernleşme ile oluşumları hızlanan toplumsal tek biçimli değerlerin kopuşuna dayandığı kadar, yerli halkların dünyasına özgü değerlerin mirasına da dayanırlar. Ve yine onlar, dayanaklarını, son yılların konusu olan -ister dinsel planda teolojik kurtuluştan esinlenmiş olsun,

ister günümüzdeki gelgitli devrimci hareketlenmelerden ve sendikal, köylü örgütlenmelerden oluşmuş olsun- ütopyaların taşıyıcısı, kültürel ve politik hareketlenmelerin etkisinin çokluğundan alırlar. Tehlikeli ve kırılgan olduğu kadar barışçıl ve özgün olan bu sınırsız değerlerin ve toplumsal eşitlik ideali doğrultulu özel söylemi olan bu hareketlenmeler, çoğu gözlemci tarafından eski Yugoslavya'daki, Cezayir'deki ve Hindistan'daki -ayrıca başka yerlerdeki şiddet içinde kaybolmuş ya da küreselleşmeye karşı kendi kendine bir geri çekilmeyle karşılık vermiş olan diğer etnik- kimlik hareketlenmeler karşısında bir örnek olarak algılanmıştır. Kendi içine kapanmak yerine, Ekvador ve Chiapas başkaldırıları, boyun eğmemek için yeteri kadar açık ve yeteri kadar kimliksel olan, -onlarla ters düşmeden- yerel, ulusal ve uluslararası ağlarını çoğaltıyorlar. Onları taşıyan yerli halklar yönünden bir tanınma ve benimsenme istemi, moderniteye uyma iradesi gösteriyorlar. Politik sistemin ve toplumsal belirleyicilerle devletin ilişkisinin modernleştirilmesine odaklı olduğu kadar, dünyadaki var olan kapitalist sistem sorununun yeniden ele alınması zorunluluğu çabasına odaklı bir istemleri var (Y. Le Bot, 1998). Dolayısıyla yeni belirmeye başlayan bu hareketler geçmişteki (dünkü) köylü sendikaları ile yerli örgütlenmeler arasındaki anlaşmazlıklardan dersler çıkarmışa benzerler. Sınıfsal temelli olan köylü sendikaları incelemelerinde ve mücadelelerinde toplumsal ilişkilere ve onların toplumsal kurumlarının sınıfsal temeline öncelik verdiklerinde, daha

kültürelci olan yerli örgütlenmeler gelenekleri barındıran bir kimlikselliğe, hatta eski düzenin yeniden yapılandırılmasına öncelik vermiş olmakla toplumsal planda yer almış olmazlar mıydı? Bu iki yönelimin liderleri arasındaki rekabet, yok yere, halk hareketini köylü ve yerli olarak bölmüş ve karşılıklı birbirlerinin konumlarını zayıflatarak etkisizleştirmiştir. Sonuç olarak, bu tartışmalarda haklı oldukları ve kendi bakış açılarına göre toplumsal ve kimliksel mücadele söylemini dile getirecekleri varsayılan bu köylü ve yerli temelinde birbirine karışmış örgütlenmeler, günlük yaşamın olağanüstülüğü içinde kaybolmuşlardır.

2. Kimliksel Geri Çekilme ve Zayıflama Riski

Her ne kadar başkaldırı niteliği tartışmasız bir şekilde yüksek olan kimliksel yönlü bu yeni toplumsal hareketlenmelerin yoğunluğu mutluluk verici ise de, bu hareketlenmeler teorik özgünlüklerini çeşitlendirdikleri takdirde, deneysel olarak ilk kez ele alınmış olan daha kaba yaşamsal gerçekleri gösterebilirler. Toplum bağlarını, bireysel özgürlüğü, toplumsal dayanışmayı ve evrensel zorunluluğu uzlaştıran henüz oluşmuş topyekün mücadelelerin yanlış yönlendirilmesi, somut gerçekliklerin ve onları biçimlendiren güç ilişkilerinin incelenmesi karşısında her zaman varlığını sürdüremez. Günümüzde bu tip hareketlenmelere dair bir çok tehdit var olmakta, çok sayıda kaçınılması gereken tehlikeler bulunmaktadır. Askerî olarak etkisizleştirilmiş ya da bastırılmış,

toplumsal olarak bölünmüş olan bu başkaldırı hareketleri sertleşebilir ve bu sıkıştırılmaya karşı, önce kaçmakla, sonra şiddetle karşılık verebilir ve yerli halkların egemenliği hayalini kuranları haklı çıkartarak yabancılar geri püskürtülebilir. Ya da, tersi, kendi söylemlerinin kökleşmesini zayıflatacak evrensel dava söylemi içinde yer alarak, belirsizlik içinde yok olma tehlikesiyle estesizm ya da çoğulculuk içinde bir köşeye çekilebilir. Dengelilik çok zor sağlanan ince ve kırılgan bir çizgidir. Bir taraftan yerli halk hareketlerini savunmakta olan yerli örgütlenmeleri pusuda bekleyen kimliksel taşkınlıklar, diğer taraftan bu eylemleri tehdit eden bilincin kaybolması ya da yoğunluğun azalması, özgünlüklerinin bozulması riski söz konusudur. Bu tehlikelerden ilki, gerçekten, çoğunlukla Asya'da göklere çıkartılacak kadar savunulan, politik planda ayrımcılığa, "balkonlaşmaya" ya da homojen hâkimiyet alanları oluşturmak amacıyla farklı etnik halkların yaşadığı devletlerin kimliksel parçalanmasına varan, kültürel sapmaya karşılık gelir. Bu uyuşumcu (entegreci) yönelimler, her ne kadar kültürel, politik ya da ekonomik baskı durumlarında meşru olarak görülsede, kültürel planda ırkçılığı ya da başkasını (etnik, ulusal, ...) dışlamayı kabul etme ve kendi içine kapanma, mitsel bir doğruluğun kutsanması, yeniden keşfedilmiş otarşik bir altın çağın övgüsü ile noktalanmaktadırlar... Gerçekliğin yalnızca etnik ya da milliyetçi bir okunmasına başvurduklarından, böylelikle onun toplumsal incelenmesini tamamıyla dışlamış olurlar. Sonunda, onlardan bağımsız oldukları bir sırada da,

kapitalizm'in toplumsal ilişkilerinin küreselleşmesiyle ya da politik emperyalizm'in tasarılarıyla aynı dönemde ortaya çıktığı iyice bilinen bir harekete uyum sağlamış olurlar. Kesinlikle en az şaşılacak ve yerli halk hareketi ile onların yenice oluşmaya başlayan örgütlenmelerini en az düzeye indirgeyebilecek olan tehlike, ikinci tehlikedir. Bu, ekonomik ve kültürel küreselleşmenin sert söylemleri altında, kültür alanlarını homojenleşmesi ve toplumların parçalanması, yoğunluğunu yitirmesi tehlikesidir. Küreselleşme sürecine bağlılığı taahhüt etmiş çoğu ülkede, genelde toplumsal mücadelelerin özelde yerli örgütlenmelerin eylem yeteneklerinin erezyona uğramasından gerçekten korkulur. Sosyolog Segio Zermeno toplumsal anomi faktörünün bozucu bir gücü olarak neoliberalizm'den, kollektif kimlikleri bozmaya yönelik tasarlanmış yöntemler olarak ta devlet aygıtları tarafından uygulanan politikalardan söz eder. (S. Zermeno, 1996)

Günümüzde, iletişim ağlarının genişlemesi, tüketim modeli ve kültürel sanayi karşısında, küresel tek biçimleşme ve genelleşmiş kültürel erezyon olgusuna etkilenmeden dayanabilen halkların, özel alanların ve insanların sayısı son derece azdır. Suyüzüne çıkan halkların, çoğunlukla, içinde bulunduğu dar sınırların ötesine geçme ya da taşınmasının zorluğu böylelikle anlaşılmış olur. Yerli topluluklardan ve onları oluşturan bireylerden günümüzde kalanların ötesinde, söz konusu olan şey, Batı kültürünün ve ekonomisinin küreselleşmesi evresinde ulusal birlik ve toplumsal uyum

(entegrasyon) biçimleridir. Yerli halkların mücadelesinin ulusal uluslararası alanda boğan çalışmalar kadar, söz konusu bu ülkelerde ki sosyal ilişkiler, kimliklere saygı, bölgesel hâkimiyet, otonomi, toprak özgürlüğü sorunlarında sancılı sorunlardır. Günümüzde, topraklarında ki farklı halklar ve ulus devletlerle uyumlu, her biri baş kaldırıcı nitelikte olan birçok yasal oluşumlar vardır. Çok sayıda uzlaşmaz yönetim de güç yoluyla dışlayıcılığa ya da asimilasyona baş vurma yoluna koyuldu. Bazıları ise, -topraklarında ki- yerli ya da diğer halklarla anlaşarak farklı biçimlerde kültürel, ekonomik, politik tanıma girişimlerinde bulundu. Bu formüller, duruma göre ya yalnızca girişim aşamasında ya da pratiğe geçirilmemiş ilkeler/metinler halinde kaldılar ya da tersine, yerli halkların topraklarındaki kaynaklarını kontrolüne ve politik eğilimlerine yönelik kolaylaştırıcı, ileriye doğru atılmış önemli bir adım oldular.

Hindistan'da, Kuzey Doğu Devletlerindeki bazı kanlı ayrılıkçı girişimleri önlememekle birlikte, ulusal yönetim tarafından zorla yağmalanmış toplulukların mücadeleleri sonucu yaklaşık 200 grup yerliyi tanıyan resmî metinler bulunmaktadır. Filipinlerde, yerli halkların toprak, sağlık, eğitim haklarının korumasının oluşturulmasına karşılık gösterilen ilgi ve verilen sözlere rağmen, son yıllardaki ulusal otoritenin ve onların uluslararası sermayedarları tarafından ele alınan ilerleme programına pek az bölgesel girişimler ve özellikler taşınmıştır. Nikaragua'da, tamamıyla yabancı askerî

dengeleştirme politikalarına bağılı olarak yıllarca sürdürölen oyalama ve engelleme, devrimci Sandinist hükümetin ülkenin doğusundaki yerli halklara yönelik özgün bir bölgesel otonomi planının hazırlamasıyla noktalandı. Seksenli yıllarda, tarihlerinde ilk kez, doğal kaynaklarının, eğitimin, yerel vergilendirmenin kontrolünü elinde bulunduran yönetimlerinin resmî olarak tanındı, fakat sonrasında gelen hükümetler anadili -sorununu- konusunu hasır altı ettiler.

Dünyanın enbüyük çok uluslu ülkesi, Çin'de Halk Cumhuriyeti tarafından "tanınmış" etnilerin sayısına yaklaşık, farklı zenginlikleri tanımış olan bölgesel otonomların yaratılması söz konusudur. Bu ülkede, bir başlarına sayıldıklarında ulusal nüfus azınlıkta gibi göründüğünden, ulusal nüfusun Tibetliler, Moğollar ve Hanların üstün -güç alanlarındaki ulusal çoğunlukla uyum içinde bulunarak ya da karşı çıkarak bölünmüş Uygurlar kadar büyük oldukları söylenemez. Vietnam ve Laos'taki etnik azınlıklar tarihsel süreçte yüksek platolara ve dağlara doğru göç ettiler, özellikle Amerika ve onların gizli servisleriyle biribiri ardına süregelen savaşlarda yararlanıldılar, sosyalist hükümetlerin toplumsal politikaları açısından yeterince elverişli bir alan oldular, ancak kültürel kimlik sorunlarının çözüme kavuşturulması hâla zor bir sorun olarak kalmaktadır.

SONUÇ

1. Söz konusu olan hangi kıta olursa olsun, 21. yüzyılın şafağında, ilk -yerleşik halkların kaderinde pek az bir değişme gözlemlendi. Sınırları ötesine gözünü dikmiş olan bir kapitalist sistemin ekonomik çıkarları doğrultusunda kullanılmış ya da sömürülmüş (Papua, Amazon, Tropikal Afrika), sıklıkla, bu soygun politikalarının adamları ya da yerel egemenler olan önde gelen yerel gruplar tarafından açlık sınırına itilmiş, bu nedenle yeniden canlanmış olan özel bir biçimdeki ırkçılığın kurbanları olmuş olan yerli halklar, genelde, toplumsal ve politik planda olduğu kadar kültürel planda da batı gelişme modelinin küreselleşmesinin bedelini ödediler. Yeni pazarlara doymayan, istilacı çokuluslu şirketlerin girişimleri karşısında, yerli halkların temel- yaşamsal gelirleri, çoğunlukla, ulus-devletlerin politik önceliklerinin en sonuna atılmıştır.

2. Son 20 yılda, batı kamuoyunda yerel halklara yönelik ilginin giderek arttığı gözlenmiştir. Sapmalardan ve anlam bulanıklığından arındırılması, olası getirisinin belirlenebilmesi için, bu ilginin niteliğinin iyice belirlenmesi gerekir. Küreselleşme ile eş güdümlü olarak, egzotik bir kaçışın ticari bir- kutsanması ve daha temelde, kuzey ülkelerinde özünde araçsal bir akılcılığın üstünlüğünün baz alındığı, tamamıyla dünyevi bir gelişme modelinin uygulanması sonucu büyüünün bozulması nedeniyle bu ilgi yerli halkların gerçekliğinin karikatürel bir tasarımıından -sunumundan- beslenerek büyüme eğilimi taşır. Bu, özünde çıkarıcılığın yattığı bir turizm pazarının sunumudur. Etkisizleştirilmiş, susturulmuş, şeyleştirilmiş yerli halklar onlar farkında olarak ya da olmayarak, orada (ortalama parasal ödüllerle) gerçekleşen, milyonerlik geleneğindeki mitsel gerçeklik ve ilkel gelenekleri içinde anıtsallaşmış gibi görünürler.

Süslenmiş ve idealleştirilmiş, folklorunun özgünlüğünü korumasını bilmiş yerli halklar böylelikle, anlamsızlık içindeki günlük yaşamımızda, anlamı yeniden bulmak amacıyla aşılânmış kişiye dönüşür. Her şeyi bize o öğretti: doğayla birlikte ortak yaşam ilişkisinden, dinginlik ve ruhçuluk gibi atalarından kalma topluluk demokrasisine kadar. Gerçek koşullarından, içinde yaşadığı ve onu yapılandıran toplumun güç ilişkilerinden soyutlanarak önemlileştirilmiş, temellendirilmiş yerli halk, böylece güçlü duygulanımlara ve

büyülü heyecanlara susamış, kalabalık gezginlerimizin hizmetine, tüketilmek amacıyla sunulmuştur. Yerli tipinin bir tür ticari ve ideal imgesi öne çıkarılmıştır; bu tip; donuk olmaktan çok süslü, politik olarak kendini gösteren çoğunluktan çok toplumdaki kopuk ve yok olmaya yüz tutan, melez ve uyumlaştırılmış olandan çok gerçek ve törensel olan, öncü olandan çok kenarda duran veya gerçek konumu açısından değil eğlencelik olarak ele alınan ve bu türden özellikleri olan bir tiptir.

Yerli halkların kültürünün kültürlerin ticarileşmesine katıldığı bir sırada, günümüzdeki ilgi yönelimine onların gerçekliğine dair bir şüphe uyandırıldığı takdirde, tanınma ve özgürlük isteminde olan örgütlenmeleri tam bir başarı elde edebilir. Özel hukuk dışı durumların gerek ulusal ve uluslararası platformlarda politik ve medyatik ilişkilerle elde edilmiş mücadelelerle, gerekse özel başvurularla bildirilmesinden

oluşan yerli halklara yönelik duyarlılık ile, bazı istilacıların izin vermiş olduğu yerli aktristlerin gelişmelerine olan duyarlılığın dağılımının ve birbirinden kopukluğunun anlaşılması mümkün olmamaktadır. Yerli halkların ve diğer etnik azınlıkların kaderi bu kıtalararası hareketliliğin sürekliliğine bağlıdır.

Ekonomik ve jeo-stratejik gerekçeler nedeniyle bazı büyük ulusların girişimleri ile bu anlayışlar (bakış açısı) arasında bir ayrımın yapılması zorunludur. Söz konusu olan, ekonomik ve politik hegemonyanın dünyada bir çok süper gücün bir arada, aynı anda var olmasıyla riske girecek olması gerekçesi ile gelecekte bundan sakınmak amacıyla, kendi ülkesindekilere en entegrasyoncu olduğu bilinen özellikle ABD tarafından topraklarındaki ulusalcı hareketlere ve yerli halklara dayanak oluşturulan Çin ve Rusya'dır. Benzer durumlar Afrika'da, özellikle Nijerya'da ya da yakın tarihte, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde görülür.

3. Kağıt üzerinde insanî açıdan kabul edilebilir koşulları içeren, yerli halklara statü sağlayan hukuksal bir biçim yok. Ancak günümüz sınırları içinde eşitlik temelinde, güçlü, çok uluslu bir demokratik oluşuma ulaşılmadığından; ayrılıkçı ya da köktenci nitelikte girişimlerin artması tehlikesi büyüyecektir. Zira yerli halkların kendi kaderini tayin etme dinamiğinin birden bire durması söz konusu değildir. Yerli halklar tarafından yürütülen otonomi mücadelesi, yalnızca hâkim olduğu, gerçekten varolan çok kültürlü -bir- devlet

çerçevesinde, güçlü bir çoğulculuğun (federalizm, bölgeselcilik) kurumsallaşmasında karşılık bulabilir. Bazı ülkelerde ortaya atılan hukuksal ve politik çözüm, kendine özgü kimlikteki halkın tanınmasından ve halkın farklı oluşumlarına eşit statünün verilmesi (ve saygı duyulması)'ndan geçer. 1900'lü yılların ortasında, Birleşmiş Milletler Yerli Halklar Kongresi'ni on yıllık dönemlerle programlayarak, günümüzdeki halkların kendi kaderini tayin etme hakkına dair çalışmaları ve kamuoyu gündemini kendi kuralında içerikleştirmiş biçimleştirmiş oldu. Bunun, yanında uluslararası planda, hukuksal olarak ya da sembolik olarak kaydedilmiş bir ilerlemenin sağlandığı da şüphelidir ve ulusal elitlerin yer aldığı ya da almadığı güç ve küreselleşme, dışlayıcı ve bozucu bir ekonomik sistem nedeni ile yapılan ertelemeyi, gelecek yıllarda da yerli halkların statüsünü gerçekten belirleyenler olarak sürdürecektir gibi görünürler. Günümüzde dünyanın her bir tarafında ortaya çıkan yerli halkların mücadelesi ve karşıt toplumsal hareketlerin mücadelesi bizi bu karamsarlıktan kurtarabilir. Onların etkilediği de yalnızca ikili bir koşula bağlıdır: kapitalist küreselleşme karşısında ki sistem karşıtı hareketlenmelerle birlikte, aynı doğrultuda olmak ve halkın bütün üyelerinin ekonomik ve sosyal katılımı ile toplumun demokratikleştirilmesini içeren geniş bir politik tasarımın oluşumuna dönüşmek.

Bu mektup "Duwarmish" Kızılderililerinin reisi Seattle tarafından "Washington'daki büyük başkan'a yani 1853-1857 yılları arasındaki Amerikan Cumhurbaşkanı Franklin Pierce'e ithâfen yazılmış:

"Washington'daki büyük başkan bizden topraklarımızı satın almak istediğini bildiren bir mektup yollamış;

Dostluktan söz etmiş büyük başkan...

Ama biz sizin, dostluğumuza ihtiyacınız olmadığını biliriz.

Gökyüzünü nasıl satın alabilirsiniz ?

Ya da satabilirsiniz ?

Ya toprakların sıcaklığını ?

Ağzımdan çıkan sözler yıldızlara benzer, büyük başkan, hiç sönmezler.

Bu yüzden söyleyeceklerime güveniniz.

Havanın taze kokusuna,

Suyun pırıltısına

Sahip olmayan biri onu nasıl satabilir ?

Kutsaldır bu topraklar benim için ve ulusum için...

Yagmur sonrası ıslıtlı her çam yaprağı

Denizi kucaklayan kumsallar

Karanlık ormanların koynundaki sis

Şakıyan böcekler...

Ve bilin ki:

Kızılderili adamın anıları

Ağaçların özsuyunda saklıdır.

Toprak bizim anamızdır

Wahington'daki büyük başkan bizden topraklarımızı istediği zaman; bütün bunları istemektedir.

Büyük başkan bizim babamız, biz de onun çocukları olacaktı.

Büyük ruh ulusumuzu sever fakat nederidir bilinmez, kızıl derili çocuklarını terketti.

Şimdi size makineler yolluyor ve çok yakında beklenmedik yağmurlar sonrası yataklarımıza taşan ırmaklar örneği beyaz adam bu toprakların her karışını dolduracak.

Bizler yetim kaldık.

Çünkü başka ırklardanız, çünkü ihtiyarlarımız farklı öyküler anlatırlar.

Bilesiniz ki:

Derelerin ve ırmakların içinden geçen sular

Sadece su değildir.

Atalarımızın kanıdır o.

Babalarının mezarını geride bırakır beyaz adam.

Toprağı çocuklarından çalar.

Açlığın tüm dünyayı saracak, ve beyaz adam ardında koskoca bir çöl bırakacaksınız.

Sabahın sisi dağların karnından doğan güneşi görür ve kaçır.

Demir at (lokomotif) öldürüp çürümeye bıraktığınız, binlerce buffalodan nasıl kıymetli olabilir ?

Nasıl ?

Anlamıyorum.

Hayvanlar insanları bıraksa, insanlar ruhlarının yalnızlığından ölmez mi ?

Hayvanların başına gelen, insanın da başına gelecektir.

Toprağın başına gelen, oğullarının da başına gelecek...

Çocuklarınıza bizim öğrettiğimiz şeyleri öğretin.

Toprak bizim anamızdır.

Ve toprağa tükürülmez.

Toprak insana değil, insan toprağa aittir.

İnsan hayat dokusunun içindeki bir liftir sadece...

Beyaz adam neyi satın almak istiyor ?

Gökyüzü ve toprakların sıcaklığını mı ?

Koşan antilopların çabukluğunu mu ?

Biz size bunları nasıl satabiliriz ?

Ve siz nasıl satın alabilirsiniz ?

Bir kâğıt parçasını imzaladığımız ve beyaz adama verdiğimiz için herşeyi yapabileceğini mi zanneder beyaz adam?

Havanın tazeliğine ve suyun pırlıltısına sahip değilsek, bunu nasıl satabiliriz size ?

Son buffalo da öldüğünde onları tekrar nasıl satın alabilirsiniz ?

Beyaz adam geçici bir iktidardır ve o kendini her şey zannetmektedir.

Bir insan annesine sahip olabilir mi ?

Günlerimizin kalan kısmını nerede geçireceğimiz önemli değil.

Çocuklarımız babalarını gururları kırılmış gördüler.

Savaşçılarımız utandırıldılar.

Yenilgiler sonrası kendilerini içkiye ve yemeğe verdiler.

Bu yolla vucutlarını uyuşturuyorlar.

Birkaç kış ömrümüzün kaldığı bu topraklarda yakında matemimizi tutacak tek bir kişi bile kalmayacak.

Ama niye ağlayayım ?

İnsanlar denizdeki dalgalar gibi gelip geçerler.

Biz gidiyoruz, ama beyaz adamın da bir gün keşfedeceği şeyi bugünden biliyoruz.

Hepimiz aynı büyük ruhtan geliyoruz.

Beyazlar da bir gün bu topraklardan gidecektir.

Belki de bütün ırklardan daha çabuk. Tabiatı zehirlemeye devam edin.

Ve bir gece kendi çöplerinizde boğulacaksınız.

Bu kader bizim için şu anda bilinmezdir.

Fakat biliyoruz ki baktığınızda her tarafa parlak bir ışık yayacaksınız.

Bütün buffalolar öldürüldükten, yaban atları ehlileştirildikten, ormanın en gizli köşelerine kadar dünya insan kokusu ile dolduğunda, sevimli tepelerin görüntüsü konuşan tellerle kirletildikten sonra, bir bakacaksınız ki gökteki kartallar yok olmuş.

Hızlı koşan taylara elveda demişsiniz.

Bu ne demektir biliyormusunuz ?

Bu yaşamın sonu ve sadece daha fazla hayatta kalmanın başlangıcıdır...

Biz kardeşlerinininkinden ne kadar farklı olursa olsun her insanın istediği gibi yaşamasını savunuruz.

Eğer biz teklifinizi kabul edersek, bu sadece yeni toprakları güvence altına almak için olacaktır ve orada son günlerimizi rahat ve huzurlu geçirebiliriz belki...

Size bu topraklarımızı sattığımız zaman, siz onu bizim sevdiğimiz gibi seviniz, onunla bizim ilgilendiğimiz gibi ilgileniniz.

Ve onu bugün bulduğunuz gibi hatırlayınız.

Bu toprakları ve üzerindeki canlıları çocuklarınız için koruyunuz.

Çünkü bu dünya kutsaldır.

Beyaz adam bile ortak kaderimizden kaçamaz, belki biz hepimiz kardeşiz.

Bunu zaman gösterecek."

GEORGE NOVACK

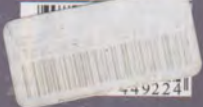
1905 de Boston'da (ABD) doğdu. Harvard Üniversitesi'ni bitirdi. 1933 de Sosyalist İşçi Partisine (SWP) katıldı. Özellikle marksist felsefe üzerinde çok sayıda kitabı ve makalesi bulunan Novack'ın en çok bilinen eserleri arasında: Democracy and Revolution (1971), Empiricism and Evolution (1968), Humanism and Socialism (1973), An Introduction to the Logic of Marxism bulunan Novack, Deutscher, Mills ve Mandel'in dostuydu ve sivil hakların savunucusu olarak da temayüz etmiş bir şahsiyettir.

"Evet, zaman her şeyi alt üst etti... Geçmişte Atalarımız barış, sevgi ve muazzam bir uyum içinde yaşadılar, ve her şeye yeteri kadar sahiptiler... Toprakları ile ilgili herhangi bir tartışmaları yoktu; toprak herkesin kullanımına açık öylece duruyordu ve hepsinin barış ve dostluk içinde yediği kocaman bir tek kapları vardı -Fakat ne yazık ki şimdi öyle değil, tüm avcılığımız, balıkçılık alanlarımız ve kuş avcılığımız tamamen yok edildi. Ve şimdi kendi topraklarımızda çalışmaya, sığır, at ve domuz beslemeye ve arazi parselleri üzerine evler ve parmaklıklar inşa etmeye başladık, ve artık açıkça anlıyoruz ki, artık bize bir tek kap ve bir ateş yetmeyecek- Bazıları diğerlerinden daha güçlü ve onlar yoksulları, zayıfları, sakatları ve körleri yaklaştırmayıp, o büyük kabı kendilerine ayıracaklar... zavallı dul kadınlar ve öksüzler bir kenara itilmeli ve onlar orada aç-bilaç ölmeli."

...
Umutları boşunaydı. "Dev Uygarlık Anacondası" avını ezdi ve yuttu. Amerikan kapitalizmi bugünkü gücüne ve karakterine bu tür besinler sayesinde ulaşmıştır.

ISBN 975-8449-22-2

ÖZGÜR ÜNİVERSİTE